

Zadeve od T-30/01 do T-32/01 in od T-86/02 do T-88/02

Territorio Histórico de Álava – Diputación Foral de Álava in drugi

proti

Komisiji Evropskih skupnosti

„Državne pomoči – Davčne ugodnosti, ki jih prizna ozemeljska enota države članice – Davčne oprostitve – Odločbe, s katerimi so bile sheme pomoči razglashene za nezdržljive s skupnim trgom in je bilo naloženo vračilo izplačanih pomoči – Opredelitev novih ali obstoječih pomoči – Pomoči za tekoče poslovanje – Načelo varstva legitimnega pričakovanja – Načelo pravne varnosti – Odločba o začetku formalnega postopka preiskave iz člena 88(2) ES – Ustavitev postopka“

Povzetek sodbe

1. *Postopek – Intervencija – Dopustnost – Preizkus po predhodnem sklepu, s katerim je bila ugotovljena dopustnost*

(Statut Sodišča, člen 40, drugi odstavek)

2. *Postopek – Intervencija – Zainteresirane osebe – Reprezentativno združenje, ki ima za cilj varstvo svojih članov – Dopustnost v zadevah v zvezi z načelnimi vprašanji, ki bi lahko zadevala navedene člane*

(Statut Sodišča, člena 40, drugi odstavek, in 53, prvi odstavek)

3. *Pomoči, ki jih dodelijo države – Obstoječe in nove pomoči – Opredelitev obstoječe pomoči – Merila – Ukrep, ki ob začetku izvajanja ni bil pomoč*

(člena 87 ES in 88 ES; Uredba Sveta št. 659/1999, člen 1(b)(v))

4. *Pomoči, ki jih dodelijo države – Obstoječe in nove pomoči – Opredelitev obstoječe pomoči – Merila – Razvoj skupnega trga*

(člena 87 ES in 88 ES; Uredba Sveta št. 659/1999, člen 1(b)(v))

5. *Pomoči, ki jih dodelijo države – Obstoječe in nove pomoči – Opredelitev obstoječe pomoči – Merila – Splošen sistem pomoči, ki ga je Komisija odobrila*

(členi 87 ES, 88 ES in 253 ES; Uredba Sveta št. 659/1999, člen 1(b)(ii))

6. *Pomoči, ki jih dodelijo države – Preučitev s strani Komisije – Združljivost pomoči s skupnim trgom*

(člena 87 ES in 88 ES; Obvestilo Komisije 98/C 74/06)

7. *Pomoči, ki jih dodelijo države – Prepoved – Odstopanja – Diskrecijska pravica Komisije*

(člen 87(3), ES)

8. Pomoči, ki jih dodelijo države – Prepoved – Odstopanja – Pomoči, za katere je mogoče odstopanje iz člena 87(3)(c) ES – Pomoč za tekoče poslovanje – Izključitev

(člen 87(3)(c) ES)

9. Nižnostna tožba – Razlogi – Kršitev pravice do obrambe

(člen 230 ES)

10. Pravo Skupnosti – Načela – Pravica do obrambe – Uporaba za upravne postopke, ki jih začne Komisija – Preiskava predlaganih pomoči – Obseg

(člen 88(2) ES; Uredba Sveta št. 659/1999, člen 6(1))

11. Pomoči, ki jih dodelijo države – Preučitev s strani Komisije – Postopek preučitve pred sprejetjem Uredbe št. 659/1999 – Neobstoje zavezanosti k posebnim rokom – Meja – Spoštovanje zahtev pravne varnosti – Obveznost, da se predhodna preučitev, začeta na podlagi pritožbe, konča v razumnem roku

(člen 88 ES; Uredba Sveta št. 659/1999)

12. Pomoči, ki jih dodelijo države – Vračilo nezakonite pomoči – Pomoč, dodeljena v nasprotju s postopkovnimi pravili iz člena 88 ES – Morebitno legitimno pričakovanje prejemnikov – Varstvo – Pogoji in meje

(člen 88(2), prvi pododstavek, ES)

13. Pomoči, ki jih dodelijo države – Vračilo nezakonite pomoči – Pomoč, dodeljena v nasprotju s postopkovnimi pravili iz člena 88 ES – Morebitno legitimno pričakovanje prejemnikov – Varstvo – Pogoji in meje – Izjemne okoliščine

(člen 88 ES; Obvestilo Komisije 83/C 318/03)

14. Pravo Skupnosti – Načela – Varstvo legitimnega pričakovanja – Meje

(člen 88(2), prvi pododstavek, ES)

15. Pomoči, ki jih dodelijo države – Upravni postopek – Pravica zadevnih oseb do izjave

(člen 88(2) ES; Uredba Sveta št. 659/1999, člen 6(1))

16. Pomoči, ki jih dodelijo države – Sklep Komisije o začetku formalnega postopka preiskave državnega ukrepa – Učinki

(člen 88(2) ES)

1. Okoliščina, da je Sodišče prve stopnje s predhodnim sklepom določenim osebi dopustilo intervencijo v podporo predlogom ene od strank, ne onemogoča novega preizkusa dopustnosti intervencije.

(Glej točko 95.)

2. S sprejetjem široke razlage pravice do intervencije predstavniških združenj, katerih namen je varovanje članov v zadevah, ki odpirajo načelna vprašanja, ki lahko vplivajo na te člane, se želijo

omogočiti boljše presoje okolnosti in zadev in obenem preprečiti številne posamezne intervencije, ki bi lahko ovirale učinkovitost in normalen potek postopka.

Medsektorska poklicna zveza, katere cilj je zlasti zastopanje in zaščita interesov podjetij, izmed katerih so nekatera dejanski prejemniki pomoči, ki so bile odobrene na podlagi navedenih davčnih sistemov, in ki je poleg tega sodelovala v upravnem postopku, v katerem so bile sprejete izpodbijane odločbe, ima utemeljen interes za intervencijo v okviru ninstne tožbe zoper zadevne odločbe Komisije, s katerimi je bila ugotovljena nezakonitost in nezdružljivost davčnih oprostitev s skupnim trgov ter naloženo vračilo dodeljenih pomoči.

(Glej točke od 97 do 104.)

3. Pogodba predvideva različne postopke glede na to, ali gre za obstoječe ali za nove pomoči. Medtem ko je treba nove pomoči v skladu s členom 88(3) ES predhodno priglasiti Komisiji in jih ni mogoče izvajati, dokler v postopku ni izdana končna odločba, se lahko obstoječe pomoči v skladu s členom 88(1) ES redno izvajajo, če Komisija ne ugotovi njihove nezdružljivosti. Obstoječe pomoči so torej lahko, če pride do takega primera, le predmet odločbe o nezdružljivosti, ki učinkuje v prihodnje.

V skladu s členom 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999 v zvezi z uporabo člena 88 ES je obstoječa pomoč zlasti „pomoč, za katero se šteje, da je obstoječa, ker je mogoče ugotoviti, da takrat, ko se je začela izvajati, ni bila pomoč, pozneje pa je postala pomoč zaradi razvoja skupnega trga in je država članica ni spremenila“.

V okviru nadzora državnih pomoči, kot je določeno s Pogodbo in Uredbo št. 659/1999, ni mogoče sprejeti, da bi lahko Komisija za namene opredelitve nekega ukrepa kot obstoječe pomoči z odločbo zaradi molka organa zavzela stališče, da določen ukrep, ki ni bil priglašen, ni državna pomoč v trenutku začetka veljavnosti.

Sam molk institucije namreč ne more imeti zavezujočih pravnih učinkov, ki lahko vplivajo na interese stranke v postopku, razen če je ta posledica izrecno predvidena v kateri od določb prava Skupnosti. Pravo Skupnosti v nekaterih posebnih primerih predvideva, da molk institucije pomeni odločitev, kadar je bila institucija pozvana, naj zavzame stališče, in tega ni storila do poteka določenega roka. Če taka izrecna določba, ki bi določala rok, v katerem bi se štelo, da je bila zadevna odločitev sprejeta in njena vsebina opredeljena, ne obstaja, nedelovanja institucije ni mogoče enačiti z odločitvijo, ne da bi se s tem vzbudil dvom o sistemu sodnega varstva, ki ga vzpostavlja Pogodba ES.

Pravila, ki se uporabljajo za področje državnih pomoči, ne določajo, da molk Komisije šteje za odločbo zaradi molka organa o neobstoju pomoči, še zlasti ker obravnavani ukrepi Komisiji niso bili priglašeni. Komisija, ki ima izključno pristojnost za ugotavljanje morebitne nezdružljivosti neke pomoči s skupnim trgov, mora namreč po zaključeni fazi predhodne preučitve državnega ukrepa sprejeti glede zadevne države članice odločbo, s katero ugotovi bodisi neobstoječo pomoč, bodisi obstoj združljive pomoči, bodisi potrebo po začetku formalnega postopka preiskave iz člena 88(2) ES. Taka odločba ne more biti tiha in razvidna iz molka Komisije.

Zgolj dejstvo, da Komisija razmeroma dolgo ni začela formalnega postopka preiskave glede določenega državnega ukrepa, temu še ne podeljuje lastnosti obstoječe pomoči, če gre za pomoč. Negotovost, ki je lahko obstajala v zvezi s tem, je lahko kvejemu ustvarila legitimno pričakovanje upravičencev, ki onemogoča zahtevanje vračila pomoči, ki so bile izplačane v preteklosti.

(Glej točke 133, 134 in od 148 do 153.)

4. Pojem „razvoj skupnega trga“ iz člena 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999 v zvezi z uporabo člena 88 ES je mogoče razumeti kot spremembo gospodarskega in pravnega okvira v sektorju, na katerega se nanaša zadevni ukrep. Taka sprememba je lahko zlasti posledica liberalizacije trga, ki je bil sprva zaprt za konkurenco. Vendar pa ta pojem ne velja, če Komisija spremeni presojo zgolj na temelju strožje uporabe pravil Pogodbe na področju državnih pomoči. V zvezi s tem opredelitev nekega državnega ukrepa kot obstoječe ali kot nove pomoči ne sme biti odvisna od subjektivne presoje Komisije in mora biti določena ne glede na kakršno koli prejšnjo upravno prakso Komisije.

Iz tega je razvidno, da sama ugotovitev razvoja politike na področju državnih pomoči ne more zadostovati za „razvoj skupnega trga“ v smislu člena 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999, če ni spremenjen tudi objektivni pojem državne pomoči, kakršen izhaja iz člena 87 ES.

(Glej točke od 173 do 175 in 186.)

5. Člen 1(b)(ii) Uredbe št. 659/1999 o uporabi člena 88 ES, ki določa, da obstoječa pomoč pomeni „odobreno pomoč“, to je sheme pomoči in individualno pomoč, ki sta jo odobrila Komisija ali Svet“, se nanaša zlasti na ukrepe pomoči, glede katerih je Komisija sprejela odločbo o razglasitvi združljivosti, ta pa je nujno izrecna. Komisija se mora namreč izreči o združljivosti zadevnih ukrepov ob upoštevanju pogojev, določenih s členom 87 ES, in ob uporabi člena 253 ES to odločbo obrazložiti.

Poleg tega mora Komisija, če se zatrjuje, da so bili posamični ukrepi odobreni na podlagi predhodno odobrene sheme pomoči, pred začetkom postopka iz člena 88(2) ES ugotoviti, ali so ti ukrepi zajeti z zadevno shemo, in če so, ali izpolnjujejo pogoje, določene v odločbi o njeni odobritvi. Le pri negativnem sklepu po končani presoji lahko Komisija zadevne ukrepe šteje za nove pomoči. Nasprotno pa mora Komisija pri pozitivnem sklepu te ukrepe obravnavati kot obstoječe pomoči v skladu s postopkom na podlagi člena 88(1) in (2) ES. Da bi bilo mogoče ugotoviti, ali posamični ukrepi izpolnjujejo pogoje, določene v odločbi o odobritvi, ali ne, mora biti ta odločba o odobritvi nujno izrecna.

(Glej točke od 194 do 197.)

6. Komisijo zavezujejo smernice in obvestila, ki jih sprejme na področju državnih pomoči, pod pogojem, da ne odstopajo od pravil Pogodbe.

Ker smernice o državni regionalni pomoči iz leta 1998 določajo, da bo Komisija ocenila združljivost regionalne pomoči s skupnim trgom na podlagi teh smernic takoj, ko bodo začele veljati – razen predlogov pomoči, ki bodo priglašeni, preden bodo te smernice sporočene državam članicam, in o katerih Komisija še ni sprejela končne odločitve – uporaba navedenih smernic v odločbah Komisije, s katerimi je bila ugotovljena nezakonitost in nezdružljivost s skupnim trgom za splošne sheme pomoči, ki so se začele izvajati, ne da bi bile priglašene, pred navedenim začetkom veljavnosti ne more pomeniti kršitve načela pravne varnosti.

Vsekakor bi ob domnevi, da je bila uporaba smernic iz leta 1998 nepravilna, to lahko povzročilo nezakonitost izpodbijanih odločb in, posledično, njihovo ničnost le, če bi taka nezakonitost imela posledice za njihovo vsebino. Če bi se namreč ugotovilo, da bi Komisija, kljub temu da zakonitosti ne bi bilo, prišla do enakega izida, ker zadevna kršitev v nobenem primeru ne bi vplivala na vsebino izpodbijanih odločb, teh ne bi bilo treba razglasiti za nične.

(Glej točke od 214 do 220.)

7. Komisija ima v skladu s sodno prakso pri uporabi člena 87(3)(c) ES široko diskrecijsko pravico, katere uresničevanje vključuje zapletene gospodarske in socialne presoje, ki jih je treba opraviti v skupnostnem okviru. Sodni nadzor, ki se uporablja za uresničevanje te diskrecijske pravice, je omejen na preverjanje upoštevanja procesnih pravil in pravil obrazložitve, pravilnosti ugotovljenih dejstev ter neobstoja napačne uporabe prava, očitne napake pri presoji ali zlorabe pooblastil.

(Glej točko 223.)

8. Pomoči za tekoče poslovanje naj bi podjetju omogočile zmanjšanje stroškov, ki ga sicer bremenijo v okviru izvajanja tekočih poslov ali splošnih dejavnosti. Davčni sistemi, ki upravičena podjetja deloma razbremenjujejo davka od dohodkov, imajo značilnosti pomoči za tekoče poslovanje, in ne pomoči za investicije ali za zaposlovanje, ne glede na to, da za dostop do navedenih sistemov veljajo obveznosti vložitve določene minimalne investicije in ustvaritve določenega minimalnega števila delovnih mest, saj so zadevne davčne oprostitve odvisne od ustvarjenega dobička upravičenih podjetij, in ne od zneska investicije ali števila ustvarjenih delovnih mest.

(Glej točke od 226 do 229.)

9. Ker je kršitev pravice do obrambe države članice subjektivna kršitev, se lahko v postopku s tožbo za razglasitev ničnosti odločbe Komisije, naslovljene na navedeno državo članico, s katero je Komisija ugotovila nezakonitost in nezdržljivost pomoči s skupnim trgom za ukrepe pomoči, nanjo sklicuje le zadevna država članica sama.

(Glej točki 238 in 239.)

10. V postopku Komisije za preiskavo predlogov pomoči naelo spoštovanja pravice do obrambe zahteva, da se zadevni državi članici omogoči, da v skladu s členom 88(2) ES učinkovito izrazi stališča o pripombah zainteresiranih strank, na katere namerava Komisija opreti odločbo, če pa država članica ne more podati stališča o teh pripombah, jih Komisija ne more uporabiti v svoji odločbi proti tej državi. Da pa bi taka kršitev povzročila ničnost, je treba ugotoviti, da bi bil izid postopka morda drugačen, če take nepravilnosti ne bi bilo.

Take nepravilnosti ne more pomeniti okoliščina, da Komisija ni upoštevala stališča neke države članice, ki jih je podala v odgovor na zahtevo tretje zainteresirane stranke za vračilo neupravičeno dodeljenih pomoči, če se navedena odločba ne opira na trditve iz zgoraj navedenih stališč in je nalog za vračilo pomoči logična, potrebna in izključna posledica nezakonitosti in nezdržljivosti zadevnih pomoči s skupnim trgom, ki ju je Komisija predhodno dokazala.

(Glej točke od 241 do 244.)

11. Čeprav do sprejetja Uredbe št. 659/1999 o uporabi člena 88 ES za Komisijo niso veljali posebni roki za preužitev ukrepov pomoči, je morala Komisija zaradi spoštovanja temeljne zahteve pravne varnosti kljub temu paziti, da z izvajanjem pristojnosti ne odlašajo v nedogled.

Namreč, ker je Komisija izključno pristojna za presojo združljivosti državne pomoči s skupnim trgom, je dolžna v interesu dobrega delovanja temeljnih pravil Pogodbe v zvezi z državnimi pomočmi skrbno in nepristransko preužiti prijavo o pomoči, ki ni združljiva s skupnim trgom. Iz tega sledi, da ne sme neomejeno podaljševati predhodne preužitve državnih ukrepov, ki so predmet prijave. Ali je bilo trajanje predhodne preužitve razumno, je treba presojati glede na

posebne okoliščine vsake zadeve in predvsem glede na njen kontekst, različne faze postopka, ki jim mora slediti Komisija, in zapletenost zadeve.

Ob upoštevanju konteksta navedenih shem pomoči obdobje šestih let in pol med trenutkom, ko se je Komisija seznanila s shemami pomoči, in trenutkom začetka formalnega postopka preiskave iz člena 88(2) ES, ni nerazumno dolgo trajanje, ki bi pomenilo kršitev načela pravne varnosti in dobrega upravljanja v postopku predhodne preužitve, saj, prvič, so zadevni davčni ukrepi zahtevali poglobljeno preužitev nacionalne zakonodaje in znatno delo zbiranja in analize tako davčnega sistema zadevne države članice kot sistemov davčne avtonomije v drugih državah članicah, ter, drugič, je treba trajanje postopka v največji meri pripisati nacionalnim oblastem, ki so, poleg tega, da zadevnih shem niso priglasile, odklonile posredovanje koristnih podatkov Komisiji, sploh ker je Komisija v tem obdobju znotraj svoje diskrecijske pravice na področju državnih pomoči lahko presodila, da je treba hitreje obravnavati druge postopke v zvezi z ukrepi, ki so resda drugačni, vendar so jih sprejeli isti organi in bi lahko sprožili enaka pravna vprašanja.

(Glej točke od 259 do 277.)

12. Najprej je treba opozoriti, da se je na upravičena pričakovanja glede zakonitosti pomoči mogoče sklicevati le, če je bila ta pomoč odobrena ob spoštovanju postopka, ki ga določa člen 88 ES. Skrbni regionalni organ in skrbni gospodarski subjekt morata namreč običajno biti sposobna zagotoviti spoštovanje tega postopka. Glede na to, da člen 88 ES ne razlikuje med shemami pomoči in posamičnimi pomočmi, ta načela veljajo tudi za sheme pomoči.

Vendar pa ni mogoče izključiti možnosti, da se prejemniki pomoči, ki je nezakonita, ker ni bila priglašena, sklicujejo na izjemne okoliščine, ki so lahko utemeljeno upravičile njihovo zaupanje v pravilnost te pomoči, da bi nasprotovali vračilu.

(Glej točke od 278 do 282.)

13. Neobjava posebnega opozorila, s katerim bi se upravičence do državnih pomoči opozorilo, da naj bi bile te dodeljene nezakonito, torej ne da bi Komisija sprejela dokončne odločbe o združljivosti s skupnim trgom, v *Uradnem listu Evropske Unije*, kot je določeno z obvestilom Komisije o nezakonitih pomočeh iz leta 1983, ne pomeni izjemne okoliščine, ki bi lahko utemeljila kakršno koli pričakovanje glede pravilnosti pomoči, dodeljene brez predhodne priglasitve.

Vsaka drugačna razlaga bi temu obvestilu dala pomen, ki bi bil v nasprotju s členom 88(3) ES.

Komisija lahko namreč določi usmeritve za izvajanje svoje diskrecijske pravice z akti, kot so smernice, če ti akti vsebujejo okvirna pravila v zvezi z usmeritvami, ki jim mora slediti ta institucija, in če ne odstopajo od pravil iz Pogodbe.

Negotovost nezakonito dodeljenih pomoči pa izhaja iz uinkovanja obveznosti priglasitve iz člena 88(3) ES in ni odvisna od tega, ali je bilo opozorilo iz obvestila o nezakonitih pomočeh objavljeno v *Uradnem listu* ali ne. Zlasti ne more vračila nezakonito dodeljenih pomoči preprečiti zgolj dejstvo, da Komisija ni objavila takega opozorila, saj bi bil sicer ogrožen sistem nadzora državnih pomoči, ustanovljen s Pogodbo.

(Glej točke od 305 do 308.)

14. Čeprav je načelo varstva legitimnih pričakovanj eno od temeljnih načel Skupnosti, gospodarski subjekti ne morejo upravičeno pričakovati ohranitve obstoječega položaja, ki se lahko spremeni v okviru diskrecijske pravice institucij Skupnosti. To načelo se jasno uporablja v okviru politike konkurence, za katero je značilna široka diskrecijska pravica Komisije. Tako je tudi pri

vprašanju, ali so izpolnjeni pogoji za odpoved vražilu nezakonito dodeljenih pomoži, ki so povezani z obstojem izjemnih okoliščin. Odločbe glede preostalih zadev so tako le namig in ne morejo utemeljevati legitimnih pričakovanj, glede na to, da so okoliščine v vsaki zadevi drugačne.

(Glej točke od 310 do 312.)

15. V okviru postopka nadzora nad državnimi pomožmi zainteresirane stranke v smislu člena 88(2) ES ne morejo pričakovati kontradiktorne razprave s Komisijo, kakršna poteka z državo članico, odgovorno za dodeljevanje pomoži.

(Glej točko 332.)

16. Sama odločba o začetku formalnega postopka preiskave iz člena 88(2) ES nima nobenega nepovratnega vpliva na zakonitost ukrepov, na katere se nanaša. Le končna odločba, ki te ukrepe dokončno opredeljuje kot pomoži, namreč ugotavlja njihovo nezakonitost.

(Glej točko 349.)

SODBA SODIŠČA PRVE STOPNJE (peti razširjeni senat)

z dne 9. septembra 2009(*)

„Državne pomoži – Davčne ugodnosti, ki jih prizna ozemeljska enota države članice – Davčne oprostitve – Odločbe, s katerimi so bile sheme pomoži razglašene za nezdružljive s skupnim trgom in je bilo naloženo vražilo izplačanih pomoži – Opredelitev novih ali obstoječih pomoži – Pomoži za tekoče poslovanje – Načelo varstva legitimnih pričakovanj – Načelo pravne varnosti – Odločba o začetku formalnega postopka preiskave iz člena 88(2) ES – Ustavitev postopka“

V zadevah od T-30/01 do T-32/01 in od T-86/02 do T-88/02,

Territorio Histórico de Álava – Diputación Foral de Álava (Španija), ki jo zastopata M. Morales Isasi in I. Sáenz-Cortabarría Fernández, odvetnika,

tožeča stranka v zadevah T-30/01 in T-86/02,

Territorio Histórico de Guipúzcoa – Diputación Foral de Guipúzcoa (Španija), ki jo zastopata M. Morales Isasi in I. Sáenz-Cortabarría Fernández, odvetnika,

tožeča stranka v zadevah T-31/01 in T-88/02,

Territorio Histórico de Vizcaya – Diputación Foral de Vizcaya (Španija), ki jo zastopata M. Morales Isasi in I. Sáenz-Cortabarría Fernández, odvetnika,

tožeča stranka v zadevah T-32/01 in T-87/02,

ob intervenciji

Comunidad autónoma del País Vasco – Gobierno Vasco (Španija), ki jo zastopata M. Morales

Isasi in I. Sáenz Cortabarría Fernández, odvetnika,

in

Confederación Empresarial Vasca (Confebask) s sedežem v Bilbao (Španija), ki jo zastopajo M. Araujo Boyd, L. Ortiz Blanco in V. Sopeña Blanco, odvetniki,

intervenientki v zadevah od T-86/02 do T-88/02,

proti

Komisiji Evropskih skupnosti, ki so jo v zadevah od T-30/01 do T-32/01 sprva zastopali J. Flett, S. Pardo in J. L. Buendía Sierra in v zadevah od T-86/02 do T-88/02 J. L. Buendía Sierra in F. Castillo de la Torre, nato F. Castillo de la Torre in C. Urraca Caviedes, zastopniki,

tožena stranka,

ob intervenciji

Comunidad autónoma de La Rioja (Španija), ki jo v zadevah T-86/02 in T-87/02 zastopa J. M. Criado Gámez in v zadevi T-88/02 I. Serrano Blanco, odvetnika,

intervenientka v zadevah od T-86/02 do T-88/02,

v zadevah od T-30/01 do T-32/01 zaradi predloga za razglasitev ničnosti odločbe Komisije z dne 28. novembra 2000 o začetku postopka iz člena 88(2) ES v zvezi z davčnimi ugodnostmi, ki so bile priznane z določbami, ki so jih sprejele Diputación Foral de Álava, Diputación Foral de Guipúzcoa in Diputación Foral de Vizcaya, v obliki oprostitev davka od dohodkov pravnih oseb za nekatera novonastala podjetja, in v zadevah od T-86/02 do T-88/02 zaradi predloga za razglasitev ničnosti odločb Komisije 2003/28/ES, 2003/86/ES in 2003/192/ES z dne 20. decembra 2001 o shemi državnih pomoči, ki jo je Španija leta 1993 izvajala v korist nekaterih novoustanovljenih podjetij v provincah Álava (T-86/02), Vizcaya (T-87/02) in Guipúzcoa (T-88/02) (UL 2003, L 17, str. 20, UL 2003, L 40, str. 11, in UL 2003, L 77, str. 1), v obliki oprostitev davka od dohodkov pravnih oseb,

SODIŠČE PRVE STOPNJE EVROPSKIH SKUPNOSTI (peti razširjeni senat),

v sestavi M. Vilaras, predsednik, E. Martins Ribeiro, sodnica, F. Dehousse (poročevalec), D. Šváby, sodnika, in K. Jürimäe, sodnica,

sodni tajnik: J. Palacio González, glavni administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 15. januarja 2008

izreka naslednjo

Sodbo

Pravni okvir

I – *Skupnostna ureditev*

1 Člen 87 ES določa:

„1. Razen če ta pogodba ne določa drugače, je vsaka pomoč, ki jo dodeli država članica, ali

kakršna koli vrsta pomoči iz državnih sredstev, ki izkrivlja ali bi lahko izkrivljala konkurenco z dajanjem prednosti posameznim podjetjem ali proizvodnji posameznega blaga, nezdružljiva s skupnim trgom, kolikor prizadene trgovino med državami članicami.

[...]

3. Kot združljivo s skupnim trgom se lahko šteje naslednje:

[...]

(c) pomoč za pospeševanje razvoja določenih gospodarskih dejavnosti ali določenih gospodarskih območij, kadar takšna pomoč ne spreminja trgovinskih pogojev v obsegu, ki bi bil v nasprotju s skupnimi interesi;

[...]“

2 Člen 88 ES določa:

„1. Komisija v sodelovanju z državami članicami redno preverja vse sisteme pomoči, ki obstajajo v teh državah. Slednjim predlaga ustrezne ukrepe, ki so potrebni za postopen razvoj ali delovanje skupnega trga.

2. Če Komisija po tem, ko je pozvala zadevne stranke k predložitvi pripomb, ugotovi, da pomoč, ki jo je dodelila država članica, ali pomoč iz državnih sredstev ni združljiva s skupnim trgom glede na člen 87, ali če se takšna pomoč zlorablja, odloči, da mora zadevna država članica takšno pomoč odpraviti ali spremeniti v roku, ki ji ga določi.

[...]

3. Komisija mora biti obveščena o vseh načrtih za dodelitev ali spremembo pomoči dovolj zgodaj, da lahko predloži pripombe. Če meni, da takšen načrt glede na člen 87 ni združljiv s skupnim trgom, nemudoma sproži postopek iz odstavka 2. Zadevna država članica ne sme izvajati svojih predlaganih ukrepov, dokler v tem postopku ni sprejeta dokončna odločitev.“

3 V uvodni izjavi 4 Uredbe Sveta (ES) 659/1999 z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena [88 ES] (UL L 83, str. 1) je navedeno:

„[...] [Z]a zagotavljanje pravne varnosti [je] primerno, da se opredelijo okoliščine, v katerih se pomoč šteje kot veljavna [obstoječa] pomoč; [...] dokončno oblikovanje in povečanje notranjega trga [je] postopen proces, ki se izraža v trajnem razvoju politike državne pomoči; [...] zaradi tega razvoja [so] nekateri ukrepi, ki ob izvedbi niso bili državna pomoč, medtem postali pomoč; [...]“

4 Člen 1 Uredbe št. 659/1999 določa:

„V tej uredbi:

[...]

(b) ‚veljavna [obstoječa] pomoč‘ pomeni:

i) [...] vso pomoč, ki je obstajala pred začetkom veljavnosti Pogodbe v zadevnih državah članicah, to je sheme pomoči in individualno pomoč, ki se je začela izvajati pred začetkom veljavnosti Pogodbe in se še vedno uporablja;

ii) odobreno pomoč, to je sheme pomoči in individualno pomoč, ki sta jo odobrila Komisija ali

Svet;

[...]

v) pomo?, za katero se šteje, da je obstoje?a, ker je mogo?e ugotoviti, da takrat, ko se je za?ela izvajati, ni bila pomo?, pozneje pa je postala pomo? zaradi razvoja skupnega trga in je država ?lanica ni spremenila. ?e nekateri ukrepi postanejo pomo? zaradi liberalizacije dejavnosti s pravnimi predpisi Skupnosti, se takšni ukrepi ne štejejo kot obstoje?a pomo? po datumu, dolo?enem za liberalizacijo;

(c) „nova pomo?“ pomeni vsako pomo?, to je sheme pomo?i ali individualno pomo?, ki ni obstoje?a pomo?, vklju?no s spremembami obstoje?e pomo?i;

[...]

(f) „nezakonita pomo?“ pomeni novo pomo?, ki se izvaja v nasprotju s ?lenom [88](3) [ES];

[...]“

5 V skladu s ?lenom 2(1) in ?lenom 3 Uredbe št. 659/1999 „mora zadevna država ?lanica vsak na?rt za dodeljevanje nove pomo?i pravo?asno prijaviti Komisiji“ in se ta pomo? ne more izvajati, „preden Komisija sprejme ali se šteje, da je sprejela, odlo?bo o odobritvi takšne pomo?i“.

6 ?len 6 Uredbe št. 659/1999 o formalnem postopku preiskave dolo?a:

„1. Odlo?ba o za?etku formalnega postopka preiskave vsebuje povzetek bistvenih dejanskih in pravnih vprašanj, vklju?uje predhodno oceno Komisije o zna?aju pomo?i predlaganega ukrepa in izpostavi dvome o njegovi združljivosti s skupnim trgom. Odlo?ba od zadevne države ?lanice in drugih zainteresiranih strank zahteva, da pošljejo pripombe v predpisanem roku, ki navadno ni daljši od enega meseca. V ustrezno upravi?enih primerih lahko Komisija predpisano obdobje podaljša.

2. Prejete pripombe se pošljejo državi ?lanici. ?e zainteresirana stranka tako zahteva zaradi morebitne škode, je mogo?e njeno identiteto tej državi ?lanici prikriti. Država ?lanica lahko na pripombe odgovori v predpisanem roku, ki navadno ni daljši od enega meseca. V ustrezno upravi?enih primerih lahko Komisija predpisano obdobje podaljša.“

7 ?len 10(1) Uredbe št. 659/1999 glede neprijavljenih ukrepov dolo?a, da „[?]e ima Komisija podatke iz katerega koli vira o domnevni nezakoniti pomo?i, te podatke brez odlašanja preveri“.

8 V ?lenu 13(1) iste uredbe je dolo?eno, da se ta pregled po potrebi sklene z odlo?bo o za?etku formalnega postopka preiskave. ?len 13(2) navedene uredbe dolo?a, da v primeru nezakonite pomo?i Komisije ne zavezujejo roki, ki veljajo za predhodni pregled in za formalni postopek preiskave prijavljene pomo?i.

9 ?len 14(1) Uredbe št. 659/1999 dolo?a:

„?e se v primerih nezakonite pomo?i sprejmejo negativne odlo?be, Komisija odlo?i, da mora zadevna država ?lanica sprejeti vse potrebne ukrepe, da upravi?enec vrne pomo? [...]. Komisija ne zahteva vra?ila pomo?i, ?e bi bilo to v nasprotju s splošnim na?elom prava Skupnosti.“

10 Komisija je z obvestilom o regionalnih shemah pomo?i, ki ga je na države ?lanice naslovila 21. decembra 1978 (UL 1979, C 31, str. 9, v nadaljevanju: „obvestilo o regionalnih shemah pomo?i iz leta 1978“), dolo?ila na?ela usklajevanja za sheme regionalnih pomo?i in v uvodu dolo?ila

„na?elne pridržke glede združljivosti pomo?i za teko?e poslovanje s skupnim trgom“. Poleg tega so s tem obvestilom dolo?ene razli?ne zgornje meje stopenj teh pomo?i, v odstotku za?etnega zneska, ki se investira, in v evropskih obra?unskih enotah na delovno mesto, ustvarjeno z za?etno naložbo (glej to?ki 2 in 3 obvestila).

11 Komisija je z obvestilom o nezakonito odobrenih pomo?eh (UL 1983, C 318, str. 3, v nadaljevanju: obvestilo o nezakonitih pomo?eh iz leta 1983) opozorila na obveznost priglasitve pomo?i iz ?lena 88(3) ES in morebitne upravi?ence do državnih pomo?i opozorila na negotovost pomo?i, ki bi jim bile dodeljene nezakonito, tako da se lahko od vsakega prejemnika nezakonito dodeljene pomo?i, torej glede katere Komisija ni sprejela dokon?ne odlo?be o združljivosti, zahteva vra?ilo pomo?i. Komisija v njem navaja tudi, da bo takoj, ko se bo seznanila s sprejetjem ukrepov pomo?i države ?lanice, ne da bi bile izpolnjene zahteve iz ?lena 88(3) ES, v *Uradnem listu Evropske unije* objavila posebno opozorilo, s katerim bo morebitne upravi?ence do pomo?i posvarila glede njene negotovosti.

12 Smernice o državni regionalni pomo?i (UL 1998, C 74, str. 9), kakor so bile spremenjene (UL 2000, C 258, str. 5, v nadaljevanju: smernice iz leta 1998), nadomeš?ajo obvestilo o regionalnih shemah pomo?i iz leta 1978. V to?ki 2 z naslovom „Podro?je uporabe“ dolo?ajo, da jih Komisija uporabi za regionalno pomo?, dodeljeno za vse sektorje gospodarstva razen za proizvodnjo, predelavo in trženje kmetijskih proizvodov, naštetih v Prilogi II k Pogodbi, ter za ribištvo in premogovništvo.

13 V to?ki 6.1 smernic iz leta 1998 je dolo?eno, da:

„[...] bo Komisija ocenila združljivost regionalne pomo?i s skupnim trgom na podlagi teh smernic takoj, ko bodo za?ele veljati. Predlogi pomo?i, ki bodo priglašeni, preden bodo te smernice sporo?ene državam ?lanicam, in o katerih Komisija še ni sprejela kon?ne odlo?itve, bodo ocenjeni na podlagi meril, ki so veljala ob priglasitvi.“

14 Glede pomo?i za teko?e poslovanje smernice iz leta 1998 dolo?ajo zlasti:

„4.15. Regionalna pomo?, namenjena zmanjševanju teko?ih izdatkov podjetja (pomo? za teko?e poslovanje), je praviloma prepovedana. Izjemoma se pa ta pomo? lahko odobri v regijah, ki izpolnjujejo pogoje za odstopanje iz ?lena 87(3)(a) [ES], ?e je upravi?ena zaradi njenega prispevka k regionalnemu razvoju ter ?e sta njena narava in višina sorazmerni pomanjkljivostim, ki jih skuša zmanjšati. Država ?lanica mora izkazati obstoj katerih koli pomanjkljivosti in oceniti njihov pomen. [...]“

15 Pomo?, povezana z investicijo, je v opombi št. 1 Priloge I k smernicam iz leta 1998 opredeljena tako:

„Dav?na pomo? se lahko šteje kot pomo?, povezana z investicijo, ?e temelji na znesku, ki se investira v obmo?je. Tako je lahko vsaka dav?na pomo? povezana z investicijo, ?e je zgornja meja izražena v odstotku zneska, ki se investira [...]“

II – Nacionalna ureditev

16 Veljavni dav?ni okvir Pays basque espagnol (v nadaljevanju: španska Baskija) temelji na finan?nem sporazumu s centralno vlado, zapisanem v Ley 12/1981 (španski zakon št. 12/1981) z dne 13. maja 1981, ki je bil spremenjen z Ley 38/1997 (španski zakon št. 38/1997) z dne 4. avgusta 1997.

17 Na podlagi te zakonodaje lahko Territorios Históricos de Álava, de Vizcaya in de Guipúzcoa

(Španija) pod nekaterimi pogoji urejajo davčne sisteme, ki veljajo na njihovih ozemljih. V tem okviru so sprejeli različne ukrepe davčnih olajšav in zlasti oprostitve davka od dohodkov pravnih oseb za novonastala podjetja, ki se obravnavajo v teh tožbah.

18 Territorios Históricos de Álava, de Vizcaya in de Guipúzcoa so leta 1993 s členom 14 Normas Forales št. 18/1993, št. 5/1993 in št. 11/1993 (v nadaljevanju skupno: Normas Forales iz leta 1993) uvedli oprostitve davka od dohodkov pravnih oseb v trajanju deset let za podjetja, ustanovljena v času od datuma začetka veljave teh določb do 31. decembra 1994. Te določbe določajo:

„1. Plačila davka od dohodka pravnih oseb so za obdobje desetih davčnih let od ustanovitve oproščene družbe, ki začnejo poslovati med začetkom veljavnosti [Norma Foral] in 31. decembrom 1994, če izpolnjujejo pogoje iz naslednje točke.

2. Da bi bili upravičeni do oprostitve, določenih s tem členom, morajo davčni zavezanci izpolnjevati naslednje pogoje:

(a) začeti dejavnost s prostim kapitalom v višini najmanj 20 milijonov španskih peset [...];

[...]

(f) investirati najmanj 80 milijonov španskih peset v opredmetena osnovna sredstva v obdobju med ustanovitvijo družbe in 31. decembrom 1995, s tem da se morajo vse investicije nanašati na sredstva, namenjena dejavnosti, ki niso predmet najema ali odstopa tretjim;

(g) ustvariti najmanj deset delovnih mest v šestih mesecih od začetka dejavnosti in ohraniti to povprečno letno število zaposlenih do konca obdobja oprostitve;

[...]

(i) imeti strateški načrt podjetja najmanj za obdobje petih let [...]

6. Določbe tega člena so nezdržljive z vsemi drugimi davčnimi ugodnostmi.

7. Za začasno davčno oprostitve se zaprosi pri ministrstvu za davke, finance in proračun provincialne vlade [...], ki po preverbi izpolnjevanja zahtevanih pogojev upravičeno podjetje obvesti o začasni odobritvi, ki jo sprejme svet predstavnikov provincialne vlade.“

19 Tribunal Superior de Justicia del País Vasco (višje sodišče Baskije, Španija), ki mu je zadeve junija in oktobra 1994 predložilo Administración del Estado, je s tremi sklepi enake vsebine z dne 30. julija 1997 Sodišču postavilo vprašanje za predhodno odločanje glede združljivosti Normas Forales iz leta 1993 s pravom Skupnosti. Generalni pravobranilec Saggio je v pripadajočih zadevah podal sklepne predloge 1. julija 1999. Vendar je bil zaradi odstopa tožene stranke v postopku v glavni stvari za te zadeve izdan sklep o izbrisu (sklep predsednika Sodišča z dne 16. februarja 2000 v združenih zadevah Juntas Generales de Guipúzcoa in drugi, od C-400/97 do C-402/97, Recueil, str. I-1073, in sklepni predlogi k temu sklepu generalnega pravobranilca Saggia, Recueil, str. I-1074).

Dejansko stanje

20 Zoper Normas Forales iz leta 1993, ki določajo oprostitve od davka od dohodkov pravnih oseb iz postopka v glavni stvari, so Cámara de Comercio e Industria de la Rioja (trgovinska in industrijska zbornica La Rioje, Španija), Federación de empresas de la Rioja (združenje podjetij La Rioje) in nekatere družbe 14. marca 1994 vložile pritožbo, ki je bila vpisana v vpisnik 28. aprila

1994 (v nadaljevanju: pritožba iz leta 1994).

21 Komisija je 10. maja 1994 sprejela predsednika baskovske vlade in 19. maja 1994 baskovskega svetovalca za gospodarstvo in finance.

22 Komisija je z dopisom z dne 25. maja 1994 Kraljevino Španijo pozvala k predložitvi pripomb v zvezi s pritožbo iz leta 1994 v roku petnajst dni. Komisija je v tem dopisu dodala, da bo, če odgovora ne bo prejela ali če ta ne bo zadovoljiv, po izteku roka morala začeti formalni postopek preiskave iz člena 88(2) ES. Komisija je v tem dopisu opozorila tudi na obveznosti držav članic glede poročanja in na dejstvo, da se lahko zahteva vračilo nezakonite pomoči.

23 Komisija je 27. julija 1994 sprejela namestnika ministra za finance baskovske vlade.

24 Kraljevina Španija je Komisiji odgovorila z dopisom z dne 30. septembra 1994, v katerem je zlasti poudarila, da zadevni sistemi oprostitev niso državna pomoč, ker gre za splošne ukrepe.

25 Komisija je 15. decembra 1994 sprejela predsednika in ministra za industrijo baskovske vlade in 1. junija 1995 namestnika predsednika uprave družbe Interbask, SA.

26 Komisija je z dopisom z dne 18. julija 1995 pritožnice obvestila, da bo nadaljevala analizo španskega davčnega sistema in sistemov davčne avtonomije v državah članicah, ob upoštevanju „federalnega razvoja v različnih državah članicah“. Navedla je, da službe Komisije zbirajo potrebne podatke, kar zahteva znatno delo zbiranja in analize. Dodala je, da bo o njihovi pritožbi odločila, ko bodo ta vprašanja razjasnjena, in da jih bo obvestila o svoji odločitvi.

27 Komisija je z dopisom z dne 19. januarja 1996 Kraljevino Španijo obvestila, da preučuje učinek obravnavanih določb na konkurenco in od nje zahtevala, naj ji posreduje informacije o upravičencih do obravnavanih ukrepov.

28 Komisija je 7. februarja 1996 sprejela predsednika baskovske vlade.

29 Kraljevina Španija je z dopisoma z dne 19. februarja in 21. marca 1996 Komisijo prosila za podaljšanje roka za odgovor na njen dopis z dne 19. januarja 1996.

30 Komisija je 17. marca 1997 sprejela predstavnike vlade pokrajine La Rioja in socialne partnerje iz La Rioje.

31 Komisija je 5. januarja 2000 prejela novo pritožbo glede oprostitve davka od dohodkov pravnih oseb za obdobje desetih let, določene s členom 14 Norma Foral št. 18/1993, do katere je bilo upravičeno podjetje s sedežem v Álavi. To pritožbo je vložilo podjetje, ki je bilo konkurenčno podjetju upravičencu do zadevne davčne oprostitve.

32 Komisija je z dopisom z dne 3. februarja 2000 od španskih oblasti zahtevala informacije o pomoči, ki je bila odobrena upravičenemu podjetju.

33 Španske oblasti so z dopisom z dne 8. marca 2000 posredovale informacije, ki jih je zahtevala Komisija.

34 Komisija je 28. novembra 2000 španskim oblastem vročila odločbo o začetku formalnega postopka preiskave iz člena 88(2) ES glede davčnih ugodnosti, ki so bile dodeljene z določbami, ki so jih sprejeli Diputación Foral de Álava, Diputación Foral de Guipúzcoa in Diputación Foral de Vizcaya, v obliki oprostitev davka od dohodkov pravnih oseb za nekatera novonastala podjetja.

35 Španske oblasti so z dopisom z dne 14. decembra 2000, ki je bil vpisan v vpisnik 19.

decembra 2000, prosile za podaljšanje roka, določenega za podajo pripomb v zvezi z vsakim od obravnavanih treh sistemov davčnih oprostitev.

36 Španske oblasti so z dopisi z dne 5. februarja 2001, ki so bili vpisani v vpisnik 8. februarja 2001, predložile svoje pripombe za vsakega od obravnavanih sistemov.

37 Na podlagi objave odločbe o začetku formalnega postopka preiskave v Uradnem listu je Komisija v marcu 2001 prejela pripombe tretjih, ki jih je posredovala španskim oblastem.

38 Španske oblasti so z dopisom z dne 17. septembra 2001 predstavile svoje odgovore na pripombe tretjih.

39 Komisija je 20. decembra 2001 sprejela odločbe 2003/28/ES, 2003/86/ES in 2003/192/ES o shemah državnih pomoči, ki jih je Španija leta 1993 izvajala v korist nekaterih novoustanovljenih podjetij v provincah Álava, Vizcaya in Guipúzcoa v obliki oprostitev davka od dohodkov pravnih oseb (UL 2003, L 17, str. 20, UL 2003, L 40, str. 11, in UL 2003, L 77, str. 1, v nadaljevanju skupaj: izpodbijane končne odločbe). V teh odločbah je Komisija menila, da obravnavani sistemi oprostitev niso združljivi s skupnim trgom.

Izpodbijane odločbe

I – *Odločba o začetku formalnega postopka preiskave z dne 28. novembra 2000 (zadeve od T-30/01 do T-32/01)*

40 V odločbi o začetku formalnega postopka preiskave Komisija meni, prvič, da so zadevne oprostitve davka od dohodkov pravnih oseb državne pomoči v smislu člena 87(1) ES, ker dajejo prednost posameznim podjetjem in jih narava in splošna shema sistema ne upravičujeta.

41 Drugič, Komisija meni, da se obravnavani ukrepi ne morejo šteti za pomoči *de minimis* in bi torej morale biti predhodno priglašene. Komisija zato navaja, da se lahko štejejo za nezakonite pomoči.

42 Tretjič, Komisija meni, da čeprav je dodelitev obravnavanih pomoči pogojena z minimalno naložbo in ustvaritvijo minimalnega števila delovnih mest, obravnavani davčni sistemi ne zagotavljajo spoštovanja pravil Skupnosti s področja državnih regionalnih pomoči za investicije ali za zaposlovanje. Vendar pa Komisija v tej fazi preiskave meni, da gre za pomoči za tekoče poslovanje, ker podjetja razbremenjujejo stroškov, ki jih sicer bremenijo v okviru izvajanja tekočih poslov ali splošnih dejavnosti. Komisija opozarja, da so pomoči za tekoče poslovanje praviloma prepovedane, in ugotavlja, da za obravnavane določbe ne more veljati izjema iz člena 87(3)(a) ES. Poleg tega izraža dvom glede združljivosti obravnavanih ukrepov z določbami o državnih regionalnih pomočeh in s sektorskimi določbami.

43 Nazadnje Komisija meni, da za obravnavane ukrepe ne morejo veljati izjeme iz člena 87(2) in (3) ES. Odločila se je torej, da začne postopek iz člena 88(2) ES glede treh sistemov oprostitev, in španske oblasti pozvala k posredovanju vseh upoštevnihih informacij v roku enega meseca.

II – *Izpodbijane končne odločbe (zadeve od T-86/02 do T-88/02)*

44 Na prvem mestu Komisija v izpodbijanih končnih odločbah meni, da so obravnavani ukrepi državne pomoči, ker upravičencem omogočajo prednost z zmanjševanjem stroškov, ki praviloma bremenijo njihov proračun, kar vpliva na konkurenco in prizadene trgovino med državami članicami. V zvezi s tem poudarja, da španske oblasti niso posredovale nobene informacije o uporabi obravnavanih ukrepov.

45 Komisija meni, da so ti ukrepi selektivni, saj „pogoji za dodelitev pomoči izključujejo podjetja, ustanovljena pred začetkom veljavnosti obravnavanega Norma Foral, tista, katerih investicije so manjše od 80 milijonov španskih pezov (480.810 EUR), tista, ki ne razpolagajo s prostim kapitalom, ki presega 20 milijonov španskih pezov (120.202 EUR), in tista, ki ustvarijo manj kot deset delovnih mest“. Dodaja še, da iz sodne prakse izhaja, da ta selektivnost ni vprašljiva zaradi objektivnosti zgoraj navedenih pragov.

46 Komisija poleg tega meni, da obravnavanih davčnih oprostitev ni mogoče utemeljiti z naravo in splošno shemo španskega davčnega sistema, saj španske oblasti niso predložile nobene informacije v zvezi s tem v postopkih Normas Forales št. 18/1993 (Álava) in št. 11/1993 (Guipúzcoa). Territorio Histórico de Vizcaya pa je zatrjeval, da bo Norma Foral št. 5/1993 povzročila povečanje števila davkoplačevalcev in torej davčnih prihodkov, ker spodbuja ustanavljanje novih podjetij. Vendar Komisija poudarja, da ta argument ni podprt s poglobljeno študijo in da ne pojasnjuje, zakaj se oprostitev nanaša le na zelo majhno število podjetij. Poleg tega naj bi zaasnost ukrepa dokazovala, da ta zasleduje konjunkturni cilj (končna odločba o sistemu oprostitev Álave, točka 72; končni odločbi o sistemih oprostitev Vizcaye in Guipúzcoae, točka 70).

47 Na drugem mestu Komisija meni, da so obravnavani sistemi davčnih oprostitev nove, in ne obstoječe pomoči v smislu Uredbe št. 659/1999. Najprej opozarja, da niso bile sprejete pred pristopom Kraljevine Španije 1. januarja 1986 in da niso bile dovoljene izrecno ali molče. Poleg tega Komisija trdi, da ni nikoli izjavila, da obravnavane davčne oprostitve niso pomoči. Nazadnje Komisija pojasnjuje, da ji zaradi dejstva, da ni nemudoma začela formalnih postopkov preiskave, ni mogoče niesar opozoriti, saj ji zadevne pomoči niso bile priglašene (končna odločba o sistemu oprostitev Álave, točke od 77 do 79; končni odločbi o sistemih oprostitev Vizcaye in Guipúzcoae, točke od 75 do 77).

48 Na tretjem mestu Komisija obravnava nezakonitost davčnih oprostitev in opozarja, da se španske oblasti niso zavezale k priznavanju teh oprostitev ob spoštovanju pogojev, ki veljajo za pomoči *de minimis*. Zato za obravnavane sisteme oprostitev velja obveznost predhodne priglasitve pomoči, ki je naložena s členom 88(3) ES. Če priglasitve ni, Komisija šteje te pomoči za nezakonite.

49 Poleg tega Komisija navaja, da se zaradi nepriglasitve obravnavanih ukrepov ni mogoče sklicevati na načeli varstva legitimnih pričakovanj in pravne varnosti. V zvezi s tem pojasnjuje, da z odločbo 93/337/EGS z dne 10. maja 1993 o shemi davčnih pomoči za investicije v Baskiji (UL L 134, str. 25) glede davčnih ukrepov, uvedenih leta 1988, ni nikoli odobrila domnevnega „baskovskega davčnega sistema“ (končna odločba o sistemu oprostitev Álave, točke od 81 do 83; končni odločbi o sistemih oprostitev Vizcaye in Guipúzcoae, točke od 79 do 81).

50 Na četrtem mestu Komisija presoja, da v obravnavanem primeru ni mogoče uporabiti izjem iz člena 87(3) ES. Ugotavlja, da zadevni Territorios Históricos „niso mogli nikoli uveljavljati izjeme iz člena 87(3)(a) ES“ zaradi previsokega bruto domačega proizvoda na prebivalca. Meni tudi, da kljub pogojem v zvezi z minimalno investicijo in minimalnim številom ustvarjenih delovnih mest obravnavani sistemi oprostitev nimajo značilnosti pomoči za investicije ali zaposlovanje. Navaja, da zadevne pomoči nimajo za osnovo zneska investicije niti števila delovnih mest ali z njimi povezanih stroškov plač, temveč davčno osnovo. Poleg tega se zadevne pomoči ne nakazujejo do zgornje meje, izražene v odstotku zneska, ki se investira, števila delovnih mest ali z njimi povezanih stroškov plač, temveč do zgornje meje, izražene v odstotku davčne osnove (končna odločba o sistemu oprostitev Álave, točki 85 in 86; končni odločbi o sistemih oprostitev Vizcaye in Guipúzcoae, točki 83 in 84).

51 Nasprotno Komisija pojasnjuje, da se te pomoči s tem, ko upravičena podjetja delno

razbremenjujejo davka od dohodkov pravnih oseb, lahko štejejo za pomoči za tekoče poslovanje. Komisija pa je v izpodbijanih končnih odločbah poudarila, da so take pomoči praviloma prepovedane in da zadevni Territorios Históricos niso izpolnjevali pogojev za izjeme v zvezi s tem.

52 Zato Komisija meni, da sisteme oprostitov ni mogoče šteti za združljive s skupnim trgom ob uporabi izjem iz člena 87(3)(a) in (c) ES (končna odločba o sistemu oprostitov Álave, točke od 86 do 88; končni odločbi o sistemih oprostitov Vizcaye in Guipúzcoe, točke od 84 do 86).

53 Komisija nato preverja, ali je mogoče obravnavane določbe upravičiti na podlagi člena 87(3)(c) ES, v delu, v katerem ta določa ukrepe za pospeševanje nekaterih dejavnosti. Vendar opozarja, da sporni sistemi oprostitov ne obsegajo ukrepov v korist majhnih in srednjih podjetij, raziskovanja in razvoja, varstva okolja, ustvarjanja delovnih mest ali izobraževanja. Poleg tega Komisija ugotavlja, da se lahko ob neobstoju sektorskih omejitev davčne oprostitve priznavajo podjetjem iz občutljivih sektorjev: kmetijstva, ribolova, premogovništva, jeklarstva, prometa, ladjedelništva, sintetičnih vlaknin in avtomobilske industrije, ne da bi se spoštovala pravila, ki veljajo zanje (končna odločba o sistemu oprostitov Álave, točki 90 in 91; končni odločbi o sistemih oprostitov Vizcaye in Guipúzcoe, točki 88 in 89).

54 Komisija nazadnje izključuje uporabo preostalih določb o izjemah iz člena 87(2) in (3) ES (končna odločba o sistemu oprostitov Álave, točka 92; končni odločbi o sistemih oprostitov Vizcaye in Guipúzcoe, točka 90).

55 Na petem mestu Komisija presoja, ali je treba naložiti vračilo že nakazanih pomoči. Meni, da bi se upravičena podjetja lahko zavedala prednosti, ki jo povzročajo davčne oprostitve. Poleg tega opozarja, da se sistemi oprostitov niso izvajali v skladu s postopkom iz člena 88(3) ES in da zato upravičena podjetja ne morejo imeti legitimnih pričakovanj glede njihove zakonitosti.

56 Komisija poleg tega meni, da nobene od okoliščin, ki so bile navedene v pripombah tretjih, ni mogoče šteti za izjemno. Ugotavlja namreč, da se roki, določeni z Uredbo št. 659/1999, ne nanašajo na nezakonite pomoči. Poleg tega poudarja, da je španske oblasti opozorila na morebitno nezakonitost obravnavanih davčnih oprostitov ter na možnost, da jih bo treba vrniti, in sicer že z dopisom z dne 25. maja 1994. Navaja tudi, da obravnavanih davčnih oprostitov ni nikoli ne neposredno ne posredno opredelila kot ukrepov, ki bi bili združljivi s skupnim trgom. Poleg tega Komisija meni, da obstoj drugih davčnih ukrepov, veljavnih v preostalih delih Kraljevine Španije, zaradi njihovih zelo različnih značilnosti ni mogel povzročiti legitimnih pričakovanj glede združljivosti obravnavanih davčnih oprostitov s skupnim trgom. Nazadnje Komisija opozarja, da je „dolgo obdobje“, ki je preteklo med njenim prvim dopisom z dne 25. maja 1994 in odločbo o začetku formalnega postopka preiskave v veliki meri posledica tega, da španske oblasti niso sodelovale. V zvezi s tem navaja neobstoj odgovora na svoj dopis z dne 19. januarja 1996 (končna odločba o sistemu oprostitov Álave, točke od 94 do 100; končni odločbi o sistemih oprostitov Vizcaye in Guipúzcoe, točke od 92 do 98).

57 Komisija torej meni, da so obravnavani sistemi oprostitov državne pomoči, ki niso združljive s skupnim trgom (glej člen 1 izpodbijanih končnih odločb). Zato nalaga ukinitve zadevnih sistemov pomoči, kolikor so še v veljavi (glej člen 2 izpodbijanih končnih odločb).

58 Člen 3 izpodbijanih končnih odločb glede vračila pomoči določa:

„1. Španija sprejme vse potrebne ukrepe, da upravičenci vrnejo pomoči iz člena 1, ki so jim že bile nezakonito dodeljene. Španija mora začasno odložiti izplačilo vseh še neizplačanih pomoči.

2. Vračilo se izvede nemudoma in v skladu s postopki nacionalnega prava, če omogočajo takojšnjo in učinkovito izvršitev te odločbe. Pomoči, ki jih je treba vrniti, vključujejo obresti od dne,

ko so bile dane na razpolago upravičencem, do dneva njihovega vračila. Obresti se izračunajo na podlagi referenčne obrestne mere, ki se uporablja za izračun subvencijske vrednosti v okviru regionalnih pomoči.“

59 V členu 4 izpodbijanih končnih odločb je določeno, da mora Kraljevina Španija v roku dveh mesecev od dneva vročitve navedenih odločb obvestiti Komisijo o ukrepih, ki jih je sprejela za uskladitev s temi odločbami, v členu 5 pa je pojasnjeno, da so te odločbe naslovljene na Kraljevino Španijo.

60 Na podlagi tožbe, ki jo je vložila Komisija, je Sodišče ugotovilo, da Kraljevina Španija ni izpolnila obveznosti, ker ni izvršila izpodbijanih končnih odločb (sodba Sodišča z dne 20. septembra 2007 v zadevi Komisija proti Španiji, C-177/06, ZOdl., str. I-7689).

Postopek

61 Tožbe stranke, Territorio Histórico de Álava – Diputación Foral de Álava, Territorio Histórico de Guipúzcoa – Diputación Foral de Guipúzcoa in Territorio Histórico de Vizcaya – Diputación Foral de Vizcaya, so v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje 9. februarja 2001 vložile tri tožbe v zadevah od T-30/01 do T-32/01 za razglasitev ničnosti odločbe o zaetku formalnega postopka preiskave sistemov oprostitev.

62 Komisija je zloženo vlogo v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje 4. maja 2001 proti zgoraj navedenim tožbam vložila ugovor nedopustnosti na podlagi člena 114 Poslovnika Sodišča prve stopnje. S sklepom Sodišča prve stopnje (tretji razširjeni senat) z dne 22. aprila 2002 je bil ugovor združen z odločanjem po temelju, odločitev o stroških pa je bila pridržana.

63 Tožbe stranke so v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje 26. marca 2002 vložile tri tožbe v zadevah od T-86/02 do T-88/02 za razglasitev ničnosti končnih odločb o zgoraj navedenih sistemih davčnih oprostitev.

64 S sklepom predsednika tretjega razširjenega senata Sodišča prve stopnje z dne 17. maja 2002 so bile zadeve od T-86/02 do T-88/02 združene za nadaljevanje postopka v skladu s členom 50 Poslovnika.

65 Comunidad autónoma del País Vasco je z vlogami, vloženimi v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje 1. julija 2002, predlagala intervencijo v postopku glede tožb v zadevah od T-86/02 do T-88/02 v podporo predlogom tožeih strank. S sklepom z dne 10. septembra 2002 je predsednik tretjega razširjenega senata Sodišča prve stopnje dopustil to intervencijo. Intervenientka je vložila vlogo, preostale stranke pa stališča v predpisanih rokih.

66 Comunidad autónoma de La Rioja je z vlogami, vloženimi v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje 9. julija 2002, predlagala intervencijo v postopku glede tožb v zadevah od T-86/02 do T-88/02 v podporo predlogom Komisije. S sklepom z dne 12. septembra 2005 je predsednik petega razširjenega senata Sodišča prve stopnje dopustil to intervencijo. Intervenientka je vložila vlogo, preostale stranke pa stališča v predpisanih rokih.

67 Confederación Empresarial Vasca (Confebask) je z vlogo, vloženo v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje 29. julija 2002, predlagala intervencijo v postopku glede tožb v zadevah od T-86/02 do T-88/02 v podporo predlogom tožeih strank. S sklepom z dne 9. septembra 2005 je predsednik petega razširjenega senata Sodišča prve stopnje dopustil to intervencijo. Intervenientka je vložila vlogo, preostale stranke pa stališča v predpisanih rokih.

68 S sklepom z dne 10. septembra 2002 je predsednik tretjega razširjenega senata Sodišča

prve stopnje prekinil postopek v zadevah od T?30/01 do T?32/01 in od T?86/02 do T?88/02 do odložitve Sodišča o pritožbah, ki sta bili vloženi zoper sodbi Sodišča prve stopnje z dne 6. marca 2002 v združenih zadevah Diputación Foral de Álava in drugi proti Komisiji (T?127/99, T?129/99 in T?148/99, Recueil, str. II?1275, v nadaljevanju: sodba Demesa) in v združenih zadevah Diputación Foral de Álava in drugi proti Komisiji (T?92/00 in T?103/00, Recueil, str. II?1385). S tema sodbama je Sodišče prve stopnje odločilo o tožbah, vloženi zoper odločbi Komisije, s katerima je ta opredelila kot nezdržljive s skupnim trgom davčne ugodnosti, ki so bile dodeljene družbam Daewoo Electronics Manufacturing España SA (Demesa) in Ramondín SA ter Ramondín Cápsulas SA na zgodovinskem ozemlju Álava (odločba Komisije 1999/718/ES z dne 24. februarja 1999 o državni pomoči Španije v korist družbe Demesa (UL L 292, str. 1) in odločba Komisije 2000/795/ES z dne 22. decembra 1999 o državni pomoči Španije v korist družb Ramondín SA in Ramondín Cápsulas SA (UL 2000, L 318, str. 36)).

69 Ker je bila sestava senata Sodišča prve stopnje spremenjena, je bil sodnik poročevalec razporejen v peti senat, te zadeve pa so bile dodeljene petemu razširjenemu senatu.

70 S sodbama Sodišča z dne 11. novembra 2004 v združenih zadevah Demesa in Territorio Histórico de Álava proti Komisiji (C?183/02 P in C?187/02 P, ZOdl., str. I?10609) in Ramondín in drugi proti Komisiji (C?186/02 P in C?188/02 P, ZOdl., str. I?10653), s katerima sta bili zavrnjeni pritožbi, vloženi zoper zgoraj v točki 68 navedeni sodbi Demesa in Diputación Foral de Álava in drugi proti Komisiji, se je postopek znova začel.

71 Sodišče prve stopnje je 6. januarja 2005 strankam postavilo vprašanje o posledicah, ki bi jih ti sodbi lahko imeli na obravnavane tožbe.

72 Po predstavitvi svojih stališč glede teh sodb so tožbe stranke z dopisom z dne 7. februarja 2005 sporočile, da pri tožbah vztrajajo. Vendar so odstopile od prvega tožbenega razloga v tožbah v zadevah od T?86/02 do T?88/02.

73 S sklepom predsednika petega razširjenega senata Sodišča prve stopnje z dne 11. novembra 2005 so bile zadeve od T?30/01 do T?32/01 po opredelitvi strank v skladu s členom 50 Poslovnika za namen nadaljevanja postopka združene z združenimi zadevami od T?86/02 do T?88/02.

74 Tožbe stranke so 20. decembra 2005 predlagale, naj se v okviru procesnega vodstva preuči in, če je to potrebno, o združenih zadevah od T?30/01 do T?32/01 in od T?86/02 do T?88/02 odloči pred zadevami od T?227/01 do T?229/01 in od T?230/01 do T?232/01.

75 Sodišče prve stopnje je 14. februarja 2007 v okviru ukrepov procesnega vodstva od tožbe strank zahtevalo, naj mu v zadevah od T?86/02 do T?88/02 sporočijo informacije o upravičencih iz obravnavanih davčnih sistemov.

76 Tožbe stranke so odgovorile z dopisom, ki je bil v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje vложен 12. marca 2007, v katerem se sprašujejo o primernosti tega ukrepa procesnega vodstva. Confebask je z aktom, vloženim v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje 1. marca 2007, predlagala ponovni pregled tega ukrepa procesnega vodstva.

77 Sodišče prve stopnje je 22. marca 2007 potrdilo ukrep procesnega vodstva z dne 14. februarja 2007, odgovor tožbe strank pa je bil v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje vложен 23. aprila 2007.

78 Sodišče prve stopnje je v okviru ukrepov procesnega vodstva 30. julija 2007 postavilo vprašanja strankam, na katera so te odgovorile v oktobru 2007.

79 Sodišče prve stopnje je na podlagi poročila sodnika poročevalca odločilo, da začne ustni postopek. Stranke so ustne navedbe in odgovore na vprašanja Sodišča prve stopnje podale na obravnavi 15. januarja 2008.

80 Med to obravnavo je bilo tožnim strankam dovoljeno predložiti dokument, ki je bil posredovan Komisiji, kot je bilo povzeto v zapisnik obravnave.

81 Med to obravnavo je Sodišče prve stopnje tožnim strankam in Confebask tudi določilo rok 28. januar 2008 za sporočitev nekaterih informacij o upravičencih do zadevnih ukrepov. To je bilo povzeto v zapisnik obravnave.

82 Na koncu obravnave je predsednik petega razširjenega senata odločil, da odloži konec ustnega postopka.

83 Z dopisi, ki so bili v sodno tajništvo Sodišča prve stopnje vloženi 24. januarja 2008 s strani Territorio Histórico de Vizcaya in 28. januarja 2008 s strani Territorios Históricos de Álava in de Guipúzcoa, so tožne stranke posredovale dokumente v zvezi z zahtevanimi informacijami. Enako je storila Confebask z dopisom z dne 29. januarja 2008. Komisija je po podaljšanju roka, ki ji ga je dovolilo Sodišče prve stopnje, svoja stališča o predloženih dokumentih predstavila 6. marca 2008.

84 Predsednik petega razširjenega senata je končal ustni postopek 12. marca 2008. Stranke so bile o tem obveščene 13. marca 2008.

85 Sodišče prve stopnje glede na izjave strank v stališčih o združitvi na podlagi člena 50(1) svojega Poslovnika ugotavlja, da je treba za namene sodbe združiti zadeve T-30/01, T-31/01, T-32/01, T-86/02, T-87/02 in T-88/02.

Predlogi strank

I – V zadevah od T-30/01 do T-32/01

86 Tožne stranke Sodišču prve stopnje predlagajo, naj:

- odloči Komisije z dne 28. novembra 2000 o učinku formalnega postopka preiskave obravnavanih treh sistemov oprostitev razglasi za ničeno;
- Komisiji naloži plačilo stroškov.

87 Komisija Sodišču prve stopnje predlaga, naj:

- tožbe razglasi za brezpredmetne;
- podredno, tožbe razglasi za nedopustne;
- še bolj podredno, tožbe zavrne kot neutemeljene;
- tožnim strankam naloži plačilo stroškov.

II – V zadevah od T-86/02 do T-88/02

88 Tože?e stranke Sodiš?u prve stopnje predlagajo, naj:

- izpodbijane kon?ne odlo?be razglasi za ni?ne;
- podredno, razglasi za ni?no prvo poved ?lena 3 teh odlo?b;
- Komisiji naloži pla?ilo stroškov.

89 Confebask in Comunidad autónoma del País Vasco, intervenientki na strani tože?ih strank, Sodiš?u prve stopnje predlagata, naj:

- izpodbijane kon?ne odlo?be razglasi za ni?ne;
- podredno, razglasi za ni?en njihov ?len 3;
- Komisiji naloži pla?ilo stroškov.

90 Komisija in Comunidad autónoma de La Rioja, intervenientka na njeni strani, Sodiš?u prve stopnje predlagata, naj:

- tožbe zavrne kot neutemeljene;
- tože?im strankam naloži pla?ilo stroškov.

Pravo

91 Najprej je treba obravnavati tožbe v zadevah od T?86/02 do T?88/02, vložene zoper izpodbijane kon?ne odlo?be, in šele nato tožbe v zadevah od T?30/01 do T?32/01, vložene zoper odlo?bo o za?etku formalnega postopka preiskave z dne 28. novembra 2000.

I – Tožba v zadevah od T?86/02 do T?88/02 za razglasitev ni?nosti kon?nih odlo?b, s katerimi je bila ugotovljena nezdružljivost obravnavanih shem s skupnim trgom in naloženo vra?ilo dodeljenih pomo?i

A – Dopustnost intervencije Confebask v postopku s tožbami v zadevah od T?86/02 do T?88/02

1. Trditve strank

92 V ustnem postopku je Komisija zatrjevala nedopustnost intervencije Confebask, ker ta ni dokazala, da ima med svojimi ?lani upravi?ence do obravnavanih ukrepov (telefaks Komisije z dne 10. januarja 2008, zapisnik obravnave, str. 30 in 99).

93 Na podlagi vprašanj, ki so bila zastavljena na obravnavi, je Confebask posredovala nekatere dokumente. Tako je predložila dokument, ki so ga izdali generalni finan?ni direktorji (Director General de Hacienda) vsakega od treh Territorios Históricos, ki potrjuje, da so bila nekatera podjetja upravi?ena do obravnavanih dav?nih oprostitev. Ti dokumenti potrjujejo, da se izpodbijane kon?ne odlo?be, in zlasti njihov ?len 3, nanašajo na ta podjetja, s tem da nalagajo vra?ilo pomo?i. Potrdilo, ki sta ga podpisala generalni sekretar in predsednik Confebask poleg tega dokazuje ?lanstvo vsakega od teh podjetij v Confebask ob vložitvi predloga za intervencijo.

94 Ti dokumenti so bili posredovani Komisiji, ki vztraja, da Confebask ni dokazala dopustnosti svoje intervencije (odgovor Komisije z dne 6. marca 2008 na vprašanja, zastavljena na obravnavi).

2. Presoja Sodišča prve stopnje

95 Opozoriti je treba, da sklep predsednika petega razširjenega senata Sodišča prve stopnje z dne 9. septembra 2005, s katerim je bila Confebask dopušena intervencija v postopkih s tožbami v zadevah od T⁸⁶/02 do T⁸⁸/02, ne onemogoča nov preizkus dopustnosti intervencije v sodbi, s katero se konča postopek (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 8. julija 1999 v zadevi Hüls proti Komisiji, C¹⁹⁹/92 P, Recueil, str. I⁴²⁸⁷, točka 52).

96 Na podlagi člena 40, drugi odstavek, Statuta Sodišča, ki velja za Sodišče prve stopnje na podlagi člena 53, prvi odstavek, Statuta Sodišča, se lahko postopku, ki poteka pred Sodiščem prve stopnje, pridružijo ne le države članice in institucije Skupnosti, temveč tudi vse osebe, ki izkažejo upravičen interes za rešitev spora.

97 V skladu z ustaljeno sodno prakso je dopustna intervencija predstavniških združenj, katerih namen je varovanje interesov članov, v zadevah, ki odpirajo navedena vprašanja, ki lahko zadevajo te članke (sklepa predsednika Sodišča z dne 17. junija 1997 v združenih zadevah National Power in PowerGen, C¹⁵¹/97 P(I) in C¹⁵⁷/97 P(I), Recueil, str. I³⁴⁹¹, točka 66, in z dne 28. septembra 1998 v zadevi Pharos proti Komisiji, C¹⁵¹/98 P, Recueil, str. I⁵⁴⁴¹, točka 6; sklep predsednika Sodišča prve stopnje z dne 19. aprila 2007 v zadevi MAAB proti Komisiji, T²⁴/06, še neobjavljen v ZOdl., točka 10).

98 Poleg tega je treba opozoriti, da se s sprejetjem široke razlage pravice do intervencije združenj omogoča boljša presoja okoliščin zadev in obenem preprečujejo številne posamezne intervencije, ki bi lahko ovirale učinkovitost in normalen potek postopka (zgoraj v točki 97 navedeni sklep National Power in PowerGen, točka 66; sklep Sodišča prve stopnje z dne 26. julija 2004 v zadevi Microsoft proti Komisiji, T²⁰¹/04 R, ZOdl., str. II²⁹⁷⁷, točka 38).

99 V obravnavanem primeru je Confebask medsektorska poklicna zveza, katere cilj je zastopanje, usklajevanje, informiranje in zaščita splošnih in skupnih interesov podjetnikov iz združenj španske Baskije, ki jo sestavljajo. Še zlasti je njen cilj zastopanje in zaščita interesov baskovskih podjetij nasproti upravi in socialnim ter poklicnim združenjem.

100 Ni sporno, da gre za reprezentativno združenje podjetij španske Baskije.

101 Poleg tega je treba ugotoviti, da so, kot izhaja iz dokumentov, ki so bili predloženi v ustnem postopku, nekatera podjetja, ki so bila člani Confebask ob vložitvi predloga za intervencijo, prejela pomoči, ki so bile odobrene na podlagi davčnih sistemov iz postopka v glavni stvari.

102 Zato lahko izid teh tožb vpliva na interese teh podjetij, ki so hkrati člani Confebask in dejanski upravičenci do obravnavanih davčnih ukrepov.

103 Poleg tega je Confebask sodelovala v upravnem postopku, v katerem so bile sprejete izpodbijane končne odločbe.

104 Treba je torej ugotoviti, da je Confebask izkazala utemeljen interes za rešitev zadeve in je njena intervencija na strani tožečih strank dopustna.

B – Utemeljenost tožb v zadevah od T⁸⁶/02 do T⁸⁸/02

105 Tožeče stranke v tožbah uveljavljajo pet tožbenih razlogov. Vendar so odstopile od prvega tožbenega razloga, ki se nanaša na splošno naravo obravnavanih ukrepov in neobstoj državnih pomoči v smislu člena 87(1) ES (glej točko 72 zgoraj).

106 V okviru drugega tožbenega razloga trdijo, da bi bilo treba obravnavane sisteme oprostitve šteti za obstoječe, in ne nove pomoči. Tretji tožbeni razlog se nanaša na kršitev člena 88(1) ES in členov 17 in 19 Uredbe št. 659/1999, ker bi morala Komisija uporabiti postopek za obstoječe pomoči. Četrty tožbeni razlog je utemeljen s kršitvijo člena 87(3)(c) ES, ker zadevni sistemi niso pomoči za tekoče poslovanje, nezdržljive s skupnim trgom, temveč pomoči za investicije oziroma za ustvarjanje delovnih mest. V okviru petega tožbenega razloga tožne stranke trdijo, da je pri zahtevi za vračilo obravnavanih pomoči prišlo do kršitve postopka, kršitve načela pravne varnosti, dobre uprave, varstva legitimnih pričakovanj in enakega obravnavanja. Nazadnje se tožne stranke v replikah sklicujejo na kršitev člena 6(1) Uredbe št. 659/1999, ker bi Komisija v odločbi o začetku formalnega postopka preiskave morala omeniti sestanke s španskimi oblastmi.

1. Drugi tožbeni razlog: zatrevani obstoj obravnavanih shem pomoči

107 Drugi tožbeni razlog se deli na dva dela. Prvi del temelji na kršitvi člena 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999; drugi del temelji na kršitvi člena 1(b)(ii) Uredbe št. 659/1999.

a) Prvi del tožbenega razloga, ki temelji na kršitvi člena 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999

Trditve strank

108 Po mnenju tožnih strank bi Komisija morala šteti, da so sistemi oprostitve obstoječe pomoči, ker v skladu s členom 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999 niso bili pomoči takrat, ko so se začeli izvajati, pozneje pa so to postali zaradi razvoja skupnega trga in jih država članica ni spremenila.

109 Na prvem mestu tožne stranke trdijo, da je Komisija molče štela, da sistemi oprostitve ob začetku njihovega izvajanja niso bili državna pomoč.

110 Po njihovem mnenju Komisija ob seznaitvi s temi sistemi leta 1994 ni bila dolžna končati predhodne faze preučitve z odločbo v smislu člena 249 ES in bi lahko že z molkom izrazila svoje pozitivno stališče o tem, da obravnavani ukrepi niso pomoči.

111 Sodna praksa, ki se je v zvezi s tem razvila glede priglašanih ukrepov, velja tudi glede predhodne preučitve nepriglašanih določb, s katerimi je Komisija seznanjena. Sodna praksa, ki Komisiji nalaga, da mora v primeru dvoma o združljivosti nacionalnega ukrepa s skupnim trgom začeti formalni postopek preiskave, naj bi torej vključevala, da neobstoj take odločbe praviloma pomeni, da Komisija meni, da je obravnavani ukrep združljiv s pravom Skupnosti (tožba v zadevi T-86/02, točke od 62 do 67; tožbi v zadevah T-87/02 in T-88/02, točke od 61 do 66).

112 Obvestilo Komisije državam članicam z dne 4. marca 1991 o podrobnih pravilih za prigrasitev pomoči in o podrobnih postopkovnih pravilih glede odobrenih pomoči, ki so v nasprotju s pravili iz člena [88](3) ES (v nadaljevanju: obvestilo iz leta 1991), pa naj bi sicer potrjevalo, da Komisija meni, da ob koncu predhodne preučitve ni dolžna sprejeti odločbe, če država članica zadovoljivo odgovori na njeno zahtevo po informacijah. Poleg tega naj bi iz tega obvestila izhajalo, da član Komisije, pristojen za vprašanja v zvezi s konkurenco, Komisiji predlaga, naj ne postopa zoper obravnavani ukrep le v primeru, da ni nobenega dvoma o njegovi združljivosti. Za ta „konec postopka brez posledic“ naj bi bil značilen neobstoj formalne odločitve (tožba v zadevi T-86/02, točke od 68 do 74; tožbi v zadevah T-87/02 in T-88/02, točke od 67 do 73).

113 Člen 232 ES naj ne bi nasprotoval takemu postopanju. Po mnenju tožnih strank nacionalne oblasti nimajo možnosti, da bi v primeru nedelovanja od Komisije zahtevale, naj v postopku odloči o pritožbi, ki je niso vložile same (replike v zadevah od T-86/02 do T-88/02, točka 94).

114 Tožne stranke dalje pojasnjujejo, od kdaj dalje naj bi veljajo, da je Komisija končala

postopek predhodnega preužitve brez posledic. V zvezi s tem navajajo, da pred začetkom veljavnosti Uredbe št. 659/1999 ni bil Komisiji z nobeno določbo postavljen rok. Vendar naj bi bila v sodni praksi iz načela pravne varnosti izpeljana obveznost, da se mora Komisija izreči v razumnem roku. Ob upoštevanju značilnosti postopka predhodne preužitve naj bi moral biti zato rok za končanje postopka kratek. To naj bi priznala tudi Komisija. Po mnenju tožečih strank naj bi dolžnost skrbnega ravnanja Komisije veljala tudi, ko nacionalni ukrepi niso bili priglašeni v skladu z obvestilom o nezakonitih pomočeh iz leta 1983 (tožba v zadevi T-86/02, točke od 76 do 84; tožbi v zadevah T-87/02 in T-88/02, točke od 75 do 83, točki 106 in 107).

115 V teh okoliščinah tožeče stranke menijo, da je Komisija tako implicitno kot izrecno priznala, da sistemov oprostitev ni mogoče opredeliti kot državnih pomoči.

116 Opozarjajo, da je Komisija v zahtevi za posredovanje informacij z dne 25. maja 1994 španske oblasti opozorila, da bo morala v primeru neobstoja ali nezadostnosti odgovora začeti formalni postopek preiskave. Komisija pa po prejemu odgovora 30. septembra 1994, v katerem je Kraljevina Španija ugovarjala opredelitvi sistemov pomoči kot državnih pomoči, tega postopka ni začela. Tožeče stranke sklepajo, da je Komisija presodila, da je bil ta odgovor zadovoljiv in da obravnavani sistemi niso pomoči v smislu člena 87 ES (tožba v zadevi T-86/02, točke od 88 do 97; tožbi v zadevah T-87/02 in T-88/02, točke od 87 do 96).

117 Tožeče stranke menijo, da lahko zgoraj navedeno potrdi dopis z dne 18. julija 1995, ki ga je Komisija poslala vlagateljem pritožbe iz leta 1994, da bi jih obvestila o poteku postopka, in ki po njihovem mnenju daje slutiti, da obravnavani sistemi oprostitev niso državne pomoči (tožba v zadevi T-86/02, točki 98 in 99; tožbi v zadevah T-87/02 in T-88/02, točki 97 in 98, replike v zadevah od T-86/02 do T-88/02, točka 93).

118 Tudi druga dejstva naj bi dopuščala domnevo, da je Komisija mogoče priznala, da sistemi oprostitev niso državne pomoči. Prvič, Komisija naj v Uradnem listu ne bi objavila opozorila o negotovosti sistemov oprostitev. Drugič, Komisija naj bi v svojih pisanjih priznala, da je pri pregledu sistemov oprostitev prišlo do zamud. V zvezi s tem pa naj ne bi bilo v odločbi o začetku formalnega postopka preiskave ali v izpodbijanih končnih odločbah nobenega očitka, namenjenega nacionalnim oblastem. Tretjič, zahteva Komisije z dne 3. februarja 2000, naj ji španski organi posredujejo informacije, se ni nanašala na pritožbo iz leta 1994. Nasprotno, iz nje je izhajalo, da je Komisija nameravala preveriti sistem oprostitev v provinci Álava od odločbe 1999/718 dalje (glej zgoraj točko 68). Sicer pa ta dopis ni bil odredba za predložitev informacij o upravičencih do obravnavanih ukrepov; te informacije namreč ne bi imele nikakršnega pomena v primeru abstraktne analize domnevne sheme pomoči. Četrto, odločba o začetku formalnega postopka naj prav tako ne bi bila vezana na pritožbo iz leta 1994. Nasprotno naj bi temeljila na obvestilu Komisije o uporabi pravil o državni pomoči za ukrepe, ki zadevajo neposredno obdavčitev ustvarjenega dohodka (UL 1998, C 384, str. 3, v nadaljevanju: obvestilo o davčnih pomočeh iz leta 1998) (tožba v zadevi T-86/02, točke 101, 102 in od 115 do 117; tožbi v zadevah T-87/02 in T-88/02, točke 100, 101 in od 114 do 116; replike v zadevah od T-86/02 do T-88/02, točke od 96 do 98).

119 Sicer pa naj ne bi okoliščina, da je Komisija sprejela odločbe o drugih davčnih sistemih Territorios Históricos de Álava, de Vizcaya in de Guipúzcoa po letu 1994, niso spremenila pri dejstvu, da je sprva menila, da sistemi oprostitev niso državne pomoči. Odločba o začetku formalnega postopka preiskave in izpodbijane končne odločbe naj bi kazale na samovoljnost Komisije, ki med drugim ne utemeljuje prednostne obravnave sistemov iz leta 1996, s katerimi so bile uvedene še druge davčne ugodnosti, kot so odbitki davka in zmanjšanja davčne osnove, čeprav meni, da so bile te manj „agresivne“ od tistih iz leta 1993, ki se obravnavajo v tem primeru (tožba v zadevi T-86/02, točke od 103 do 105; tožbi v zadevah T-87/02 in T-88/02, točke od 102

do 104; replike v zadevah od T?86/02 do T?88/02, to?ke od 83 do 85).

120 Tože?e stranke v replikah navajajo vrsto dejstev, iz katerih naj bi izhajalo, da je Komisija izrecno zavrnila pritožbo iz leta 1994, ker sistemi oprostitev niso državne pomo?i (replike v zadevah od T?86/02 do T?88/02, to?ka 21).

121 Iz razprave v španskem senatu z dne 22. aprila 1997 (Boletín Oficial de las Cortes Generales z dne 28. aprila 1997, št. 204, 681/000550) naj bi tako izhajalo, da je na sestanku 17. marca 1997 ?lan Komisije, pristojen za vprašanja v zvezi s konkurenco, delegaciji iz Comunidad autónoma de La Rioja potrdil, da pritožba iz leta 1994 „ne spada v pristojnost Evropske unije, temve? zadevne države ?lanice“. Iz ?asopisnega ?lanka, ki je bil 24. oktobra 2002 objavljen na spletu, naj bi bilo razvidno, da ta pritožba sploh ni bila upoštevana. Tože?e stranke na podlagi teh dveh dejstev sklepajo, da je Comunidad autónoma de La Rioja posredovala v postopku s pritožbo iz leta 1994 in da jo je Komisija izrecno zavrnila, ker se glede na to, da sistemi oprostitev niso državne pomo?i, ta pritožba ne nanaša na pravo Skupnosti. Tože?e stranke na podlagi odlo?be Komisije o pomo?i, dodeljeni družbi Ramondín, sklepajo, da se je Comunidad autónoma de La Rioja s pritožbo zoper to pomo? odrekla ugovoru glede združljivosti zgolj Norme Foral št. 22/1994 (Álava) s pravom o državnih pomo?eh. Menijo, da to spremembo ravnanja pojasnjuje zgoraj omenjena zavrnitev pritožbe iz leta 1994. Nazadnje, Komisija naj ne bi v postopkih, ki jih je od leta 1997 za?ela proti razli?nim dav?nim sistemom Territorios Históricos de Álava, de Vizcaya in de Guipúzcoa, nikoli omenila te pritožbe ali tega, da bo njena preiskava odložena iz razlogov smotrnosti. Zlasti naj Komisija tega ne bi navedla v stališ?ih, ki jih je podala o vprašanjih za predhodno odlo?anje, ki jih je postavilo neko špansko sodiš?e v zadevah, v katerih je bil izdan sklep predsednika Sodiš?a z dne 16. februarja 2000 v združenih zadevah Juntas Generales de Guipúzcoa in drugi (od C?400/97 do C?402/97, Recueil, str. I?1073), glede obravnavanih treh sistemov oprostitev. Prav tako se odlo?ba o za?etku formalnega postopka preiskave sklicuje le na pritožbo, ki je bila vložena 5. januarja 2000 (replike v zadevah od T?86/02 do T?88/02, to?ke od 13 do 20 in od 38 do 71; prilogi 1 in 2 k replikam; stališ?a tože?ih strank o intervencijskih vlogah C. a. La Rioja v zadevah od T?86/02 do T?88/02, to?ke od 8 do 10).

122 Zato ne dopis z dne 18. julija 1995, ki ga je Komisija poslala vlagateljem pritožbe iz leta 1994, ne dopis z dne 19. januarja 1996, s katerim je od španskih oblasti zahtevala dodatne informacije, Sodiš?u prve stopnje ne moreta prepri?iti, da ugotovi, da je ?lan Komisije, pristojen za vprašanja v zvezi s konkurenco, leta 1997 potrdil zavrnitev zgoraj navedene pritožbe. Nasprotno, v dopisu z dne 18. julija 1995 naj bi bilo izrecno navedeno, da bo sprejeta odlo?itev in da bo ta sporo?ena pritožnikom (replike v zadevah od T?86/02 do T?88/02, to?ke od 22 do 26, 36 in 37).

123 Po mnenju tože?ih strank je Komisija torej menila, da obravnavani ukrepi ob njihovi uveljavitvi niso bili državne pomo?i (tožba T?86/02, to?ke od 124 do 126, tožbi T?87/02 in T?88/02, to?ke od 123 do 125).

124 Na drugem mestu tože?e stranke trdijo, da je mogo?e sporne odlo?be razložiti le z razvojem politike na podro?ju državnih pomo?i, ki je privedla do spremembe meril preverjanja nekaterih dav?nih ukrepov. Tako navajajo razvoj skupnega trga v smislu ?lena 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999 (tožba T?86/02, to?ki 129 in 142, tožbi T?87/02 in T?88/02, to?ki 128 in 141).

125 Poudarjajo, da prvotni predlog Uredbe št. 659/1999 ni predvideval kategorije obstoje?ih pomo?i, ki je zdaj dolo?ena v ?lenu 1(b)(v). Menijo, da je bila ta dolo?ba vstavljena naknadno, da bi se upoštevale spremembe politike Komisije na podro?ju državnih pomo?i. Poleg tega naj bi bilo iz uvodne izjave 4 navedene uredbe razvidno, da se ta dolo?ba nanaša dejansko na razvoj politike Komisije na podro?ju državnih pomo?i, in tože?e stranke iz tega sklepajo, da je razvoj skupnega trga sopomenka za razvoj v okviru politike na podro?ju državnih pomo?i (tožba T?86/02, to?ki 128

in 129, tožbi T?87/02 in T?88/02, to?ki 127 in 128).

126 Po mnenju tože?ih strank je iz resolucije Sveta in predstavnikov vlad držav ?lanic, ki so se sestali v okviru Sveta, z dne 1. decembra 1997, o kodeksu ravnanja na podro?ju obdav?itve podjetij (UL 1998, C 2, str. 1) razvidno, da je Komisija izrazila pripravljenost za ponoven pregled dav?nih sistemov, ki veljajo v državah ?lanicah, s ?imer je napovedala spremembo meril za njihovo presojo. To naj bi potrjevalo tudi njeno obvestilo o dav?nih pomo?eh iz leta 1998, saj Komisija v njem navaja, da bo „na njegovi podlagi“ dav?ne sisteme „od primera do primera ponovno preu?ila“. Dodajajo, da se je odlo?ba o za?etku formalnega postopka preiskave izrecno sklicevala na to obvestilo (tožba v zadevi T?86/02, to?ke od 131 do 140, tožbi v zadevah T?87/02 in T?88/02, to?ke od 130 do 139).

127 Poleg tega menijo, da se na odlo?bo 93/337, ki jo navaja Komisija, ni mogo?e upošteveno sklicevati. Po njihovem mnenju je namre? Komisija odbitke davka iz leta 1988, ki se obravnavajo v odlo?bi 93/337, opredelila za selektiven ukrep, ker so se nanašali le na nekatere dejavnosti. Komisija ni uporabila merila, vezanega na minimalni znesek investicije. Nasprotno pa oprostitve, ki se obravnavajo v tem primeru, ne izklju?ujejo nobene dejavnosti in bi se jih zato lahko upravi?eno štelo za splošne ukrepe iz leta 1993 (replika, to?ki 92 in 93).

128 Navajajo še odlo?bo Komisije 2003/755/ES z dne 17. februarja 2003 o shemi pomo?i, ki jo je Belgija namenila centrom za usklajevanje s sedežem v Belgiji (UL L 282, str. 25), v kateri naj bi Komisija priznala, da se ?len 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999 nanaša na primere, v katerih je sprva menila, da neki ukrep ni pomo?, nato pa je spremenila svojo presojo in meni, da to je (replika, to?ka 99).

129 Tože?e stranke torej menijo, da je prišlo do razvoja politike na podro?ju državnih pomo?i v smislu ?lena 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999.

130 Na tretjem mestu poudarjajo, da obravnavani dav?ni ukrepi niso bili spremenjeni (tožba T?86/02, to?ka 144, tožbi T?87/02 in T?88/02, to?ki 143).

131 Zaklju?ujejo, da je Komisija napa?no uporabila pravo, ker obravnavanih ukrepov ni štela za obstoje?e pomo?i v smislu ?lena 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999.

132 Komisija ob podpori Comunidad autónoma de La Rioja predlaga zavrnitev tega prvega dela tožbenega razloga.

Presoja Sodiš?a prve stopnje

133 Najprej je treba spomniti, da Pogodba predvideva razli?ne postopke glede na to, ali gre za obstoje?e ali za nove pomo?i. Medtem ko je treba nove pomo?i v skladu s ?lenom 88(3) ES predhodno priglasiti Komisiji in jih ni mogo?e izvajati, dokler v postopku ni izdana kon?na odlo?ba, se lahko obstoje?e pomo?i v skladu s ?lenom 88(1) ES redno izvajajo, ?e Komisija ne ugotovi njihove nezdružljivosti (sodba Sodiš?a z dne 15. marca 1994 v zadevi Banco Exterior de España, C?387/92, Recueil, str. I?877, to?ka 20). Obstoje?e pomo?i so torej lahko, ?e pride do takega primera, le predmet odlo?be o nezdružljivosti, ki u?inkuje v prihodnje (zgoraj v to?ki 68 navedena sodba Demesa, to?ka 172).

134 Iz ?lena 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999, ki je za?ela veljati 16. aprila 1999 in se je torej uporabljala ob sprejetju izpodbijanih kon?nih odlo?b, je razvidno, da je obstoje?a pomo? zlasti „pomo?, za katero se šteje, da je obstoje?a, ker je mogo?e ugotoviti, da takrat, ko se je za?ela izvajati, ni bila pomo?, pozneje pa je postala pomo? zaradi razvoja skupnega trga in je država ?lanica ni spremenila“.

135 Tože?e stranke zatrjujejo, da so vsi trije pogoji iz ?lena 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999 izpolnjeni. Komisija meni, da prva pogoja v zvezi s tem, da obravnavani sistemi niso bili pomo?, ko so se za?eli izvajati, pozneje pa so postali pomo? zaradi razvoja skupnega trga, v obravnavani zadevi nista izpolnjena (glej to?ke 78 odlo?be 2003/28, 76 odlo?be 2003/86 in 74 odlo?be 2003/192).

136 Preu?iti je treba, ali je Komisija pravilno menila, da ta pogoja v obravnavani zadevi nista bila izpolnjena.

137 Glede prvega pogoja tože?e stranke trdijo, da je Komisija implicitno in izrecno priznala, da obravnavani sistemi ob za?etku veljavnosti niso bili državne pomo?i.

138 Prvi?, tože?e stranke v repliki trdijo, da je Komisija izrecno zavrnila pritožbo iz leta 1994.

139 Vendar pa je iz podatkov iz spisa razvidno, da je po pritožbi iz leta 1994 Komisija nadaljevala preiskave (glej zgoraj to?ko 21 in naslednje), ne da bi sprejela kakršno koli izrecno odlo?itev.

140 Tako je Komisija z dopisom z dne 18. julija 1995 pritožnike obvestila, da bo nadaljevala analizo španskega dav?nega sistema in sistemov dav?ne avtonomije v državah ?lanicah, ob upoštevanju federalnega razvoja v razli?nih državah ?lanicah. Navedla je, da njene službe zbirajo potrebne podatke, da bo o njihovi pritožbi odlo?ila, ko bodo ta vprašanja pojasnjena, in da jih bo obvestila o svoji odlo?itvi. Iz tega je jasno razvidno, da je Komisija nadaljevala obravnavanje pritožbe in da ni sprejela nikakršne odlo?itve.

141 Prav tako je Komisija z dopisom z dne 19. januarja 1996 Kraljevino Španijo obvestila, da preu?uje u?inek zadevnih dav?nih dolo?b na konkurenco, in zahtevala, naj ji posreduje informacije o upravi?encih do obravnavanih ukrepov. Vendar je treba ne glede na to, ali je Komisija v zvezi s tem prejela odgovor ali ne, o ?emer stranke ne soglašajo, ugotoviti, da ta dopis v vsakem primeru dokazuje, da se Komisija v tem obdobju ni opredelila do obravnavanih sistemov (glej v tem smislu in po analogiji sodbo Sodiš?a prve stopnje z dne 15. septembra 1998 v zadevi Gestevisión Telecinco proti Komisiji, T?95/96, Recueil, str. II?3407, to?ka 88).

142 Nazadnje je treba ugotoviti, da besedilo vprašanja, ki ga je španski senator postavil španski vladi glede sestanka z dne 17. marca 1997, ne izvira iz Komisije in le potrjuje, da so bile izjave, ki naj bi jih podal ?lan Komisije, pristojen za vprašanja v zvezi s konkurenco, izražene v okviru nacionalnih parlamentarnih razprav. Takega dejstva ni mogo?e šteti za izrecno opredelitev Komisije, kakršnakoli že je vsebina.

143 Prav tako ne morejo ne ?asopisni ?lanek ne sklepi tože?ih strank glede ravnanja pritožnikov ali Komisije v drugih postopkih dokazovati obstoja odlo?be, ki naj bi jo Komisija sprejela v obravnavanem primeru.

144 Zato je treba ugotoviti, da noben od predloženih dokumentov ni odlo?ba, naslovljena na državo ?lanico, in da nobeno od zatrjevanih dejstev ne more privedi do tega, da se dokaže obstoj jasnega in izrecnega stališ?a Komisije (glej v tem smislu sodbo Sodiš?a prve stopnje z dne 5.

aprila 2006 v zadevi Deutsche Bahn proti Komisiji, T^{351/02}, ZOdl., str. II¹⁰⁴⁷, točke od 46 do 49).

145 Zato obstoj izrecne odločbe Komisije, s katero je razglašeno, da obravnavani sistemi niso bili državne pomoči ob začetku veljavnosti, ni dokazan.

146 Drugi, tožene stranke trdijo, da Komisija ni bila dolžna končati faze predhodne preužitve z odločbo v smislu člena 249 ES in bi lahko svoje stališče, da obravnavani davni ukrepi niso pomoči, izrazila že z molkom.

147 Take razlage ni mogoče sprejeti.

148 Treba je namreč opozoriti, da sam molk institucije ne more imeti zavezujočih pravnih učinkov, ki lahko vplivajo na interese tožene stranke, razen če je ta posledica izrecno predvidena v kateri od določb prava Skupnosti. Pravo Skupnosti v nekaterih posebnih primerih predvideva, da molk institucije pomeni odločitev, kadar je bila institucija pozvana, naj zavzame stališče, in tega ni storila do poteka določenega roka. Če taka izrecna določba, ki bi določala rok, v katerem bi se štelo, da je bila zadevna odločitev sprejeta in njena vsebina opredeljena, ne obstaja, nedelovanja institucije ni mogoče enačiti z odločitvijo, ne da bi se s tem vzbudil dvom o sistemu sodnega varstva, ki ga vzpostavlja Pogodba ES (sodba Sodišča prve stopnje z dne 13. decembra 1999 v združenih zadevah Sodima proti Komisiji, T^{190/95} in T^{45/96}, Recueil, str. II³⁶¹⁷, točki 31 in 32).

149 V obravnavanem primeru ni sporno, da obravnavani davni sistemi, uvedeni leta 1993, niso bili priglašeni Komisiji.

150 Pravila, ki se uporabljajo za področje državnih pomoči, ne določajo, da molk Komisije šteje za odločbo zaradi molka organa o neobstoju pomoči, še zlasti ker obravnavani ukrepi Komisiji niso bili priglašeni. Komisija, ki ima izključno pristojnost za ugotavljanje morebitne nezdržljivosti neke pomoči s skupnim trgom, mora namreč po zaključeni fazi predhodne preužitve državnega ukrepa sprejeti glede zadevne države članice odločbo, s katero ugotovi bodisi neobstoj pomoči, bodisi obstoj združljive pomoči, bodisi potrebo po začetku formalnega postopka preiskave iz člena 88(2) ES (zgoraj v točki 141 navedena sodba Gestevisión Telecinco proti Komisiji, točke od 53 do 55).

151 Taka odločba, ki je poleg tega vročena državi članici, ne more biti tiha in razvidna iz nekaj časa trajajočega molka Komisije.

152 V obravnavanem primeru torej ni mogoče soglašati, da je Komisija sprejela odločbo zaradi molka organa, na podlagi katere obravnavani davni sistemi niso sheme pomoči ob uveljavitvi.

153 Zgolj dejstvo, da Komisija razmeroma dolgo ni začela formalnega postopka preiskave glede določenega državnega ukrepa, temu še ne podeljuje lastnosti obstoječe pomoči, če gre za pomoč. Negotovost, ki je lahko obstajala v zvezi s tem, je lahko kvejemu ustvarila legitimno pričakovanje upravičencev, ki onemogoča zahtevanje vračila pomoči, ki so bile izplačane v preteklosti (sodba Sodišča prve stopnje z dne 30. aprila 2002 v združenih zadevah Government of Gibraltar proti Komisiji, T^{195/01} in T^{207/01}, Recueil, str. II²³⁰⁹, točka 129).

154 Poleg tega tože?e stranke Komisije niso pozvale k zavzetju stališ?a glede pritožbe iz leta 1994, kar bi po izteku dveh mesecev omogo?ilo vložitev tožbe zaradi nedelovanja v skladu s ?lenom 232 ES, v nasprotju s trditvami tože?ih strank (glej zgoraj to?ko 113), kakor hitro bi bile do tega upravi?ene, prav tako kot so v okviru teh tožb upravi?ene predlagati razglasitev ni?nosti kon?nih odlo?b, ki jih je sprejela Komisija (glej v tem smislu sodbo Sodiš?a z dne 26. novembra 1996, T. Port, C?68/95, Recueil, str. I?6065, to?ka 59).

155 Nobena tiha odlo?itev Komisije o neobstoju pomo?i torej ne more šteti za sprejeto zaradi molka Komisije v obravnavanem primeru.

156 Trditve tože?ih strank, ki temeljijo, prvi?, na sodni praksi, drugi?, na ravnanju Komisije v obravnavanem primeru, in tretji?, na nekaterih dolo?bah obvestil Komisije, ne morejo spremeniti te presoje.

157 Namre?, prvi?, sodna praksa, na katero se sklicujejo tože?e stranke (sodba Sodiš?a z dne 2. aprila 1998 v zadevi Komisija proti Sytraval in Brink's France, C?367/95 P, Recueil, str. I?1719, to?ka 45; sodba Sodiš?a prve stopnje z dne 17. junija 1999 v zadevi ARAP in drugi proti Komisiji, T?82/96, Recueil, str. II?1889, to?ka 28), se nanaša na položaje, v katerih je Komisija sprejela izrecne odlo?be, in torej ni upoštevna za obravnavani primer. Prav tako ni mogo?e sodbe Sodiš?a z dne 11. decembra 1973 v zadevi Lorenz (120/73, Recueil, str. 1471), ki se nanaša na priglašeno pomo?, uporabiti v primeru nepriglašene pomo?i, kakršna je v obravnavanem primeru (sodbi Sodiš?a z dne 11. julija 1996 v zadevi SFEI in drugi, C?39/94, Recueil, str. I?3547, to?ke od 46 do 48, in z dne 15. februarja 2001 v zadevi Avstrija proti Komisiji, C?99/98, Recueil, str. I?1101, to?ka 32; glej zgoraj v to?ki 141 navedeno sodbo Sodiš?a prve stopnje Gestevisión Telecinco proti Komisiji, to?ki 77 in 78, in sodbo Sodiš?a prve stopnje z dne 15. junija 2005 v zadevi Regione autónoma della Sardegna proti Komisiji, T?171/02, ZOdl., str. II?2123, to?ka 48 in navedena sodna praksa).

158 Drugi?, trditve glede ravnanja Komisije je treba prav tako zavrniti.

159 Tako se ni mogo?e veljavno sklicevati na neobstoje odziva po odgovoru Kraljevine Španije z dne 30. septembra 1994 ali na dejstvo, da je Komisija v svojih pisanjih priznala zamudo pri pregledu dav?nih sistemov iz postopka v glavni stvari, da bi se sklepalo, da v obravnavanem primeru obstaja odlo?ba Komisije, ki priznava, da v obravnavanem primeru ne gre za državno pomo?. Poleg tega v nasprotju s tem, kar trdijo tože?e stranke, dopis z dne 18. julija 1995, ki ga je Komisija poslala pritožnikom (glej zgoraj to?ko 26), potrjuje, da je Komisija nadaljevala analizo, in ne more voditi do tega, da se prizna, da je bila sprejeta odlo?ba zaradi molka organa, v skladu s katero obravnavani dav?ni sistemi ob njihovi uveljavitvi niso pomo?i.

160 Poleg tega tože?e stranke navajajo, da se odlo?ba o za?etku formalnega postopka preiskave sklicuje le na pritožbo z dne 5. januarja 2000 (glej zgoraj to?ko 31), in ne na tisto iz leta 1994.

161 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da se odlo?ba o za?etku formalnega postopka preiskave nanaša na vse tri sporne dav?ne sisteme, vendar ne omenja pritožbe iz leta 1994. Komisija je namre? to odlo?bo sprejela na podlagi pritožbe z dne 5. januarja 2000 konkuren?nih podjetij nekega podjetja, ki je bilo upravi?eno do oprostitve davka od dohodkov pravnih oseb.

162 Vendar dejstvo, da pritožba iz leta 1994 v odločbi o začetku formalnega postopka preiskave ni bila omenjena, ne pomeni tihe odločitve Komisije, da obravnavani sistemi niso državne pomoči, saj, kot je bilo že opozorjeno (glej zgoraj točko 152), taka odločitev ne more biti sprejeta na podlagi molka.

163 Trditev glede sprejetja odločb Komisije o drugih davčnih sistemih, ki so jih tožene stranke uvedle po pritožbi iz leta 1994, je treba prav tako zavrniti kot neupoštevno za tožbeni razlog v zvezi s pojmom obstoječe pomoči.

164 Tretjič, nobene trditve ni več mogoče utemeljiti z obvestilom o nezakonitih pomočeh iz leta 1983 in obvestilom iz leta 1991.

165 Obvestilo o nezakonitih pomočeh iz leta 1983 namreč nasprotno opozarja na obveznost prigrisatve načrtovanih pomoči in navaja, da se lahko od vsakega prejemnika nezakonito dodeljene pomoči, „torej glede katere Komisija ni sprejela dokončne odločbe o združljivosti“, zahteva vračilo pomoči. Seveda to obvestilo navaja tudi, da bo Komisija takoj, ko se bo seznanila s tem, da je država članica sprejela ukrepe nezakonite pomoči, v Uradnem listu objavila posebno opozorilo, s katerim bo morebitne upravičence do pomoči opomnila na njeno negotovost (glej zgoraj točko 11). Vendar ob upoštevanju zgoraj navedene sodne prakse (zgoraj v točki 148 navedena sodba Sodima proti Komisiji) iz tega ni mogoče sklepati, da se lahko neobstoje objave takega opozorila enači s sprejetjem tihe odločitve o neobstoju pomoči.

166 Nobene trditve tudi ni mogoče utemeljiti z obvestilom iz leta 1991, na katero se sklicujejo tožene stranke (glej zgoraj točko 112). To obvestilo namreč predvideva zlasti, da si ob nezadostnem odgovoru države članice Komisija „pridržuje“ možnost uporabe nekaterih pooblastil (odreditev zadržanja zadevnih ukrepov ali pisni opomin za sporočitev pripomb in potrebnih podatkov za presojo združljivosti pomoči s skupnim trgom), in končuje, da „Komisija namerava uporabiti zgoraj navedena pooblastila vsakič, ko se to izkaže za potrebno za prenehanje kršitve določb Pogodbe ES s področja državnih pomoči“. Iz tega obvestila torej nikakor ne izhaja, da neobstoje formalnega odgovora Komisije pomeni njeno tiho odločitev o tem, da obravnavanih ukrepov ne opredeli kot pomoči.

167 Zato je treba zavrniti trditev, da je Komisija mogoče zavrnila pritožbo iz leta 1994 in priznala, da obravnavani ukrepi niso sheme državnih pomoči.

168 Iz zgoraj navedenega je razvidno, da obstoj odločbe Komisije, da obravnavani sistemi ob začetku njihove veljavnosti niso bili državne pomoči, ni dokazan.

169 Ker prvi pogoj iz člena 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999 ni izpolnjen, obravnavanih ukrepov ni mogoče šteti za obstoječe pomoči v smislu te določbe.

170 Utemeljitev glede drugega pogoja, s katero naj bi se dokazalo, da so obravnavani ukrepi postali pomoč zaradi razvoja skupnega trga, je zato brez uinka.

171 V vsakem primeru pa je treba ugotoviti, da utemeljitve tožnih strank glede drugega pogoja iz člena 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999 ni mogoče sprejeti.

172 Tožene stranke namreč trdijo, da je iz člena 1(b)(v) in uvodne izjave 4 Uredbe št. 659/1999 razvidno, da je pojem razvoj skupnega trga sopomenka za razvoj v okviru politike na področju državnih pomoči (glej zgoraj točko 125).

173 Spomniti je treba, da je mogoče pojem „razvoj skupnega trga“ razumeti kot spremembo gospodarskega in pravnega okvira v sektorju, na katerega se nanaša zadevni ukrep (sodba

Sodišča z dne 22. junija 2006 v združenih zadevah Belgija in Forum 187 proti Komisiji, C-182/03 in C-217/03, ZOdl., str. I-5479, točka 71). Taka sprememba je lahko zlasti posledica liberalizacije trga, ki je bil sprva zaprt za konkurenco (sodba Sodišča prve stopnje z dne 4. aprila 2001 v zadevi Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia proti Komisiji, T-288/97, Recueil, str. II-1169, točka 89).

174 Vendar pa ta pojem ne velja, če Komisija spremeni presojo zgolj na temelju strožje uporabe pravil Pogodbe na področju državnih pomoči (zgoraj v točki 173 navedena sodba Belgija in Forum 187 proti Komisiji, točka 71). V zvezi s tem je treba opozoriti, da opredelitev nekega državnega ukrepa kot obstoječe ali kot nove pomoči ne sme biti odvisna od subjektivne presoje Komisije in mora biti določena ne glede na kakršno koli prejšnjo upravno prakso Komisije (zgoraj v točki 153 navedena sodba Sodišča prve stopnje Government of Gibraltar proti Komisiji, točka 121, in sodbi Sodišča prve stopnje z dne 23. oktobra 2002 v združenih zadevah Diputación Foral de Guipúzcoa in drugi proti Komisiji, T-269/99, T-271/99 in T-272/99, Recueil, str. II-4217, točka 80, in Diputación Foral de Álava in drugi proti Komisiji, od T-346/99 do T-348/99, Recueil, str. II-4259, točka 84).

175 Iz tega je razvidno, da sama ugotovitev razvoja politike na področju državnih pomoči ne more zadostovati za „razvoj skupnega trga“ v smislu člena 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999, če ni spremenjen tudi objektivni pojem državne pomoči, kakršen izhaja iz člena 87 ES.

176 V obravnavanem primeru nobena trditev toževalnih strank v zvezi z razvojem politike na področju državnih pomoči ne označuje „razvoja skupnega trga“ v smislu člena 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999.

177 V podporo svoji utemeljitvi glede razvoja politike na področju državnih pomoči toževalne stranke navajajo kodeks ravnanja na področju obdavčenja podjetij, ki ga je 1. decembra 1997 sprejel Svet Evropske unije (glej zgoraj točko 126).

178 Sodišče prve stopnje v zvezi s tem ugotavlja, da so se države članice v tem okviru zavezale, da bodo postopoma odpravile določene škodljive davčne ukrepe, Komisija pa je izrazila namero, da bo, ob upoštevanju pravil o državnih pomočeh, preučila oziroma ponovno preučila veljavne davčne sisteme v državah članicah (točki D in J kodeksa ravnanja).

179 V nasprotju s tem, kar zatrjujejo toževalne stranke, ni bila v tem kodeksu ravnanja objavljena nobena sprememba meril za presojo pojma državne pomoči in toževalne stranke niso z ničimer podprle svoje trditve v zvezi s tem.

180 Toževalne stranke se sklicujejo tudi na obvestilo o davčnih pomočeh iz leta 1998, ki po njihovem mnenju napoveduje ponoven pregled davčnih sistemov od primera do primera (glej zgoraj točko 126).

181 V tem obvestilu o davčnih pomočeh iz leta 1998, ki se močno opira na sodno prakso Sodišča in Sodišča prve stopnje in ki prinaša pojasnila glede uporabe členov 87 ES in 88 ES za davčne ukrepe, Komisija kljub vsemu ne napoveduje spremembe meril za presojo davčnih ukrepov ob upoštevanju členov 87 ES in 88 ES (glej v tem smislu zgoraj v točki 174 navedeni sodbi z dne 23. oktobra 2002 v združenih zadevah Diputación Foral de Guipúzcoa in drugi proti Komisiji, točka 79, in Diputación Foral de Álava in drugi proti Komisiji, točka 83).

182 Toževalne stranke poleg tega poudarjajo, da je Komisija v odločbi 93/337 uporabila drugačno selektivno merilo kot v obravnavanem primeru (glej zgoraj točko 127).

183 Komisija je v odločbi 93/337 zlasti poudarila, da se davčni ukrepi nanašajo le na nekatera podjetja in da nekatere dejavnosti do njih niso upravičene (točka III odločbe). V izpodbijanih

končnih odločbah se je Komisija oprla na drugačno selektivno merilo v zvezi z minimalnim zneskom investicije, ki mora presežiti določen znesek.

184 Člen 87(1) ES nalaga, da je treba ugotoviti, ali lahko nacionalni ukrep v določenem pravnem redu daje prednost „posameznim podjetjem ali proizvodnji posameznega blaga“ glede na druga podjetja oziroma drugo blago. Gre za objektivni pojem, ki ga je mogoče presoјati glede na različna selektivna merila, ne da bi bilo treba na podlagi tega sklepati, da so se selektivna merila za presoјo državnih pomoči spremenila.

185 Navedene trditve torej ne omogočajo sklepa, da so bila selektivna merila, ki jih je Komisija uporabila pri presoјi davčnih ukrepov ob upoštevanju člena 87(1) ES, spremenjena po sprejetju spornih davčnih ukrepov (glej v tem smislu zgoraj v točki 174 navedeno sodbo Diputación Foral de Guipúzcoa in drugi proti Komisiji, točka 79).

186 Poleg tega pa tudi ob predpostavki, da so tožbe stranke dokazale spremembo meril Komisije pri presoјi opredelitve pomoči, trditve o obstoju zadevnih davčnih ukrepov ni mogoče sprejeti. Nikakor namreč ni dokazano, da je zatrjevana sprememba selektivnih meril Komisije posledica „razvoja skupnega trga“ v smislu člena 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999. V zvezi s tem je treba opozoriti, da ta pojem ne velja za primer, ko Komisija spremeni presoјo zgolj na temelju strožje uporabe pravil Pogodbe na področju državnih pomoči (zgoraj v točki 173 navedena sodba Belgija in Forum 187 proti Komisiji, točka 71).

187 Nazadnje, glede odločbe 2003/755, na katero se sklicujejo tožbe stranke, je treba ugotoviti, da ni upoštevana. Ukrep, obravnavan v tej odločbi, je bil namreč obstoječa pomoč, saj je bil priglašen in predhodno odobren in se je Komisija v okviru postopka rednega preverjanja obstoječih sistemov pomoči iz člena 88(1) ES odločila za ponoven pregled zadevnega sistema. Sicer pa je Sodišče ravno glede te odločbe 2003/755 razsodilo, da pojem „razvoj skupnega trga“ ne velja, če Komisija spremeni presoјo zgolj na temelju strožje uporabe pravil Pogodbe na področju državnih pomoči (zgoraj v točki 173 navedena sodba Belgija in Forum 187 proti Komisiji, točka 71). Ta odločba torej v ničemer ne podpira trditve tožbe strank.

188 Torej noben element, ki so ga predložile tožbe stranke, ne dokazuje razvoja skupnega trga v smislu člena 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999.

189 Iz zgoraj navedenega je razvidno, da obravnavanih davčnih sistemov ni mogoče šteti za obstoječe sheme pomoči v smislu člena 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999.

190 Prvi del drugega tožbenega razloga, ki temelji na kršitvi člena 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999, je torej treba zavrniti kot neutemeljen.

b) Drugi del tožbenega razloga, ki temelji na kršitvi člena 1(b)(ii) Uredbe št. 659/1999

Trditve strank

191 Za primer, da Sodišče prve stopnje ne bi priznalo, da je Komisija štela, da sistemi oprostitve niso državne pomoči, tožbe stranke trdijo, da okoliščine primera dokazujejo, da jih je štela za združljive s skupnim trgom in jih odobrila v smislu člena 1(b)(ii) Uredbe št. 659/1999. Ta določba naj bi se namreč nanašala zlasti na ukrepe, sprejete pred začetkom njene veljavnosti, ki jim Komisija ni nasprotovala (tožba v zadevi T-86/02, točke od 146 do 149; tožbi v zadevah T-87/02 in T-88/02, točke od 145 do 148).

192 V obravnavanem primeru naj bi odobritev izhajala iz dopisa Komisije z dne 25. maja 1994 in iz njenega poznejšega ravnanja. Komisija naj tako po prejemu odgovorov baskovskih oblasti na ta

dopis ne bi zažela formalnega postopka preiskave v razumnem roku, čeprav je bila dolžna ta postopek začeti v primeru najmanjšega dvoma o združljivosti zadevnih sistemov s skupnim trgov. Poleg tega se ne dopis Komisije z dne 3. februarja 2000 ne njena odločba z dne 28. novembra 2000 o začetku formalnega postopka ne sklicujeta na pregled, opravljen leta 1994. V nasprotju s svojo zavezo, da bo v Uradnem listu objavila nepriglašene ukrepe pomoči, takoj ko se bo z njimi seznanila, Komisija do zgoraj navedene odločbe z dne 28. novembra 2000 ni objavila nobenega opozorila (tožba v zadevi T-86/02, točke od 150 do 158; tožbi v zadevah T-87/02 in T-88/02, točke od 149 do 157).

193 Komisija ob podpori Comunidad autónoma de La Rioja trdi, da ta drugi del tožbenega razloga ni utemeljen.

Presoja Sodišča prve stopnje

194 Člen 1(b)(ii) Uredbe št. 659/1999 določa, da obstoječa pomoč pomeni „odobreno pomoč“, to je sheme pomoči in individualno pomoč, ki sta jo odobrila Komisija ali Svet“.

195 Opozoriti je treba, da se ta določba nanaša na ukrepe pomoči, glede katerih je Komisija sprejela odločbo o razglasitvi združljivosti.

196 Taka odločba je nujno izrecna. Komisija se mora namreč izreči o združljivosti zadevnih ukrepov ob upoštevanju pogojev, določenih s členom 87 ES, in ob uporabi člena 253 ES navesti ustrezne razloge.

197 Poleg tega mora Komisija, če se zatrjuje, da so bili posamični ukrepi odobreni na podlagi predhodno odobrene sheme pomoči, pred začetkom postopka iz člena 88(2) ES ugotoviti, ali so ti ukrepi zajeti z zadevno shemo, in če so, ali izpolnjujejo pogoje, določene v odločbi o njeni odobritvi. Le pri negativnem sklepu po končani presoji lahko Komisija zadevne ukrepe šteje za nove pomoči. Nasprotno pa mora Komisija pri pozitivnem sklepu te ukrepe obravnavati kot obstoječe pomoči v skladu s postopkom na podlagi člena 88(1) in (2) ES (sodbi Sodišča z dne 5. oktobra 1994 v zadevi Italija proti Komisiji, C-247/91, Recueil, str. I-4635, točke od 24 do 26, in z dne 10. maja 2005 v zadevi Italija proti Komisiji, C-400/99, ZOdl., str. I-3657, točka 57). Da bi bilo mogoče ugotoviti, ali posamični ukrepi izpolnjujejo pogoje, določene v odločbi o odobritvi, ali ne, mora biti ta odločba o odobritvi nujno izrecna.

198 V obravnavanem primeru pa je treba ugotoviti, da tožbe stranke v podporo svojim trditvam niso predložile nobene odločbe, s katero bi Komisija odobrila zadevne davčne ukrepe, ker bi jih štela za združljive s skupnim trgov.

199 Trditvi tožbe strank, da odobritev izhaja iz dopisa Komisije z dne 25. maja 1994, ni mogoče pritrditi. V dopisu z dne 25. maja 1994 se namreč Kraljevino Španijo le poziva k predložitvi pripomb v zvezi s pritožbo iz leta 1994, ne da bi se izreklo o združljivosti zadevnih ukrepov s skupnim trgov. Ta dopis torej ne more biti odločba o potrditvi zadevnih shem.

200 Prav tako ni mogoče za izrecno odločbo o odobritvi šteti poznejšega ravnanja Komisije. Tako niti neobstoj odziva Komisije po prejemu pripomb Kraljevine Španije z dne 30. septembra 1994 niti dopis z dne 18. julija 1995, ki ga je Komisija poslala pritožniku in v katerem se ni izrekla o združljivosti zadevnih sistemov (glej zgoraj točko 26) ne moreta šteti za odločbo o odobritvi zadevnih davčnih sistemov v smislu člena 1(b)(ii) Uredbe št. 659/1999.

201 Nazadnje tožbe stranke navajajo, da Komisija ni omenila postopka v zvezi s pritožbo iz leta 1994 niti v svojem dopisu z dne 3. februarja 2000, s katerim je španske oblasti prosila za informacije v zvezi s pritožbo z dne 5. januarja 2000 (glej zgoraj točko 32), niti v odločbi o začetku

formalnega postopka preiskave. Sklicujejo se tudi na to, da v nasprotju z zavezo Komisije iz obvestila o nezakonitih pomočeh iz leta 1983 zadevni ukrepi niso bili objavljeni v Uradnem listu.

202 Vendar pa noben od teh elementov ne vodi do sklepa, da obstaja izrecna odločba Komisije o odobritvi pomoči v smislu člena 1(b)(ii) Uredbe št. 659/1999.

203 Iz zgoraj navedenega je razvidno, da je treba tudi drugi del drugega tožbenega razloga glede kršitve člena 1(b)(ii) Uredbe št. 659/1999 zavrniti kot neutemeljen.

204 Zato je treba drugi tožbeni razlog, ki temelji na tem, da je treba zadevne davčne sisteme šteti za obstoječe sheme pomoči, zavrniti kot neutemeljen.

2. Tretji tožbeni razlog: kršitev postopkovnih pravil, ki se uporabljajo za obstoječe pomoči

205 Tožene stranke ob podpori Comunidad autónoma del País Vasco menijo, da je treba sisteme oprostitve šteti za obstoječe pomoči, izpodbijane končne odločbe kršijo člen 88(1) ES in člena 17 in 19 Uredbe št. 659/1999, ker naj bi bile sprejete po postopku, ki se uporablja za nove pomoči.

206 Sodišče prve stopnje ugotavlja, da je glede na to, da v obravnavanem primeru pomoči ni mogoče opredeliti kot obstoječih (glej zgoraj točko 204), Komisija upravičeno štela zadevne sheme pomoči za nove pomoči. S tem ni kršila postopkovnih pravil, na katera se sklicujejo tožene stranke.

207 Iz zgoraj navedenega je razvidno, da je treba tretji tožbeni razlog v zvezi s kršitvijo postopkovnih pravil zavrniti kot neutemeljen.

3. Četrty tožbeni razlog: kršitev člena 87(3)(c) ES

a) Trditve strank

208 Tožene stranke opozarjajo, da glede na navedbe Komisije v izpodbijanih končnih odločbah sistemi oprostitve nimajo „značilnosti pomoči za investicije ali za zaposlovanje, [ker] te državne pomoči nimajo za osnovo zneska investicije ne števila delovnih mest ali s tem povezanih stroškov plač, temveč davčno osnovo“ (odločba o davčni oprostitvi za Álavo, točka 86; odločbi o davčnih oprostitvah za Vizcayo in Guipúzcoa, točka 84).

209 Tožene stranke prerekajo potrebo po taki povezavi in to, da so zadevne sheme pomoči pomoči za tekoče poslovanje zgolj zaradi dejstva, da je bil zmanjšan davek od dohodkov upravičenih podjetij. Obstoj takega zmanjšanja naj ne bi bil zadosten razlog za zanikanje dejstva, da imajo sistemi oprostitve značilnosti pomoči za investicije oziroma za ustvarjanje delovnih mest (tožba v zadevi T-86/02, točke 162, 163 in 167; tožbi v zadevah T-87/02 in T-88/02, točke 161, 162 in 166).

210 Po mnenju tožeh strank je Komisija v izpodbijanih končnih odločbah priznala, da zadevni sistemi spodbujajo ustanavljanje novih podjetij. Poleg tega zgoraj navedena zahteva, da je mogoče sheme pomoči opredeliti kot pomoči za investicije le, če so izražene v odstotku investicije, naj v obvestilu o regionalnih sistemih pomoči iz leta 1978 ne bi bila predstavljena tako. Izraz zneska pomoči v odstotkih investicije naj bi služil le ugotovitvi, ali zadevna pomoč spoštuje zgornjo mejo pomoči, določeno za regijo. Komisija naj bi torej morala upoštevati to obvestilo, saj to opredeljuje njeno stališče ob sprejetju zadevnih sistemov oprostitve. Na smernice iz leta 1998 se ne bi mogla sklicevati, ne da bi kršila načelo pravne varnosti. Comunidad autónoma del País Vasco s tem soglaša (tožba v zadevi T-86/02, točke od 162 do 170; tožbi v zadevah T-87/02 in T-88/02, točke od 161 do 169; replika v zadevah od T-86/02 do T-88/02, točke od 101 do 107;

intervencijska vloga C. a. País Vasco v zadevah od T?86/02 do T?88/02, to?ka 6).

211 Tože?e stranke v vsakem primeru zatrjujejo, da so bili zadevni sistemi oprostitve pomo?i za ustvarjanje delovnih mest. Ta ugodnost je bila pogojena z ustvaritvijo najmanj desetih delovnih mest in z ohranjanjem tega povpre?nega števila zaposlitev v obdobju desetih let. Poleg tega naj bi bilo dejstvo, da zadevne sheme pomo?i niso bile izražene v odstotku stroškov pla?, v zgoraj navedenem obvestilu pomembno le za namene izra?una, ali pomo?i spoštujejo dovoljeno stopnjo (tožba v zadevi T?86/02, to?ke od 172 do 174; tožbi v zadevah T?87/02 in T?88/02, to?ke od 171 do 173).

212 Komisija ob podpori Comunidad autónoma de La Rioja predlaga zavrnitev tega ?etrtega tožbenega razloga.

b) Presoja Sodiš?a prve stopnje

213 Na prvem mestu se tože?e stranke sklicujejo na kršitev na?ela pravne varnosti z obrazložitvijo, da je Komisija uporabila smernice iz leta 1998, ki so poznejše od zadevnih dav?nih dolo?b iz leta 1993.

214 Najprej je treba opozoriti, da Komisijo zavezujejo smernice in obvestila, ki jih sprejme na podro?ju državnih pomo?i, pod pogojem, da ne odstopajo od pravil Pogodbe (sodba Sodiš?a z dne 26. septembra 2002 v zadevi Španija proti Komisiji, C?351/98, Recueil, str. I?8031, to?ka 53).

215 Nato je treba ugotoviti, da smernice iz leta 1998 v to?ki 6.1. dolo?ajo, da „bo Komisija ocenila združljivost regionalne pomo?i s skupnim trgom na podlagi teh smernic takoj, ko bodo za?ele veljati“. Iz smernic iz leta 1998 je torej jasno razvidno, da se uporabljajo od sprejetja, vklju?ujejo? položaje, ki so nastali pred za?etkom njihove veljavnosti. Uporaba smernic iz leta 1998 v obravnavanem primeru torej ne more pomeniti kršitve na?ela pravne varnosti.

216 To?ka 6.1 seveda dolo?a izjemo, v skladu s katero „bodo predlogi pomo?i, ki bodo priglašeni, preden bodo te smernice sporo?ene državam ?lanicam, in o katerih Komisija še ni sprejela kon?ne odlo?itve, ocenjeni na podlagi meril, ki so veljala ob priglasitvi“.

217 Vendar pa ni sporno, da so se sheme pomo?i v obravnavanem primeru izvajale, ne da bi bile priglašene.

218 Teh shem pomo?i zato ni mogo?e ena?iti s „predlogi pomo?i, ki [so bili] priglašeni, preden [so bile] smernice [iz leta 1998] sporo?ene državam ?lanicam“ v smislu navedene izjeme, ki je torej v obravnavanem primeru ni mogo?e uporabiti.

219 Poleg tega in v vsakem primeru je treba opozoriti, da tudi ob domnevi, da je bila uporaba smernic iz leta 1998 nepravilna, to lahko povzro?i nezakonnosti izpodbijanih odlo?b in, posledično, njihovo ni?nost le, ?e bi taka nezakonnost imela posledice za njeno vsebino. ?e bi se namre? ugotovilo, da bi Komisija, kljub temu da zakonitosti ne bi bilo, prišla do enakega izida, ker zadevna kršitev v nobenem primeru ne bi vplivala na vsebino izpodbijanih odlo?b, teh ne bi bilo treba razglasiti za ni?ne (glej v tem smislu sodbo Sodiš?a prve stopnje z dne 12. septembra 2007 v zadevi González y Díez proti Komisiji, T?25/04, ZOdl., str. II?3121, to?ka 74 in navedena sodna praksa).

220 Tože?e stranke v obravnavanem primeru trdijo, na eni strani, da opredelitev pomo?i za investicije, kot jo dolo?ajo smernice iz leta 1998 in ki jo je Komisija uporabila v izpodbijanih kon?nih odlo?bah, ni bila dolo?ena v obvestilu o regionalnih shemah pomo?i iz leta 1978, na drugi strani pa, da je Komisija ravnala napa?no, ko sistemov oprostitve ni hotela šteti za pomo?i za

zaposlovanje.

221 V vsakem primeru je treba ugotoviti, da tože?e stranke niso predložile nobenega dokaza, na podlagi katerega bi bilo mogo?e skleniti, da so obravnavane sheme izpolnjevale pogoje iz obvestila o regionalnih shemah pomo?i iz leta 1978 (glej zgoraj to?ko 10) in da bi njegova uporaba privedla do druga?ne opredelitve zadevnih dav?nih sistemov. Zlasti pa tako iz smernic iz leta 1998 kot iz obvestila o regionalnih shemah pomo?i iz leta 1978 izhaja, da pomo?i za teko?e poslovanje na?eloma ne morejo biti razglašene za združljive s skupnim trgom na podlagi ?lena 87(3)(c) ES, ker obstaja nevarnost, da spremenijo pogoje trgovanja v obsegu, ki je v nasprotju s skupnimi interesi. Poleg tega v obvestilu o regionalnih shemah pomo?i iz leta 1978 pojmi pomo?i za teko?e poslovanje, za investicije ali za zaposlovanje niso opredeljeni v nasprotju z razlagami Komisije v obravnavanem primeru. Dolo?a pa zgornje meje stopenj razli?nih pomo?i v odstotku za?etnega zneska, ki se investira, in v evropskih obra?unskih enotah na delovno mesto, ustvarjeno z za?etno naložbo (glej zgoraj to?ko 10), glede katerih ni dokazano, da so bile upoštevane z dav?nimi sistemi iz postopka v glavni stvari.

222 Zato tudi ob predpostavki, da je uporaba smernic iz leta 1998 namesto obvestila o regionalnih shemah pomo?i iz leta 1978 napa?na, to v nobenem primeru nima takega vpliva na vsebino izpodbijanih kon?nih odlo?b, ki bi lahko povzro?il njihovo nezakonitost.

223 Na drugem mestu Sodiš?e prve stopnje glede trditev tože?ih strank o izpodbijanju presoje Komisije v zvezi s ?lenom 87(3)(c) ES opozarja, da ima Komisija v skladu s sodno prakso pri uporabi te dolo?be široko diskrecijsko pravico, katere uresni?evanje vklju?uje zapletene gospodarske in socialne presoje, ki jih je treba opraviti v skupnostnem okviru (sodba Sodiš?a z dne 24. februarja 1987 v zadevi Deufil proti Komisiji, 310/85, Recueil, str. 901, to?ka 18). Sodni nadzor, ki se uporablja za uresni?evanje te diskrecijske pravice, je omejen na preverjanje upoštevanja procesnih pravil in pravil obrazložitve, pravilnosti ugotovljenih dejstev ter neobstoja napa?ne uporabe prava, o?itne napake pri presoji ali zlorabe pooblastil (sodbi Sodiš?a z dne 29. februarja 1996 v zadevi Belgija proti Komisiji, C?56/93, Recueil, str. I?723, to?ka 11, in z dne 29. aprila 2004 v zadevi Italija proti Komisiji, C?372/97, Recueil, str. I?3679, to?ka 83; zgoraj v to?ki 68 navedena sodba Demesa, to?ka 273).

224 V obravnavanem primeru je Komisija v izpodbijanih kon?nih odlo?bah menila, da zadevni dav?ni sistemi, ki predvidevajo oprostitev davka od dohodkov pravnih oseb, upravi?ena podjetja deloma razbremenjujejo davka od dohodkov in imajo zna?ilnosti pomo?i za teko?e poslovanje.

225 Ugotoviti je treba, da Komisija s tem ni storila o?itne napake pri presoji.

226 Pomo?i za teko?e poslovanje naj bi namre? podjetju omogo?ile zmanjšanje stroškov, ki ga sicer bremenijo v okviru izvajanja teko?ih poslov ali splošnih dejavnosti (sodba Sodiš?a z dne 19. septembra 2000 v zadevi Nem?ija proti Komisiji, C?156/98, Recueil, str. I?6857, to?ka 30; sodbi Sodiš?a prve stopnje z dne 8. junija 1995 v zadevi Siemens proti Komisiji, T?459/93, Recueil, str. II?1675, to?ka 48, in z dne 27. novembra 2003 v zadevi Regione Siciliana proti Komisiji, T?190/00, Recueil, str. II?5015, to?ka 130). Iz smernic iz leta 1998 je razvidno tudi, da so pomo?i za teko?e poslovanje namenjene zmanjšanju teko?ih izdatkov podjetja (glej zgoraj to?ko 14).

227 To pa velja tudi za dav?ne oprostitve v obravnavanem primeru. V zvezi s tem je iz ?lena 14 Normas Forales št. 18/1993, št. 5/1993 in št. 11/1993, ki dolo?a dav?ne oprostitve za zadevne družbe, razvidno, da sta obveznosti vložitve dolo?ene minimalne investicije in ustvaritve dolo?enega minimalnega števila delovnih mest le pogoja za možnost dostopa do sheme pomo?i, ki sta potrebna za možnost koriš?enja dav?nih oprostitvev (glej zgoraj to?ko 18). Ko sta ta pogoja izpolnjena, je višina pomo?i odvisna od dav?ne osnove, ki je sorazmerna prihodku od poslovanja, in ne od zneska investicije. Tako se ne glede na te pogoje v zvezi z minimalnim zneskom

investicije in ustvaritvijo minimalnega števila delovnih mest davčne oprostitve izražajo na podlagi ustvarjenega dobička družb, in ne zneska investicije ali števila ustvarjenih delovnih mest. Davčne oprostitve torej niso vezane na investicije v smislu smernic iz leta 1998 (glej zgoraj točko 15).

228 Komisija je torej pravilno menila, da so zadevne davčne oprostitve, ki upravičena podjetja razbremenjujejo stroškov, ki bi jih sicer morala kriti, pomoči za tekoče poslovanje in nimajo značilnosti pomoči za investicije ali za zaposlovanje.

229 Tožene stranke v zvezi s tem niso navedle nobenega dejstva, ki bi dokazovalo očitno napako pri presoji Komisije, katere razlaga je v skladu s členom 87 ES in s ciljem neizkrivljene konkurence, ki mu sledi ta določba.

230 Iz zgoraj navedenega je razvidno, da je treba četrty tožbeni razlog v zvezi s kršitvijo člena 87(3)(c) ES zavrniti kot neutemeljen.

4. Peti tožbeni razlog: kršitev postopka, kršitev načel pravne varnosti, dobre uprave, varstva legitimnih priškov in enakega obravnavanja

231 Tožene stranke in intervenientki, ki jih podpirata, podrejeno predlagajo razveljavitev obveznosti plačila iz člena 3 izpodbijanih končnih odločb. V utemeljitev teh predlogov se najprej sklicujejo na kršitev postopka. Nato navajajo kršitev načel pravne varnosti, dobre uprave, varstva legitimnih priškov in enakega obravnavanja.

a) Ožitek v zvezi s kršitvijo postopka

Trditve strank

232 Tožene stranke se pritožujejo, da Komisija ni upoštevala pripomb, ki jih je Kraljevina Španija podala v formalnem postopku preiskave. Trdijo, da se je Kraljevina Španija v dopisu z dne 17. septembra 2001, s katerim je odgovorila na pripombe tretjih, sklicevala na varstvo legitimnih priškov, da bi ugovarjala možnosti zahtevanja vračila že dodeljenih pomoči. Po mnenju toženi strank je Komisija napačno menila, da so bile te pripombe podane po izteku roka. Tako ravnanje lahko po njihovem mnenju povzroči kršitev pravice do obrambe države članice. Dodajajo, da to ravnanje Sodišču prve stopnje ne onemogoča, da bi opravljalo nadzor (tožba v zadevi T-86/02, točke od 177 do 179; tožbi v zadevah T-87/02 in T-88/02, točke od 176 do 178).

233 Komisija zavrača te trditve.

Presoja Sodišča prve stopnje

234 Člen 6(1) Uredbe št. 659/1999 določa, da Komisija z odločbo o začetku formalnega postopka preiskave od zadevne države članice in drugih zainteresiranih strank zahteva, naj pošljejo pripombe v predpisanem roku, ki navadno ni daljši od enega meseca in ki ga lahko Komisija podaljša. Člen 6(2) Uredbe št. 659/1999 pa določa, da se prejete pripombe pošljejo zadevni državi članici, ki lahko na pripombe odgovori v predpisanem roku, ki navadno ni daljši od enega meseca in ki ga lahko Komisija podaljša (glej zgoraj točko 6).

235 V obravnavanem primeru je treba poudariti, da so bile španske oblasti v skladu s 7lenom 6(1) Uredbe št. 659/1999 v odlo7bi o za7etku formalnega postopka preiskave z dne 28. novembra 2000 pozvane, naj pošljejo pripombe, kar so storile 5. februarja 2001. Pozneje so se z dopisom 17. septembra 2001 odzvale na pripombe, ki so jih poslali tretji, in podale pripombe glede trditve v zvezi z legitimnimi pri7akovanji v delu z naslovom „Dodatne pripombe: legitimno pri7akovanje prepre7uje odlo7bo o vra7ilu pomo7i“.

236 Komisija je v izpodbijanih odlo7bah menila, da teh dodatnih pripomb, ki naj bi dopolnile tiste iz dopisa z dne 5. februarja 2001, ni mogo7e upoštevati, ker jih je Komisija prejela po poteku enomese7nega roka, ki je dolo7en v 7lenu 6(1) Uredbe št. 659/1999.

237 To7e7e stranke menijo, da je Komisija s tem kr7ila pravico do obrambe zadevne dr7žave 7lanice.

238 Na prvem mestu je treba opozoriti, da je kr7itev pravice do obrambe subjektivna (glej sodbo Sodi77a z dne 8. julija 2004 v zdru7enih zadevah JFE Engineering in drugi proti Komisiji, T767/00, T768/00, T771/00 in T778/00, ZOdl., str. II72501, to7ka 425 in navedena sodna praksa) in jo torej mora zadevna dr7žava 7lanica sama uveljavljati (glej v tem smislu sodbo Sodi77a prve stopnje z dne 8. julija 2004 v zadevi Technische Glaswerke Ilmenau proti Komisiji, T7198/01, ZOdl., str. II72717, to7ka 203).

239 To7ene stranke se torej v obravnavanem primeru ne morejo sklicevati na kr7itev pravice do obrambe zadevne dr7žave 7lanice, v tem primeru Kraljevine 7panije.

240 Na drugem mestu pa, tudi 7e bi to7e7e stranke lahko uveljavljale ta o7itek, ga Sodi77e prve stopnje ne more sprejeti.

241 V skladu z ustaljeno sodno prakso na7elo spo7tovanja pravice do obrambe zahteva, da se zadevni dr7žavi 7lanici omogo7i, da v skladu s 7lenom 88(2) ES u7inkovito izrazi stali77a o pripombah zainteresiranih strank, na katere namerava Komisija opreti odlo7bo, 7e pa dr7žava 7lanica ne more podati stali77a o teh pripombah, jih Komisija ne more uporabiti v svoji odlo7bi proti tej dr7žavi. Da pa bi taka kr7itev pravice do obrambe povzro7ila ni7nost, je treba ugotoviti, da bi bil izid postopka morda druga7en, 7e take nepravilnosti ne bi bilo (sodbi Sodi77a z dne 11. novembra 1987 v zadevi Francija proti Komisiji, 259/85, Recueil, str. 4393, to7ki 12 in 13, in z dne 14. februarja 1990 v zadevi Francija proti Komisiji, C7301/87, Recueil, str. I7307, to7ke od 29 do 31).

242 V obravnavanem primeru to7e7e stranke Komisiji o7itajo, da ni upo7števala stali77a Kraljevine 7panije v dopisu z dne 17. septembra 2001 v odgovor na zahtevo tretje zainteresirane stranke, in sicer Unión General de Trabajadores de La Rioja, za vra7ilo neupravi7eno dodeljenih pomo7i.

243 Vendar je treba ugotoviti, da izpodbijane odlo7be ne temeljijo na zgoraj navedeni zahtevi.

244 Nalog za vra7ilo pomo7i iz 7lena 3 vsake od izpodbijanih odlo7b je logi7na, potrebna in izklju7na posledica nezakonnosti in nezdru7ljivosti zadevnih pomo7i s skupnim trgov, ki ju je Komisija predhodno dokazala.

245 Poleg tega je treba ugotoviti, da so se to7e7e stranke zadovoljile s sklicevanjem na postopkovno nepravilnost, ne da bi sploh zatrjevale, 7e manj pa dokazale, da bi bil izid postopka morda druga7en, 7e take nepravilnosti ne bi bilo.

246 Iz zgoraj navedenega je razvidno, da je treba o7itek v zvezi s kr7itvijo pravice do obrambe zadevne dr7žave 7lanice zavrniti.

b) O?itek v zvezi s kršitvijo na?el pravne varnosti, dobre uprave, varstva legitimnih pri?akovanj in enakega obravnavanja

Trditve strank

247 Tože?e stranke in intervenientki, ki jih podpirata, menijo, da je Komisija pri njih in pri upravi?encih povzro?ila utemeljena pri?akovanja glede tega, da so zadevni dav?ni ukrepi „zakoniti po pravu Skupnosti“ in da ne bo prišlo do zahtev za vra?ilo.

248 Pojasnjujejo, da se lahko, ?eprav je ugotovljen obstoj nepriglašene pomo?i, njeni upravi?enci v izjemnih okoliš?inah sklicujejo na legitimno pri?akovanje. Confebask poleg tega meni, da je legitimno pri?akovanje subjektov glede „zakonitosti“ splošnih pravil o dav?nih olajšavah mogo?e priznati veliko lažje, kot ?e bi pomo? izhajala iz posami?nega akta (replika v zadevah od T?86/02 do T?88/02, to?ke od 127 do 131; intervencijska vloga Confebask v zadevah od T?86/02 do T?88/02, to?ki 7 in 19).

249 Prvi?, v zvezi s tem trdijo, da sta jih dopis Komisije z dne 25. maja 1994 in njeno nadaljnje ravnanje prepri?ala o skladnosti zadevnih shem s pravom Skupnosti.

250 Komisija naj bi namre? v tem dopisu opozorila, da lahko za?ne formalni postopek preiskave iz ?lena 88(2) ES, ?e na svojo zahtevo za posredovanje informacij ne bo prejela zadovoljivega odgovora. Tože?e stranke pa poudarjajo, da Komisija po prejemu odgovora baskovskih oblasti ni za?ela tega postopka. Poleg tega naj bi samo Comunidad autónoma de La Rioja sodelovala pri sestankih s „španskimi oblastmi“, na katere se Komisija sklicuje v dopisu z dne 18. julija 1995. Nacionalne in baskovske oblasti naj ne bi sodelovale. Zato naj bi Komisija s tem, da ni sprejela ukrepov, ki bi kazali na to, da nadaljuje analiziranje sistemov oprostitev, in je formalni postopek preiskave za?ela šele 28. novembra 2000, v vmesnem ?asu pustila misliti, da je bil odgovor španskih oblasti, posredovan septembra 1994, zadovoljiv, in da zadevne sheme niso državne pomo?i oziroma ?e to so, da so združljive s skupnim trgov (tožba v zadevi T?86/02, to?ke 186, 187, 196, 215 in 218; tožbi v zadevah T?87/02 in T?88/02, to?ke 185, 186, 195, 214 in 217; replika v zadevah od T?86/02 do T?88/02, to?ki 31 in 32; intervencijska vloga Confebask v zadevah od T?86/02 do T?88/02, to?ke od 12 do 15; stališ?a tože?ih strank o intervencijskih vlogah C. a. La Rioja v zadevah od T?86/02 do T?88/02, to?ke od 7 do 10).

251 Tože?e stranke in Comunidad autónoma del País Vasco zlasti poudarjajo, da je imela Komisija dolžnost izre?i se v razumnem roku. Tako naj bi Sodiš?e v sodbi z dne 24. novembra 1987 v zadevi RSV proti Komisiji (223/85, Recueil, str. 4617) razsodilo, da je rok 26 mesecev za odlo?itev v okviru formalnega postopka preiskave nedopusten in da je ob upoštevanju na?ela varstva legitimnih pri?akovanj nemogo?e zahtevati vra?ilo že dodeljenih pomo?i. Sicer naj bi se praksa Komisije zgledovala po tej sodni praksi in tože?e stranke v zvezi s tem zatrjujejo tudi kršitev na?ela enakega obravnavanja. Poleg tega naj bi morala Komisija pri predhodni preu?itvi spoštovati dolžnost skrbnega ravnanja. Ta dolžnost naj bi bila še strožja, ker odlo?be o za?etku postopka ne zahtevajo posebnega truda, saj vsebujejo le za?asno presojo. Nazadnje, okoliš?ina, da pomo? ni bila priglašena, naj Komisije ne bi razreševala dolžnosti, da brez odlašanja za?ne formalni postopek preiskave. Zahteva pravne varnosti naj bi namre? nasprotovala temu, da bi lahko celo v takem položaju v nedogled odlašala z izvajanjem svojih pristojnosti (tožba v zadevi T?86/02, to?ke od 76 do 84, 107 in 108, 188 in naslednje, 212; tožbi v zadevah T?87/02 in T?88/02, to?ke od 75 do 83, 106 in 107, 182 in naslednje, 211; replike, to?ka 115 in naslednje).

252 V obravnavanem primeru naj bi do odlo?be o za?etku formalnega postopka preiskave prišlo 79 mesecev po tem, ko je Komisija 28. aprila 1994 prejela pritožbo iz leta 1994. Tako dolga predhodna preu?itev naj bi bila nerazumna. Ob upoštevanju tega trajanja naj bi bilo vra?ilo pomo?i

v obravnavanem primeru tudi v nasprotju z načelom dobre uprave (tožba T?86/02, to?ka 218; tožba T?87/02 in T?88/02, to?ka 217; intervencijska vloga Comunidad autónoma del País Vasco, to?ki 7 in 8).

253 Poleg tega naj bi bilo v obravnavanem primeru iz dopisa z dne 25. maja 1994 razvidno, da je Komisija razpolagala z vsemi za odlo?bo potrebnimi podatki od prejema pritožbe iz leta 1994 dne 28. aprila 1994 dalje. Še ve?; Komisija naj ne bi v dopisu z dne 19. januarja 1996 od španskih oblasti zahtevala nobenih konkretnih informacij, tože?e stranke pa so predložile nepodpisan dopis z glavo baskovske vlade z dne 5. februarja 1996, za katerega trdijo, da je odgovor na dopis Komisije z dne 19. januarja 1996. Ta dopis poudarja splošnost zadevnih ukrepov in navaja, da so naslovniki teh ukrepov vsa podjetja, na katera se lahko nanašajo Normas Forales. Poleg tega naj odlo?ba o za?etku formalnega postopka preiskave ne bi omenjala nikakršne zamude, ki bi jo bilo mogo?e pri sporo?anju zahtevanih informacij na tej stopnji pripisati španskim oblastem. Sicer pa naj se Komisija ne bi mogla utemeljeno izgovarjati na potrebo po tem, da najprej pregleda druge dav?ne sisteme, saj sodna praksa zavra?a upoštevanje preprostih razlogov upravne smotrnosti. Nazadnje, Komisija naj bi v izpodbijanih kon?nih odlo?bah priznala, da v okviru splošnega pregleda sheme pomo?i ni bilo treba analizirati „dejanskega u?inka“ dav?nih sistemov (tožba v zadevi T?86/02, to?ke 185, od 190 do 195, 197, od 199 do 201 in od 209 do 213; tožbi v zadevah T?87/02 in T?88/02, to?ke 184, od 189 do 194, od 198 do 200 in od 208 do 212; replike v zadevah od T?86/02 do T?88/02, to?ke 73 in od 112 do 124).

254 Drugi?, tože?e stranke zatrjujejo, da Komisija ni objavila opozorila v Uradnem listu, kljub svojemu obvestilu o nezakonitih pomo?eh iz leta 1983, v katerem je pojasnjeno, da bo tako ravnala, takoj ko bo izvedela za nezakonite ukrepe pomo?i (tožba v zadevi T?86/02, to?ka 185; tožbi v zadevah T?87/02 in T?88/02, to?ka 184).

255 Tretji?, tože?e stranke zatrjujejo, da je iz prakse odlo?anja Komisije razvidno, da Komisija ni zahtevala vra?ila pomo?i, kadar je predhodna preu?itev trajala nerazumno dolgo, vklju?no s primeri nepriglašanih pomo?i. Tože?e stranke se sklicujejo zlasti na nekatere posami?ne odlo?be Komisije (odlo?ba Komisije 92/329/EGS z dne 25. julija 1990 o pomo?i, ki jo je italijanska vlada dodelila proizvajalcu oftalmoloških izdelkov (Industrie ottiche riunite – IOR) (UL 1992, L 183, str. 30), in odlo?ba Komisije 2002/15/ES z dne 8. maja 2001 o državni pomo?i, ki jo izvaja Francija v korist družbe „Bretagne Angleterre Irlande“ („BAI3“ ali „Brittany Ferries“) (UL 2002, L 12, str. 33)) in na odlo?be Komisije o centrih za usklajevanje (zlasti odlo?ba Komisije 2003/81/ES z dne 22. avgusta 2002 o shemi pomo?i, ki jo je Kraljevina Španija uporabila za „biskajske centre za usklajevanje“ (UL 2003, L 31, str. 26); odlo?ba Komisije 2003/512/ES z dne 5. septembra 2002 o shemi pomo?i, ki jo Nem?ija izvaja v korist centrov za nadzor in usklajevanje (UL 2003, L 177, str. 17); odlo?ba Komisije 2003/438/ES z dne 16. oktobra 2002 o shemi državne pomo?i C 50/2001 (prej NN 47/2000) – Finan?ne družbe – ki jo izvaja Luksemburg (UL 2003, L 153, str. 40); odlo?ba Komisije 2004/76/ES z dne 13. maja 2003 o shemi državne pomo?i, ki jo izvaja Francija v korist glavnih štabov in logisti?nih centrov (UL 2004, L 23, str. 1); odlo?ba Komisije 2004/77/ES z dne 24. junija 2003 o shemi pomo?i, ki jo Belgija izvaja v obliki dav?nega sistema odlo?anja, ki se uporablja za US Foreign Sales Corporations (UL 2004, L 23, str. 14)). Sklicujejo se tudi na odlo?bo 2001/168/ESPJ z dne 31. oktobra 2000 v zvezi s španskimi zakoni o davku od dohodkov pravnih oseb (UL 2001, L 60, str. 57). Navajajo torej, da je bilo v obravnavanem primeru kršeno načelo enakega obravnavanja (tožba v zadevi T?86/02, to?ka 209 in naslednje; tožbi v zadevah T?87/02 in T?88/02, to?ka 208 in naslednje; replika, to?ka 130).

256 Nazadnje, kot navaja Confebask, naj bi Komisija s sprejetjem obvestila o dav?nih pomo?eh iz leta 1998 spremenila svojo presojo dav?nih sistemov držav ?lanic. V zvezi s tem naj bi bilo iz prvega letnega poro?ila o izvajanju tega obvestila (COM(1998) 595 kon?.) razvidno, da je bil namen Komisije „pojasniti uporabo pravil o državnih pomo?eh v zvezi z neposrednimi davki

podjetij“. Confebask poudarja tudi, da zavrnitev tožbenega razloga v zvezi s kršitvijo varstva legitimnih pri?akovanj v zgoraj v to?ki 70 navedeni sodbi Demesa in Territorio Histórico de Álava proti Komisiji ne onemogo?a razveljavitve obveznosti vra?ila pomo?i, ki so bile v obravnavanem primeru že dodeljene.

257 Komisija ob podpori Comunidad autónoma de La Rioja predlaga zavrnitev tega o?itka.

Presoja Sodiš?a prve stopnje

– O?itek v zvezi s kršitvijo na?el pravne varnosti in dobre uprave zaradi trajanja predhodne preu?itve

258 Tože?e stranke trdijo, da je Komisija s tem, da je formalni postopek preiskave za?ela šele 28. novembra 2000, torej 79 mesecev po prejemu pritožbe iz leta 1994, prekora?ila razumno trajanje postopka predhodnega pregleda in torej kršila na?eli pravne varnosti in dobre uprave.

259 Sodiš?e prve stopnje opozarja, da ob pritožbi iz leta 1994 in do sprejetja Uredbe št. 659/1999 za Komisijo niso veljali posebni roki. Kljub temu je morala Komisija zaradi spoštovanja temeljne zahteve pravne varnosti paziti, da z izvajanjem pristojnosti ne odlaš?a v nedogled (glej sodbi Sodiš?a z dne 24. septembra 2002 v združenih zadevah Falck in Acciaierie di Bolzano proti Komisiji, C?74/00 P in C?75/00 P, Recueil, str. I?7869, to?ka 140, in z dne 23. februarja 2006 v združenih zadevah Atzeni in drugi, C?346/03 in C?529/03, ZOdl., str. I?1875, to?ka 61).

260 Namre?, ker je Komisija izklju?no pristojna za presojo združljivosti državne pomo?i s skupnim trgov, je dolžna v interesu dobrega delovanja temeljnih pravil Pogodbe v zvezi z državnimi pomo?mi skrbno in nepristransko preu?iti prijavo o pomo?i, ki ni združljiva s skupnim trgov. Iz tega sledi, da ne sme neomejeno podaljševati predhodne preu?itve državnih ukrepov, ki so predmet prijave. Ali je bilo trajanje predhodne preu?itve razumno, je treba presojati glede na posebne okoliš?ine vsake zadeve in predvsem glede na njen kontekst, razli?ne faze postopka, ki jim mora slediti Komisija, in zapletenost zadeve (sodba Sodiš?a prve stopnje z dne 10. maja 2006 v zadevi Air One proti Komisiji, T?395/04, ZOdl., str. II?1343, to?ka 61).

261 V obravnavanem primeru ni sporno, da se je Komisija z zadevnimi shemami pomo?i seznanila prek pritožbe iz leta 1994, ki jo je prejela 28. aprila 1994. Prav tako ni sporno, da je Komisija 28. novembra 2000 španskim oblastem vro?ila odlo?bo o za?etku formalnega postopka preiskave zadevnih sistemov dav?nih oprostitvev.

262 Med trenutkom, ko se je Komisija seznanila z zadevnimi shemami pomo?i, in trenutkom za?etka formalnega postopka v zvezi z njimi je torej pretekla doba, ki jo je mogo?e oceniti na ve? kot šest let in pol.

263 Vendar je treba na prvem mestu ugotoviti, da so zadevni dav?ni ukrepi zahtevali, da Komisija poglobljeno preu?i špansko zakonodajo. V dopisu z dne 18. julija 1995, ki ga je poslala pritožnikom, je Komisija tako pojasnila, da nadaljuje analizo španskega dav?nega sistema in sistemov dav?ne avtonomije v državah ?lanicah, ob upoštevanju federalnega razvoja v razli?nih državah ?lanicah. Navedla je, da službe Komisije zbirajo potrebne podatke, kar zahteva „znatno delo zbiranja in analize“. ?eprav sama zapletenost pregleda, ki ga je bilo treba opraviti, ne utemeljuje trajanja predhodne preu?itve v obravnavanem primeru, jo je kljub vsemu treba upoštevati.

264 Na drugem mestu je treba ugotoviti, da so za trajanje postopka v veliki meri odgovorni španski organi.

265 Dopis z dne 19. januarja 1996, s katerim je Komisija španske oblasti zaprosila za informacije v zvezi z upravi?enci do zadevnih ukrepov, je namre? ostal brez odgovora.

266 V zvezi s tem je Komisija upravi?eno zahtevala informacije. V obravnavanem primeru je bilo namre? priznanje zadevnih dav?nih oprostitev po eni strani ?asovno omejeno, saj so bila lahko do njih upravi?ena samo podjetja, ustanovljena do 31. decembra 1994, po drugi strani pa pogojena z odobritvijo sveta predstavnikov provincialne vlade po preverjanju zahtevanih pogojev (glej zgoraj to?ko 18). Z vidika odlo?be glede zdru?ljivosti zadevnih dav?nih oprostitev je lahko vprašanje upravi?encev bistvenega pomena, zlasti ob upoštevanju dometa zadevnih ukrepov.

267 Edini dopis, ki so ga španske oblasti uradno naslovile na Komisijo, je tisti z dne 30. septembra 1994, v katerem je zlasti poudarjena splošnost zadevnih nacionalnih ukrepov in ki zanika obstoj državnih pomo?i.

268 Ugotoviti je torej treba, da na vprašanje Komisije z dne 19. januarja 1996 v zvezi z izvajanjem zadevnih shem in njihovimi upravi?enci ni bilo odgovorjeno, in to kljub temu da so španske oblasti z dopisoma z dne 19. februarja in 21. marca 1996 zaprosile za podaljšanje roka za odgovor v zvezi s tem (glej zgoraj to?ko 29).

269 Tože?e stranke so res predložile nepodpisan dopis z glavo baskovske vlade z dne 5. februarja 1996, glede katerega trdijo, da gre za odgovor na dopis Komisije z dne 19. januarja 1996. Vendar niso predložile dokaza, da je bil ta odgovor uradno poslan Komisiji, ta pa trdi, da ga ni prejela.

270 Poleg tega je Kraljevina Španija z dopisoma z dne 19. februarja in 21. marca 1996 Komisijo zaprosila za podaljšanje roka za odgovor na njen dopis z dne 19. januarja 1996 (glej zgoraj to?ko 29), kar potrjuje trditev Komisije, da ni prejela odgovorov na svoja vprašanja. Poleg tega je treba ugotoviti, da vsebina tega dopisa z dne 5. februarja 1996, ki poudarja splošnost zadevnih ukrepov in navaja, da so naslovniki teh ukrepov vsa podjetja, na katera se Normas Forales lahko nanašajo, v nobenem primeru ne daje natan?nega odgovora na vprašanja, ki jih je Komisija postavila v zvezi z upravi?enci.

271 Šele po prejemu nove pritožbe z dne 5. januarja 2000 glede pomo?i, ki je bila nekemu podjetju dodeljena na podlagi zadevnih dav?nih dolo?b v Álavi, in pripomb španskih oblasti v zvezi s tem, je Komisija menila, da podatki, s katerimi razpolaga, zadostujejo za za?etek formalnega postopka preiskave v zvezi z zadevnimi dav?nimi ukrepi 28. novembra 2000.

272 Nazadnje, iz vsebine spisa ni razvidno, da bi bila Komisija opomnjena, naj zavzame stališ?e o pritožbi iz leta 1994, da bi se položaj razjasnil, oziroma da bi bilo mogo?e ob upoštevanju tveganja ugotoviti njeno morebitno nedelovanje.

273 Trajanje predhodnega postopka je torej treba ob upoštevanju zgoraj navedenega v najve?ji meri pripisati nacionalnim oblastem, ki so, poleg tega, da zadevnih shem niso priglasile, odklonile posredovanje koristnih podatkov Komisiji (glej v tem smislu sodbo Sodiš?a z dne 21. marca 1991 v zadevi Italija proti Komisiji, C?303/88, Recueil, str. I?1433, to?ka 43).

274 Na tretjem mestu je treba glede konteksta dav?nih ukrepov ugotoviti, da je Komisija v obdobju od leta 1996 do leta 1999 pregledovala še druge dav?ne sisteme, ki so jih tože?e stranke uvedle v tem obdobju (odbitke davka, uvedene leta 1994, 1996 in 1997, in zmanjšanja dav?ne osnove, uvedena leta 1996, ki so bila obravnavana v zadevah, v katerih sta bili izdani zgoraj v to?kah 68 in 70 navedeni sodbi Demesa in sodba z dne 23. oktobra 2002 v zadevi Diputación Foral de Álava proti Komisiji). Tako je na podlagi pritožb, vloženih junija 1996 in oktobra 1997 proti

45-odstotnemu odbitku davka in zmanjšanju davžne osnove za davek od dohodkov pravih oseb za podjetji Demesa in Ramondín na zgodovinskem območju Álava, Komisija zažela več postopkov, ki so vodili do sprejetja odločb 1999/718 in 2000/795 (glej zgoraj točka 68) in odločb Komisije z dne 17. avgusta in 29. septembra 1999 o začetku formalnega postopka preiskave v zvezi z ureditvijo 45-odstotnega odbitka davka in zmanjšanja davžne osnove za davek od dohodkov pravih oseb, proti katerima je bila prav tako vložena pritožba pri Sodišču prve stopnje (zgoraj v točki 174 navedeni sodbi Diputación Foral de Guipúzcoa in drugi proti Komisiji in Diputación Foral de Álava proti Komisiji in drugim). Čeprav se ti postopki ne nanašajo na davžne izjeme iz leta 1993 iz obravnavanega primera, je kljub temu šlo za davžne ugodnosti, ki so jih sprejeli isti organi in ki bi lahko sprožile enaka pravna vprašanja ter za katere je Komisija znotraj svoje diskrecijske pravice lahko presodila, da jih je treba obravnavati hitreje, zlasti ob upoštevanju, da na njena vprašanja v zvezi z upravičenci obravnavanih davžnih oprostitev ni bilo odgovora.

275 Iz zgoraj navedenega je razvidno, da v posebnih okoliščinah obravnavanega primera trajanje postopka ni škodovalo splošnemu načelu pravne varnosti.

276 Nazadnje je treba glede trditev v zvezi s kršitvijo načela dobre uprave s strani Komisije ugotoviti, da so v bistvu tesno povezane s trditvijo, ki se nanaša na kršitev načela pravne varnosti zaradi trajanja predhodne preužitve in jih je torej treba ob upoštevanju zgoraj navedenega zavrni.

277 Zato je treba ožitek v zvezi s kršitvijo načela pravne varnosti in dobre uprave zavrni.

– Ožitek v zvezi s kršitvijo načela varstva legitimnih pričakovanj

278 Najprej je treba opozoriti, da se je na legitimna pričakovanja glede zakonitosti pomoči mogoče sklicevati le, če je bila ta pomoč odobrena ob spoštovanju postopka, ki ga določa člen 88 ES (sodba Sodišča z dne 20. septembra 1990 v zadevi Komisija proti Nemčiji, C/5/89, Recueil, str. I/3437, točka 14; in zgoraj v točki 157 navedena sodba Regione autónoma della Sardegna proti Komisiji, točka 64).

279 Skrbni regionalni organ in skrbni gospodarski subjekt morata običajno namreč biti sposobna zagotoviti spoštovanje tega postopka (zgoraj v točki 278 navedena sodba Sodišča v zadevi Komisija proti Nemčiji, točka 14; sodba z dne 14. januarja 1997 v zadevi Španija proti Komisiji, C/169/95, Recueil, str. I/135, točka 51; in zgoraj v točki 68 navedena sodba Demesa, točka 236).

280 Sicer pa glede na to, da člen 88 ES ne razlikuje med shemami pomoči in posamičnimi pomoči, ta načela veljajo tudi za sheme pomoči, v nasprotju s tem, kar trdi Confebask (točka 248 zgoraj).

281 V obravnavanem primeru ni sporno, da so bile davžne oprostitve, ki jih obravnavajo izpodbijane končne odločbe, uvedene brez predhodne priglasitve, s kršenjem člena 88(3) ES.

282 Vendar pa sodna praksa ne izključuje možnosti, da se prejemniki pomoči, ki je nezakonita, ker ni bila priglašena, kot so to zadevne sheme v obravnavanem primeru, sklicujejo na izjemne okoliščine, ki so lahko utemeljeno upravičile njihovo zaupanje v pravilnost te pomoči, da bi nasprotovali vračilu (sodba Sodišča z dne 10. junija 1993 v zadevi Komisija proti Grčiji, C/183/91, Recueil, str. I/3131, točka 18; glej v tem smislu zgoraj v točki 70 navedeno sodbo Demesa in Territorio Histórico de Álava proti Komisiji, točka 51; glej v tem smislu sodbe Sodišča prve stopnje z dne 15. septembra 1998 v združenih zadevah BFM in EFIM proti Komisiji, T/126/96 in T/127/96, Recueil, str. II/3437, točki 69 in 70; z dne 29. septembra 2000 v zadevi CETM proti Komisiji, T/55/99, Recueil, str. II/3207, točka 122; in zgoraj v točki 173 navedena Regione autónoma Friuli-Venezia Giulia proti Komisiji, točka 107).

283 Ob predpostavki, da so tože?e stranke, ki niso gospodarski subjekti, temve? ozemeljske enote, ki so sprejele zadevne sheme pomo?i, upravi?ene do sklicevanja na legitimna pri?akovanja (zgoraj v to?ki 157 navedena sodba Regione autónoma della Sardegna proti Komisiji, to?ka 66), je torej treba na podlagi teh na?el preu?iti, ali njihove trditve izkazujejo izjemne okoliš?ine, ki bi lahko utemeljevale legitimna pri?akovanja glede pravilnosti obravnavanih shem pomo?i.

284 Tože?e stranke in intervenientki, ki jih podpirata, zatrjujejo, da ravnanje Komisije pomeni izjemno okoliš?ino, ki bi lahko utemeljevala njihova legitimna pri?akovanja glede pravilnosti obravnavanih shem pomo?i zaradi, prvi?, nerazumno dolgega trajanja postopka predhodne preu?itve in nedelovanja Komisije med tem, drugi?, neobjave opozorila morebitnim upravi?encem do pomo?i, ki je bilo predvideno z obvestilom o nezakonitih pomo?eh iz leta 1983, tretji?, prakse odlo?anja Komisije, in ?etrti?, spremembe politike Komisije na podro?ju državnih pomo?i.

285 Na prvem mestu tože?e stranke trdijo, da je nerazumno dolgo trajanje postopka predhodne preu?itve pri njih povzro?ilo legitimna pri?akovanja glede pravilnosti teh pomo?i, kar naj bi onemogo?alo njihovo vra?ilo. Sklicujejo se zlasti na zgoraj v to?ki 251 navedeno sodbo RSV proti Komisiji (to?ka 17), v skladu s katero lahko zamuda Komisije pri sprejetju odlo?itve, da je neka pomo? nezakonita, da mora biti razveljavljena in da jo mora država ?lanica izterjati, pri prejemnikih pomo?i vzbudi taka legitimna pri?akovanja, ki lahko Komisiji prepre?ijo, da od nacionalnih organov zahteva, naj odredijo izterjavo pomo?i.

286 Sodiš?e prve stopnje pa ugotavlja, da so bile okoliš?ine v zadevi, v kateri je bila izdana zgoraj v to?ki 251 navedena sodba RSV proti Komisiji, izjemne in da niso v ni?emer podobne okoliš?inam v glavni stvari. Zadevna pomo? je namre? bila, ?eprav že po tem, ko je bila nakazana upravi?encu, formalno priglášena Komisiji. Povezana je bila z dodatnimi stroški, vezanimi na transakcijo, ki je že bila predmet pomo?i, ki jih je Komisija odobrila. Nanašala se je na sektor, ki je od leta 1977 od nacionalnih oblasti prejemal pomo?i, ki jih je Komisija odobrila. Presoja njene združljivosti s skupnim trgom ni zahtevala poglobljene raziskave. Sodiš?e je sklepalo, da je tože?a stranka v teh okoliš?inah lahko razumno menila, da Komisija pomo?i ne bo nasprotovala (zgoraj v to?ki 251 navedena sodba RSV proti Komisiji, to?ke od 14 do 16).

287 Ta primer se zaradi teh dejstev po bistvu razlikuje od obravnavane zadeve. Zadevne dav?ne oprostitve namre? niso bile priglášene in se ne uvrš?ajo v nadaljevanje nobene prejšnje sheme pomo?i, ki bi jo Komisija že odobrila. Ne nanašajo se na noben posebni sektor, sploh pa ne na sektor, ki bi bil upravi?en do odobrenih pomo?i. Poleg tega je obravnavanje pritožbe v zvezi z zadevnimi shemami, po trditvah Komisije v dopisu z dne 18. julija 1995, ki ga je poslala pritožnicam, zahtevalo „znatno delo zbiranja in analize“ (glej zgoraj to?ko 26).

288 Tože?e stranke se torej v obravnavanem primeru ne morejo u?inkovito sklicevati na zgoraj v to?ki 251 navedeno sodbo RSV proti Komisiji.

289 Okoliš?ine obravnavanega primera niso ni? bolj primerljive niti s tistimi v sodbi Sodiš?a prve stopnje z dne 12. septembra 2007 v zadevi Koninklijke Friesland Foods proti Komisiji (T?348/03, še neobjavljena v ZOdl.). Komisija je namre? v izpodbijani odlo?bi priznala, da je obravnavana nizozemska shema podobna belgijski, o kateri se je ve?krat izrekla, s ?imer je ustvarila legitimno pri?akovanje, da nizozemska shema ni pomo? (zgoraj navedena sodba Koninklijke Friesland Foods proti Komisiji, to?ka 129). V obravnavanem primeru pa ni tako, saj se Komisija nikakor ni izrekla o zadevni shemi ali o drugi shemi, ki bi bila primerljiva, tako da bi lahko povzro?ila legitimna pri?akovanja glede njene pravilnosti.

290 Zato ob upoštevanju okoliš?in obravnavanega primera ni mogo?e meniti, da je trajanje predhodnega postopka izjemno in da bi torej lahko utemeljevalo legitimna pri?akovanja glede

pravilnosti zadevnih shem.

291 Tože?e stranke se sklicujejo tudi na ravnanje Komisije in zlasti na njeno nedelovanje med predhodnim postopkom, ki je po njihovem mnenju povzro?ilo utemeljena pri?akovanja glede pravilnosti zadevnih shem (glej zgoraj to?ki 249 in 250).

292 Sodiš?e prve stopnje ugotavlja, da je Komisija z dopisom z dne 25. maja 1994 Kraljevino Španijo pozvala k predložitvi pripomb v zvezi s pritožbo iz leta 1994 v roku petnajstih dni. Komisija je v tem dopisu dodala, da bo morala, ?e odgovora ne bo prejela ali ?e ta ne bo zadovoljiv, po poteku roka za?eti formalni postopek preiskave.

293 Iz vsebine spisa je razvidno (glej zgoraj to?ko 25 in naslednje), da je po prejemu odgovora španskih oblasti z dne 30. septembra 1994 prišlo do sestankov v zvezi z zadevnimi shemami, na katerih je bilo potrjeno, da se obravnavanje pritožbe nadaljuje.

294 Prav tako je Komisija z dopisom z dne 18. julija 1995 pritožnice obvestila, da nadaljuje analizo njihove pritožbe, da bo o njej odlo?ila, ko bodo nekatera vprašanja pojasnjena, in da jih bo obvestila o svoji odlo?itvi.

295 Nazadnje je Komisija z dopisom z dne 19. januarja 1996 Kraljevino Španijo obvestila, da preu?uje u?inek obravnavanih dav?nih ukrepov na konkurenco, in v zvezi s tem zahtevala informacije o upravi?encih do teh ukrepov.

296 Sodiš?e prve stopnje meni, da se Komisija po pritožbi iz leta 1994 ni izkazala za nedejavno. Nasprotno, nadaljevala je postopek z izmenjavo korespondence vse do njenega dopisa Kraljevini Španiji z dne 19. januarja 1996, ki je ostal brez odgovora. Korespondenca in sestanki s Komisijo med predhodnim postopkom tako potrjujejo dialog, med katerim je Komisija zlasti poskušala od španskih oblasti pridobiti informacije, na podlagi katerih bi si lahko ustvarila prvo mnenje.

297 Dopis z dne 19. januarja 1996 poleg tega dokazuje, da je Komisija v tem ?asu menila, da ne razpolaga z vsemi potrebnimi podatki za sprejetje odlo?be o za?etku formalnega postopka preiskave.

298 Navzlic zahtevi za posredovanje informacij o upravi?encih zadevnih ukrepov z dne 19. januarja 1996 pa Komisija ni prejela odgovora španskih oblasti, kljub njihovi prošnji za podaljšanje roka, da bi to storile (glej zgoraj to?ko 29).

299 Poleg tega je iz izmenjane korespondence razvidno, da je Komisija tako pritožnicam kot Kraljevini Španiji ponavljala, da obravnavanje pritožbe še traja, ne da bi se izrekla o pravilnosti teh sistemov.

300 Sicer pa tudi ob predpostavki, da je mogo?e meniti, da je Komisija mol?ala od odposlanja dopisa Kraljevini Španiji z dne 19. januarja 1996 do prejema nove pritožbe z dne 5. januarja 2000, tak molk ob upoštevanju elementov obravnavanega primera ne more pomeniti izjemne okoliš?ine, ki bi lahko utemeljevala legitimna pri?akovanja glede pravilnosti zadevnih dav?nih sistemov.

301 Ker španski organi na zahtevo za posredovanje informacij o upravi?encih sistemov niso odgovorili, je namre? Komisija lahko menila, kot je pojasnila v svojih pisanjih, da ne razpolaga s podatki, ki bi omogo?ali, da presodi dejanski domet zadevnih sistemov. Zlasti je lahko menila, da ni? ne dokazuje, da so zadevni sistemi, ki so nehali veljati konec leta 1994, koristili kakemu podjetju.

302 Poleg tega in v vsakem primeru pa takega molka ni mogo?e razlagati tako, da velja kot posredna odobritev te institucije (glej v tem smislu zgoraj v to?ki 157 navedeno sodbo Regione

autónoma della Sardegna proti Komisiji, to?ka 69).

303 Trditve v zvezi z nedelovanjem Komisije med predhodnim postopkom torej ni mogo?e sprejeti, glede na to, da ravnanja Komisije v obravnavanem primeru ni mogo?e šteti za izjemno okoliš?ino, ki bi lahko utemeljila legitimno pri?akovanje glede pravilnosti zadevnih dav?nih sistemov.

304 Na drugem mestu, za utemeljitev trditve v zvezi z varstvom upravi?enih interesov zaradi ravnanja Komisije se tože?e stranke sklicujejo na to, da ni bilo objavljeno posebno opozorilo v Uradnem listu, ki bi morebitne upravi?ence pomo?i posvarilo glede njene negotovosti. Poudarjajo, da Komisija v obvestilu o nezakonitih pomo?eh iz leta 1983 navaja, da bo, takoj ko se bo seznanila, da je država ?lanica sprejela ukrepe nezakonite pomo?i, v Uradnem listu objavila posebno opozorilo, s katerim bo morebitne upravi?ence do pomo?i posvarila glede njene negotovosti, kar pa se v obravnavanem primeru ni zgodilo.

305 Sodiš?e prve stopnje opozarja, da lahko Komisija za izvajanje svoje diskrecijske pravice dolo?i usmeritve, in sicer z akti, kot so okviri, sporo?ila ali smernice, ?e ti akti vsebujejo okvirna pravila v zvezi z usmeritvami, ki jim mora slediti ta institucija, in ?e ne odstopajo od pravil iz Pogodbe (glej sodbo Sodiš?a z dne 7. marca 2002 v zadevi Italija proti Komisiji, C?310/99, Recueil, str. I?2289, to?ka 52 in navedena sodna praksa; zgoraj v to?ki 214 navedena sodba z dne 26. septembra 2002 v zadevi Španija proti Komisiji, to?ka 53).

306 Ugotoviti je treba, da Komisija v skladu z obvestilom o nezakonitih pomo?eh iz leta 1983 opozarja na obveznost prigrasitve pomo?i, dolo?eno s ?lenom 88(3) ES. Poleg tega obveš?a morebitne upravi?ence do državnih pomo?i o negotovosti pomo?i, ki bi jim bile dodeljene nezakonito, tako da se lahko od vsakega prejemnika nezakonito dodeljene pomo?i, torej glede katere Komisija ni sprejela dokon?ne odlo?be o združljivosti, zahteva vra?ilo pomo?i (glej zgoraj to?ko 11).

307 ?eprav je neobjava opozorila, dolo?enega z obvestilom o nezakonitih pomo?eh iz leta 1983, v Uradnem listu obžalovanja vredna, ostaja dejstvo, da informacija, ki jo vsebuje navedeno obvestilo, kot je bilo nanjo opozorjeno zgoraj v to?ki 306, ne vsebuje nobene nejasnosti. Poleg tega bi razlaga, ki jo zagovarjajo tože?e stranke, temu obvestilu o nezakonitih pomo?eh iz leta 1983 dala pomen, ki bi bil v nasprotju s ?lenom 88(3) ES. Negotovost nezakonito dodeljenih pomo?i namre? izhaja iz u?inkovanja obveznosti prigrasitve iz ?lena 88(3) ES in ni odvisna od tega, ali je bilo opozorilo iz obvestila o nezakonitih pomo?eh iz leta 1983 objavljeno v Uradnem listu ali ne. Zlasti ne more vra?ila nezakonito dodeljenih pomo?i prepre?iti zgolj dejstvo, da Komisija ni objavila takega opozorila, saj bi bil sicer ogrožen sistem nadzora državnih pomo?i, ustanovljen s Pogodbo.

308 Zato neobjava opozorila, dolo?enega z obvestilom o nezakonitih pomo?eh iz leta 1983, v Uradnem listu ne pomeni izjemne okoliš?ine, ki bi lahko utemeljila kakršno koli pri?akovanje glede pravilnosti nezakonito dodeljenih pomo?i.

309 Na tretjem mestu tože?e stranke zatrjujejo, da je praksa odlo?anja Komisije v ?asu dejanskega stanja okoliš?ina, ki je lahko povzro?ila legitimna pri?akovanja.

310 Vendar je treba opozoriti, da ?eprav je na?elo varstva legitimnih pri?akovanj eno od temeljnih na?el Skupnosti, gospodarski subjekti ne morejo upravi?eno pri?akovati ohranitve obstoje?ega položaja, ki se lahko spremeni v okviru diskrecijske pravice institucij Skupnosti (sodba Sodiš?a z dne 14. februarja 1990 v zadevi Delacre in drugi proti Komisiji, C?350/88, Recueil, str. I?395, to?ka 33). To na?elo se jasno uporablja v okviru politike konkurence, za katero je zna?ilna široka diskrecijska pravica Komisije (glej, na podro?ju dolo?anja višine globe, sodbo Sodiš?a z

dne 28. junija 2005 v združenih zadevah Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P in C-213/02 P, ZOdl., str. I-5425, točka 172).

311 Tako je torej tudi pri vprašanju, ali so izpolnjeni pogoji za odpoved vračilu nezakonito dodeljenih pomoči, ki so povezani z obstojem izjemnih okoliščin. Odločbe glede preostalih zadev so tako le namig in ne morejo utemeljevati legitimnih prižakovanj, glede na to, da so okoliščine v vsaki zadevi drugačne.

312 V teh okoliščinah odločbe Komisije, na katere se sklicujejo tožbe stranke, ne pomenijo izjemne okoliščine, ki bi lahko utemeljevala taka legitimna prižakovanja.

313 Nazadnje, na tretjem mestu, Confebask trdi, da je Komisija spremenila svojo politiko na področju državnih pomoči iz leta 1998 in se sklicuje na legitimno prižakovanje glede pravilnosti zadevnih ukrepov ob njihovem sprejetju.

314 Sodišče prve stopnje pa glede tega opozarja, da dejstvo, da je Komisija sprejela obvestilo o davčnih pomočeh iz leta 1998, ne vodi do spremembe njenih meril presoje davčnih sistemov v državah članicah.

315 Kot je bilo namreč že predhodno opozorjeno (glej zgoraj točko 180), obvestilo o davčnih pomočeh iz leta 1998, ki se močno opira na sodno prakso Sodišča in Sodišča prve stopnje, prinaša pojasnila glede uporabe členov 87 ES in 88 ES za davčne ukrepe. Vendar Komisija v tem obvestilu ne napoveduje spremembe v zvezi s presojo davčnih ukrepov glede na člena 87 ES in 88 ES (zgoraj v točki 174 navedeni sodbi Diputación Foral de Guipúzcoa in drugi proti Komisiji, točka 79, in z dne 23. oktobra 2002 v združenih zadevah Diputación Foral de Álava in drugi proti Komisiji, točka 83).

316 Trditve v zvezi s spremembo politike Komisije torej ni mogoče šteti za izjemno okoliščino, ki bi lahko utemeljevala legitimna prižakovanja glede pravilnosti nezakonito dodeljenih pomoči.

317 Iz zgoraj navedenega je razvidno, da je treba ožitek v zvezi s tem, da ravnanje Komisije pomeni izjemno okoliščino, ki utemeljuje legitimna prižakovanja glede pravilnosti nezakonito dodeljenih pomoči, zavrniti kot neutemeljen.

– Ožitek v zvezi s kršitvijo načela enakega obravnavanja

318 Tožbe stranke se v okviru tožbenega razloga, ki temelji na legitimnih prižakovanjih, ki naj bi jih povzročilo trajanje predhodne preužitve, sklicujejo na kršitev načela enakega obravnavanja, ker je Komisija v nekaterih svojih odločbah menila, da trajanje postopka upravičuje, da se v danem primeru ne zahteva vračilo pomoči.

319 Iz ustaljene sodne prakse izhaja, da spoštovanje tega načela zahteva, naj se primerljivi položaji ne obravnavajo različno in naj se različni položaji ne obravnavajo enako, razen če je tako obravnavanje objektivno utemeljeno (glej sodbo Sodišča z dne 26. oktobra 2006 v zadevi Koninklijke Coöperatie Cosun, C-248/04, ZOdl., str. I-10211, točka 72 in navedena sodna praksa).

320 Vendar v obravnavanem primeru tožbe stranke niso dokazale, da je položaj v zvezi s spornimi shemami pomoči primerljiv s položaji, obravnavanimi v odločbah, na katere se sklicujejo in v katerih je Komisija menila, da ni treba zahtevati vračila pomoči.

321 Ugotoviti je treba namreč, da je bilo v odločbah, na katere se sklicujejo tožbe stranke, zlasti o shemah pomoči, nevrčilo pomoči utemeljeno z okoliščinami, ki so lahko povzročile legitimna prižakovanja glede pravilnosti pregledanih shem, kar je Komisija upoštevala. Komisija je

upoštevala zlasti dejstvo, da je bil v drugih odločbah v zvezi z ukrepi, ki so bili podobni ukrepom, obravnavanim v teh odločbah, izrecno ugotovljen neobstoj pomoči, kar torej utemeljuje nevražilo pomoči (glej odločbe Komisije o centrih za usklajevanje, točka 255 zgoraj). V nekaterih primerih je upoštevala tudi dejstvo, da trajanja zadevnega postopka nikakor ni bilo mogoče pripisati zadevni državi članici (glej odločbo 2001/168, točka 255 zgoraj), ali dejstvo, da edini upravičenec zadevne sheme ni prejel sporne ugodnosti in zato ni prišlo do vračila (glej odločbo 2003/81, točka 255 zgoraj).

322 To pa ni bilo tako v izpodbijanih končnih odločbah, v katerih je Komisija poudarila, da, nasprotno, pogoji za uveljavljanje varstva legitimnih pričakovanj niso bili izpolnjeni (glej zgoraj točki 55 in 56), kar je glede na okoliščine obravnavanega primera potrdilo tudi Sodišče prve stopnje (glej zgoraj točke od 284 do 317).

323 Iz tega je razvidno, da okoliščine v obravnavanem primeru nikakor niso primerljive z okoliščinami v navajanih odločbah, v katerih Komisija ni naložila vračila pomoči.

324 Tožene stranke torej niso dokazale kršitve načela enakega obravnavanja.

325 Poleg tega je treba ugotoviti, da je v izpodbijanih končnih odločbah pojasnjeno, da te ne onemogočajo, da se posamične pomoči, nakazane v okviru sheme davčnih oprostitev, štejejo kot v celoti ali delno združljive s skupnim trgov na podlagi svojih posebnih značilnosti, bodisi v okviru poznejše odločbe Komisije ali ob uporabi uredb o izjemah (glej točko 103 odločbe 2003/28, točko 101 odločbe 2003/86, točko 99 odločbe 2003/192).

326 Ožitek v zvezi s kršitvijo načela enakega obravnavanja je torej treba zavrniti kot neutemeljen.

327 Zato je treba peti tožbeni razlog v zvezi s kršitvijo postopka, kršitvijo načel pravne varnosti in dobre uprave, načela varstva legitimnih pričakovanj in načela enakega obravnavanja v celoti zavrniti.

5. Šesti tožbeni razlog: kršitev člena 6(1) Uredbe št. 659/1999

a) Trditve strank

328 Tožene stranke po seznaitvi z dopisom Komisije z dne 18. julija 1995, ki ga je ta priložila odgovoru na tožbo, trdijo, da bi morala biti vsebina tega dopisa navedena v odločbi o začetku formalnega postopka preiskave, da bi jim bilo omogočeno, da v primernem roku podajo pripombe. Tožene stranke se sklicujejo zlasti na sestanke, ki se omenjajo in pri katerih naj bi sodelovala le Comunidad autónoma de La Rioja. Trdijo, da bi lahko, če bi bile obveščene o vsebini tega dopisa, nacionalne oblasti izprašale o teh sestankih in zlasti o njihovi vsebini. Menijo, da niso mogle predložiti pripomb v primernem roku in da so bile zato kršene pravice, ki so jih imele zaradi svojega položaja zainteresiranih strank (replika v zadevah od T-86/02 do T-88/02, točke od 136 do 141; stališča tožnih strank o intervencijskih vlogah C. a. La Rioja v zadevah od T-86/02 do T-88/02, točka 7).

329 Komisija trdi, da je ta šesti tožbeni razlog nedopusten in v vsakem primeru neutemeljen.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

330 Opozoriti je treba, da člen 48(2) Poslovnika Sodišča prve stopnje določa, da „[n]avajanje novih razlogov med postopkom ni dovoljeno, razen če ti izhajajo iz pravnih in dejanskih okoliščin, ki so se pojavile med postopkom“.

331 V obravnavanem primeru so tožbe stranke ta tožbeni razlog uveljavile po tem, ko je Komisija v odgovoru na tožbo predložila dopis z dne 18. julija 1995. Treba je torej šteti, da temelji na dejstvih, ki so se pojavila med postopkom, in ga je kot takega treba šteti za dopustnega (sodba Sodišča z dne 15. oktobra 2002 v združenih zadevah Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji, C?238/99 P, C?244/99 P, C?245/99 P, C?247/99 P, od C?250/99 P do C?252/99 P in C?254/99 P, Recueil, str. I?8375, točka 369 in naslednje).

332 Glede utemeljenosti tega tožbenega razloga je treba opozoriti, da zainteresirane stranke, ki niso država članica, ki je odgovorna za odobritev pomoči, same ne morejo zahtevati kontradiktorne razprave s Komisijo, ki je na voljo državi članici (glej zgoraj v točki 238 navedeno sodbo Technische Glaswerke Ilmenau proti Komisiji, točka 192 in navedena sodna praksa; glej v tem smislu sodbo Sodišča prve stopnje z dne 18. novembra 2004 v zadevi Ferriere Nord proti Komisiji, T?176/01, ZOdl., str. II?3931, točka 74).

333 V obravnavanem primeru tožbe stranke poleg tega, da v upravnem postopku niso nastopile kot tretje zainteresirane stranke, niso z ničimer dokazale, zakaj naj bi bila zaradi dejstva, da dopis Komisije z dne 18. julija 1995, s katerim so bile pritožnice obveščene o nadaljevanju analize španskega davčnega sistema, v odločbi o zaetku formalnega postopka preiskave ni bil naveden, kršena njihova pravica, določena s členom 88(2) ES, da med fazo preiskave predložijo pripombe. Glede tega je pomanjkljiva komunikacija med osrednjimi organi države članice in teritorialnimi skupnostmi, na katero se sklicujejo tožbe stranke, notranja težava države članice in zanjo ni odgovorna Komisija.

334 Ob upoštevanju zgoraj navedenega je treba šesti tožbeni razlog v zvezi s kršitvijo člena 6(1) Uredbe št. 659/1999 zavrniti kot neutemeljen.

335 Tožbe v zadevah od T?86/02 do T?88/02 za razglasitev ničnosti izpodbijanih končnih odločb je torej treba v celoti zavrniti.

II – Tožbe v zadevah od T?30/01 do T?32/01 za razglasitev ničnosti odločbe o zaetku formalnega postopka preiskave

336 V zadevah od T?30/01 do T?32/01 tožbe stranke predlagajo razglasitev ničnosti odločbe o zaetku formalnega postopka preiskave z dne 28. novembra 2000, ker je v obravnavanem primeru šlo za obstoječo pomoč in ker je Komisija s tem, da jih je obravnavala v skladu s postopkom, ki je predviden za nove pomoči, kršila člen 88 ES, člena 17 in 19 Uredbe št. 659/1999 ter na?eli pravne varnosti in varstva legitimnih priakovanj (tožbe, zlasti točke od 89 do 91).

337 Trdijo tudi, da so v nasprotju s tem, kar zatrjuje Komisija, njihove tožbe dopustne, saj odločba o zaetku formalnega postopka preiskave vključuje izbiro postopkovnih pravil, ki se bodo uporabila, in ima torej dokonne pravne učinke. Pri izbiri postopkovnih pravil za preiskavo naj bi končna odločba le potrjevala odločbo o zaetku formalnega postopka preiskave, ki je torej izpodbojna (stališča tož. strank glede ugovora nedopustnosti, zlasti točke od 110 do 113).

338 Komisija pa je z ločenimi akti z dne 3. maja 2001 v vsaki od zadev od T?30/01 do T?32/01 vložila formalni ugovor nedopustnosti. V okviru odgovorov na tožbe z dne 5. julija 2002 trdi, primarno, da so tožbe v zadevah od T?30/01 do T?32/01 postale brezpredmetne. Podredno predlaga, naj se razglasijo za nedopustne, v vsakem primeru pa za neutemeljene.

339 Sodišče prve stopnje meni, da je smiselno najprej odločiti o vprašanju, ali so tožbe postale brezpredmetne.

A – Trditve strank

340 Komisija v okviru odgovorov na tožbe trdi, da so postale tožbe v zadevah od T?30/01 do T?32/01 brezpredmetne.

341 Tože?e stranke pa menijo, da tožbeni razlog za razglasitev ni?nosti v teh zadevah na eni strani in tožbeni razlogi v združenih zadevah od T?86/02 do T?88/02 v zvezi s pritožbami zoper izpodbijane kon?ne odlo?be na drugi strani niso enaki, ?eprav drugi tožbeni razlog v zadevah od T?86/02 do T?88/02 ponavlja tožbeni razlog za razglasitev ni?nosti, navajan v zadevah od T?30/01 do T?32/01, kot sodna praksa to dovoljuje. V zvezi s tem vztrajajo, da lahko glede izbire postopka kon?na odlo?ba le potrjuje predhodno odlo?bo o za?etku formalnega postopka preiskave in ne more popraviti napake, ki je bila storjena pri zadnji odlo?bi (replike, to?ke od 80 do 82, ki napotujejo na stališ?a glede ugovora nedopustnosti, zlasti to?ke 24, 34, 46).

342 Zatrjujejo tudi, da sodba Sodiš?a prve stopnje z dne 6. marca 2002 v zadevi Diputación Foral de Álava proti Komisiji (T?168/99, Recueil, str. II?1371), ki jo navaja Komisija, ni prenosljiva na obravnavano zadevo, saj se v tej zadevi utemeljitev tožbe nanaša le na opredelitev spornega ukrepa kot pomo?i, in ne na kršitev postopka preiskave (replike, to?ki 83 in 84).

343 Nazadnje tože?e stranke menijo, da je sprejetje odlo?be Komisije o sistemih oprostitev po vložitvi tožb zoper odlo?bo o za?etku formalnega postopka preiskave novo dejstvo, ki jim omogo?a, da Sodiš?u prve stopnje predlagajo, naj se šteje, da se je njihov zahtevek ni?nostnih tožb razširil na predlog za razglasitev ni?nosti odlo?b o sistemih oprostitev (replike, to?ke od 85 do 87).

B – Presoja Sodiš?a prve stopnje

344 Sodiš?e prve stopnje lahko na podlagi ?lena 113 Poslovnika kadar koli po uradni dolžnosti po opredelitvi strank ugotovi, da je postala tožba brezpredmetna, in postopek ustavi.

345 Ni?nostna tožba postane brezpredmetna, ?e se pravni položaj tože?e stranke, zaradi razglasitve ni?nosti izpodbojnega akta, ali nasprotno, ker ta akt ni bil razglašen za ni?nega, v ni?emer ne spremeni. V takem primeru je torej treba postopek ustaviti (sodba Sodiš?a prve stopnje z dne 13. junija 2000 v združenih zadevah EPAC proti Komisiji, T?204/97 in T?270/97, Recueil, str. II?2267, to?ka 154).

346 Preu?iti je treba, ali v obravnavanem primeru odlo?ba z dne 28. novembra 2000 o za?etku formalnega postopka preiskave še ima pravne u?inke za tože?e stranke po sprejetju kon?nih odlo?b Komisije, s katerimi je kon?an formalni postopek preiskave in zoper katere so tože?e stranke vložile tožbe v zadevah od T?86/02 do T?88/02, ki so bile obravnavane zgoraj in zavrnjene (glej zgoraj to?ko 335).

347 Ugotoviti je treba, da je z odlo?bo o za?etku formalnega postopka preiskave z dne 28. novembra 2000 za?asno ugotovljen obstoj nezakonitih državnih pomo?i. S tremi odlo?bami z dne 20. decembra 2001 je Komisija ugotovila nezakonitost in nezdružljivost pomo?i s skupnim trgom za vse tri zadevne dav?ne sisteme in je naložila njihovo ukinitve ter vra?ilo izpla?anih pomo?i z obrestmi, ki te?ejo od dne, ko so bile zadevne pomo?i dane na razpolago upravi?encem.

348 V okoliš?inah obravnavanega primera je treba ugotoviti, da se z morebitno razglasitvijo ni?nosti odlo?be o za?etku formalnega postopka preiskave pravni položaj tože?ih strank ne more spremeniti.

349 V zvezi s tem je treba opozoriti, da sama odlo?ba o za?etku formalnega postopka preiskave

nima nobenega nepovratnega vpliva na zakonitost ukrepov, na katere se nanaša. Le končna odločba, ki te ukrepe dokončno opredeljuje kot pomoči, namreč ugotavlja njihovo nezakonitost (sklep Sodišča prve stopnje z dne 4. novembra 2002 v zadevi Salzgitter proti Komisiji, T-90/99, Recueil, str. II-4535, točka 14).

350 Seveda ima lahko odločba o začetku formalnega postopka preiskave neodvisne pravne učinke, ki so lahko predmet ničnostne tožbe, in je sodna praksa dopustila možnost vložitve tožbe zoper tako odločbo, če ima take pravne učinke, ki niso odvisni od končne odločbe. Tako je zadržanje izvajanja zadevnega ukrepa kot posledica začasne opredelitve tega ukrepa kot nove pomoči neodvisno od končne odločbe in časovno omejeno do konca formalnega postopka (sodba Sodišča z dne 9. oktobra 2001 v zadevi Italija proti Komisiji, C-400/99, Recueil, str. I-7303, točke od 56 do 62 in 69; zgoraj v točki 153 navedena sodba Government of Gibraltar proti Komisiji, točke od 80 do 86, in zgoraj v točki 226 navedena sodba Regione Siciliana proti Komisiji, točka 46).

351 V obravnavanem primeru pa ni sporno, da se zadržanje izvajanja zadevnih davčnih ukrepov, ki v skladu s členom 88(3) ES izhaja iz začasne opredelitve tega ukrepa kot nove pomoči, ni izvedlo.

352 Poleg tega je očitno, da so učinki izpodbijanih končnih odločb od začetka njihove veljavnosti, po eni strani zaradi narave ukrepov, ki jih odrejajo, in, po drugi strani, ob upoštevanju dejstva, da ne gre za obstoječe sheme pomoči, izpodrinili učinke začasne odločbe o začetku formalnega postopka preiskave. Ker zadevne sheme pomoči niso obstoječe, je potrebno vračilo izplačanih pomoči, posledice ukinitve in vračila pomoči pa izpodrivajo posledice preprostega zadržanja (glej v tem smislu zgoraj v točki 345 navedeno sodbo EPAC proti Komisiji, točka 156), saj te zajemajo vračilo ugodnosti, ki so bile nezakonito prejete *ab initio*.

353 Dalje je treba poudariti, da tožeče stranke v utemeljitev tožb v zadevah od T-30/01 do T-32/01 zoper odločbo o začetku formalnega postopka preiskave zatrjujejo, da so bili zadevni ukrepi obstoječe pomoči in da je Komisija s tem, da je začela formalni postopek preiskave in da jih je opredelila kot nove pomoči, kršila postopkovna pravila, ki veljajo za obstoječe pomoči. Ugotoviti je treba, da se te trditve pridružujejo tistim, ki so bile predstavljene v utemeljitev ničnostnih tožb v zadevah od T-86/02 do T-88/02, ki so usmerjene proti končnim odločbam (glej drugi in tretji tožbeni razlog v zadevah od T-86/02 do T-88/02, obravnavana zgoraj, točka 108 in naslednje). Sodišče prve stopnje pa je razsodilo, da je Komisija zadevne sheme pomoči pravilno opredelila kot nove (glej zgoraj točko 204), in je zavrnilo tožbe v zadevah od T-86/02 do T-88/02 zoper končne odločbe (glej zgoraj točko 335).

354 Zato so glede na vsebino utemeljitve tožeh strank v okviru tožb zoper odločbo o začetku formalnega postopka preiskave te postale brezpredmetne.

355 V teh okoliščinah, tožeče stranke nimajo več nobenega interesa za zahtevanje razglasitve ničnosti odločbe o začetku formalnega postopka preiskave, ker je Sodišče prve stopnje potrdilo zakonitost odločb Komisije o naložitvi ukinitve zadevnih davčnih sistemov in vračila pomoči, ki so postale dokončne.

356 Poleg tega pa je treba glede zgoraj v točki 350 navedene sodbe z dne 9. oktobra 2001 v zadevi Italija proti Komisiji in sodbe Sodišča prve stopnje z dne 20. junija 2007 v zadevi Tirrenia di Navigazione in drugi proti Komisiji (T-246/99, še neobjavljena v ZOdl.), na kateri se sklicujeta tožeči stranki, ugotoviti, da položaj ni bil enak kot v obravnavanem primeru. Odločba o začetku formalnega postopka preiskave, ki je zadevne ukrepe opredelila kot nove pomoči, je namreč privedla do sprejetja končnih odločb Komisije, ki zadevne ukrepe opredeljujejo kot nove pomoči, ki pa so ob spoštovanju nekaterih pogojev združljive s skupnim trgom (zgoraj navedena sodba

Tirrenia di Navigazione in drugi proti Komisiji, to?ki 7 in 12).

357 V obravnavanem primeru pa je Komisija nasprotno sprejela tri kon?ne odlo?be, ki zadevne tri sisteme opredeljujejo kot nove pomo?i, nezdružljive s skupnim trgom.

358 Ker je to presojo Komisije, skupaj z opredelitvijo shem kot novih pomo?i, potrdilo Sodiš?e prve stopnje (glej zgoraj to?ke 204, 207 in 335), morajo biti zadevni ukrepi pomo?i ukinjeni in pomo?i vrnjene *ab initio* in ni ve? treba odlo?ati o vprašanju, ali bi morali biti ukrepi, za katere je Komisija v odlo?bi o za?etku formalnega postopka preiskave predlagala zadržanje, zadržani do odlo?be ali odlo?b o koncu postopka, ki se je za?el na podlagi izpodbijane odlo?be (glej v tem smislu zgoraj v to?ki 342 navedeno sodbo z dne 6. marca 2002 v zadevi Diputación Foral de Álava proti Komisiji, to?ke od 23 do 27).

359 Tože?e stranke trdijo, da zgoraj v to?ki 342 navedene sodbe z dne 6. marca 2002 v zadevi Diputación Foral de Álava proti Komisiji ni mogo?e prenesti na obravnavani primer, ker se je edina utemeljitev tožbe nanašala na opredelitev spornega ukrepa kot pomo?i, medtem ko v obravnavanem primeru trdijo, da je šlo za obstoje?o pomo? in da je bil postopek preiskave kršen.

360 Vendar Sodiš?e prve stopnje ugotavlja, da ta trditev ne more vplivati na sklep, da so tožbe v zadevah od T?30/01 do T?32/01 postale brezpredmetne.

361 Opozoriti je treba namre?, da se je zgoraj v to?ki 342 navedena sodba z dne 6. marca 2002 v zadevi Diputación Foral de Álava proti Komisiji nanašala na tožbo zoper odlo?bo Komisije o za?etku postopka, ki je dolo?en v ?lenu 88(2) ES, glede odbitka davka in zmanjšanja dav?ne osnove, do katerih sta bili upravi?eni družbi Ramondín in Ramondín Cápsulas. Sodiš?e prve stopnje je torej menilo, da je ta tožba zoper odlo?bo o za?etku formalnega postopka preiskave postala brezpredmetna, ker je Sodiš?e prve stopnje zavrnilo tožbo zoper kon?no odlo?bo Komisije, ki je bila oprta na enako utemeljitev.

362 Sodiš?e prve stopnje ugotavlja, da se ne glede na trditev tože?ih strank položaj torej lahko prenese na obravnavani primer. Kot je namre? že bilo opozorjeno, je Sodiš?e prve stopnje trditve v zvezi z opredelitvijo obstoje?ih pomo?i in zatrjevano kršitvijo postopka obravnavalo in zavrnilo. Zato je glede na predmet spora rešitev iz zgoraj v to?ki 342 navedene sodbe z dne 6. marca 2002 v zadevi Diputación Foral de Álava proti Komisiji mogo?e prenesti na obravnavani primer.

363 Iz tega sledi, da je treba ugotoviti – ne da bi bilo treba odlo?iti o ugovoru nedopustnosti Komisije niti o predlogu za razglasitev ni?nosti izpodbijanih kon?nih odlo?b, ki so ga tože?e stranke podale v replikah – da so tožbe v zadevah od T?30/01 do T?32/01 postale brezpredmetne, tako da o njih ni ve? treba odlo?ati.

Predlogi za odreditev ukrepov procesnega vodstva

364 Na prvem mestu tože?e stranke Sodiš?u prve stopnje predlagajo, naj Komisijo pozove k predložitvi nekaterih dokumentov.

365 Sodiš?e prve stopnje v uvezi s tem ugotavlja, da je Komisija svojemu odgovoru na tožbo priložila prepis pritožbe iz leta 1994 in dopis z dne 18. julija 1995, ki ga je poslala pritožnikom.

366 Ker je Sodiš?e prve stopnje lahko na podlagi podatkov v spisu in pojasnil, ki so bila dana med obravnavo, preskusilo vse tožbene razloge tože?ih strank, od Komisije ni treba zahtevati predložitve dodatnih dokumentov (glej v tem smislu sodbo Sodiš?a z dne 22. novembra 2007 v zadevi Sniace proti Komisiji, C?260/05 P, ZOdl., str. I?10005, to?ke od 77 do 79, ki je potrdila sodbo Sodiš?a prve stopnje z dne 14. aprila 2005 v zadevi Sniace proti Komisiji, T?88/01, ZOdl.,

str. II?1165, to?ka 81).

367 Na drugem mestu tože?e stranke predlagajo, naj se Sodiš?e prve stopnje najprej seznani in odlo?i o tožbah, vloženih v zadevah od T?30/01 do T?32/01 in od T?86/02 do T?88/02, preden odlo?i o tistih, ki so jih tože?e stranke vložile v zadevah od T?227/01 do T?229/01 in od T?230/01 do T?232/01 zoper odlo?be Komisije, s katerimi so bili dav?ni sistemi, ki po eni strani uvajajo odbitek davka v višini 45 % investicij, po drugi strani pa zmanjšanja dav?ne osnove, razglašeni za sheme pomo?i, ki niso združljive s skupnim trgov.

368 Sodiš?e prve stopnje ugotavlja, da so bile zadeve, ki jih omenjajo tože?e stranke, obravnavane so?asno. Obravnave so bile tako v vseh zadevah 15., 16. in 17. januarja 2008, sodbe pa so razglašene na isti dan, tako da je postal ta predlog za odreditev ukrepov procesnega vodstva brezpredmeten.

369 Predloge tože?ih strank za odreditev ukrepov procesnega vodstva je torej treba zavrniti.

Stroški

I – Zadeve od T?30/01 do T?32/01

370 ?len 87(6) Poslovnika dolo?a, da ?e se postopek ustavi, o stroških odlo?i Sodiš?e prve stopnje po svoji presoji. Glede na to, da tože?e stranke niso uspele s tožbami, ki so jih vložile proti kon?nim odlo?bam v zadevah od T?86/02 do T?88/02, ki so bile sprejete na podlagi odlo?be o za?etku postopka, ki je bila izpodbijana v zadevah od T?30/01 do T?32/01, jim je treba v zadevah od T?30/01 do T?32/01 naložiti pla?ilo stroškov (glej v tem smislu zgoraj v to?ki 342 navedeno sodbo z dne 6. marca 2002 v zadevi Diputación Foral de Álava proti Komisiji, to?ka 28).

II – Zadeve od T?86/02 do T?88/02

371 V skladu s ?lenom 87(2) Poslovnika se neuspeli stranki naloži pla?ilo stroškov, ?e so bili ti priglašeni. Ker tože?e stranke s svojimi predlogi in tožbenimi razlogi v tožbah v zadevah od T?86/02 do T?88/02 niso uspele, jim je treba poleg njihovih stroškov naložiti stroške Komisije in Comunidad autónoma de La Rioja v skladu z njunimi predlogi.

372 Comunidad autónoma del País Vasco in Confebask nosita vsaka svoje stroške.

Iz teh razlogov je

SODIŠ?E PRVE STOPNJE (peti razširjeni senat)

razsodilo:

1) Zadeve od T?30/01 do T?32/01 in od T?86/02 do T?88/02 so združene za namene sodbe.

2) V zadevah od T?30/01 do T?32/01:

– **se postopek glede tožb ustavi;**

– **Territorio Histórico de Álava – Diputación Foral de Álava, Territorio Histórico de Guipúzcoa – Diputación Foral de Guipúzcoa in Territorio Histórico de Vizcaya – Diputación Foral de Vizcaya nosijo svoje stroške in stroške, ki jih je priglasila Komisija.**

3) V zadevah od T?86/02 do T?88/02:

- se tožbe zavrnejo;
- Territorio Histórico de Álava – Diputación Foral de Álava, Territorio Histórico de Guipúzcoa – Diputación Foral de Guipúzcoa in Territorio Histórico de Vizcaya – Diputación Foral de Vizcaya nosijo vsaka svoje stroške in stroške, ki sta jih priglasili Komisija in Comunidad autónoma de La Rioja;
- Comunidad autónoma del País Vasco – Gobierno Vasco in Confederación Empresarial Vasca (Confebask) nosita vsaka svoje stroške.

Vilaras

Martins Ribeiro

Dehousse

Šváby

Jürimäe

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourg, 9. septembra 2009.

Podpisi

Stvarno kazalo

Pravni okvir

I – Skupnostna ureditev

II – Nacionalna ureditev

Dejansko stanje

Izpodbijane odločbe

I – Odločba o začetku formalnega postopka preiskave z dne 28. novembra 2000 (zadeve od T?30/01 do T?32/01)

II – Izpodbijane končne odločbe (zadeve od T?86/02 do T?88/02)

Postopek

Predlogi strank

I – V zadevah od T?30/01 do T?32/01

II – V zadevah od T?86/02 do T?88/02

Pravo

I – Tožba v zadevah od T?86/02 do T?88/02 za razglasitev ničnosti končnih odločb, s katerimi je

bila ugotovljena nezdružljivost obravnavanih shem s skupnim trgom in naloženo vračilo dodeljenih pomoči

A – Dopustnost intervencije Confebask v postopku s tožbami v zadevah od T-86/02 do T-88/02

1. Trditve strank

2. Presoja Sodišča prve stopnje

B – Utemeljenost tožb v zadevah od T-86/02 do T-88/02

1. Drugi tožbeni razlog: zatrjevani obstoj obravnavanih shem pomoči

a) Prvi del tožbenega razloga, ki temelji na kršitvi člena 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999

Trditve strank

Presoja Sodišča prve stopnje

b) Drugi del tožbenega razloga, ki temelji na kršitvi člena 1(b)(ii) Uredbe št. 659/1999

Trditve strank

Presoja Sodišča prve stopnje

2. Tretji tožbeni razlog: kršitev postopkovnih pravil, ki se uporabljajo za obstoječe pomoči

3. Četrty tožbeni razlog: kršitev člena 87(3)(c) ES

a) Trditve strank

b) Presoja Sodišča prve stopnje

4. Peti tožbeni razlog: kršitev postopka, kršitev načel pravne varnosti, dobre uprave, varstva legitimnih pričakovanj in enakega obravnavanja

a) Ožitek v zvezi s kršitvijo postopka

Trditve strank

Presoja Sodišča prve stopnje

b) Ožitek v zvezi s kršitvijo načel pravne varnosti, dobre uprave, varstva legitimnih pričakovanj in enakega obravnavanja

Trditve strank

Presoja Sodišča prve stopnje

– Ožitek v zvezi s kršitvijo načel pravne varnosti in dobre uprave zaradi trajanja predhodne preučitve

– Ožitek v zvezi s kršitvijo načela varstva legitimnih pričakovanj

– Ožitek v zvezi s kršitvijo načela enakega obravnavanja

5. Šesti tožbeni razlog: kršitev člena 6(1) Uredbe št. 659/1999

a) Trditve strank

b) Presoja Sodišča prve stopnje

II – Tožbe v zadevah od T-30/01 do T-32/01 za razglasitev ničnosti odločbe o začetku formalnega postopka preiskave

A – Trditve strank

B – Presoja Sodišča prve stopnje

Predlogi za odreditev ukrepov procesnega vodstva

Stroški

I – Zadeve od T-30/01 do T-32/01

II – Zadeve od T-86/02 do T-88/02

*Jezik postopka: španščina.